

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I – Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	5
Arbitrage.....	11
Asiel, migratie en Unieburgerschap.....	11
Belastingen.....	19
Belastingen, accijns.....	20
Belastingen, btw.....	21
Belastingen, douane en tariefindeling.....	26
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	27
Beroepskwalificaties.....	28
Brexit.....	28
Broeikasgasemissierechten.....	29
Buitenlandse investeringen.....	29
Civiel.....	30
Consumenten.....	30
COVID-19.....	34
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....	35

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keereweere, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Diensten, elektronische communicatiediensten	36
Digitale markt, social media en AI	37
Discriminatie	37
EHRM – algemeen	38
Eigendomsrecht.....	38
Energiemarkt	39
Erfrecht en erfbelasting	42
Europese subsidies	43
Familieleven en familierecht.....	44
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	47
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.....	50
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	51
Godsdienstvrijheid	53
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	54
Handel en anti-dumping	54
IE - Intellectuele eigendom	55
Insolventie.....	58
Institutioneel	59
IPR.....	59
Kansspelen.....	64
Kinderontvoering	65
Klokkenluiders	66
Kwekersrecht.....	66
Landbouw en visserij	66
LHBTI-rechten	68
Luchtvaart.....	69
Manipulatiesoftware auto's	72
MH17	73
Mededinging	73
Milieu, natuur, duurzame energie	77
Ne bis in idem	82
Oekraïne en Rusland.....	84
Onderwijs.....	84
Overlevering en uitlevering.....	86
Prejudiciële procedure HvJ.....	89
Privacy en persoonsgegevens	90
Procesrecht en recht op eerlijk proces	97
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	98

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	99
Producteisen	103
Recht op een doeltreffende voorziening in rechte	103
Rechtsbeginselen EU	104
Rechtsstaat en rechterlijke macht	105
Recht op leven	106
Sport	106
Staatssteun	107
Strafrecht	109
Tabak	112
Terrorisme en witwassen	113
Toegang tot documenten	113
Verkiezingen en kiesrecht	114
Vervoer en reizen	114
Verzekeringen	116
Vrij verkeer	117
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid	119
Vrijheid van vereniging	120
 Deel II – Algemeen	 121
Algemeen	121
Cursus en opleiding	121
Nieuwsbrieven	123
NL zaken bij het HvJEU	124
NL prejudiciële verwijzingen	125
NL zaken bij het EHRM	125
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM	126

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 2 maart 2023 – zaak C-601/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2023:151 – [conclusie](#)

Niet-nakoming - Vervaardiging van identiteitsdocumenten en andere officiële documenten – Bescherming essentiële veiligheidsbelangen lidstaten – Minder ingrijpende maatregelen

Richtlijn 2014/24/EU. Op grond van artikel 15, leden 2 en 3, van richtlijn 2014/24/EU en artikel 346, lid 1, VWEU, kunnen lidstaten bepaalde overheidsopdrachten in wezen uitsluiten van de procedures waarin die richtlijn voorziet indien de bescherming van hun essentiële veiligheidsbelangen zou kunnen worden ondermijnd, mits er geen minder beperkende maatregelen voorhanden zijn.

Welke openbare belangen kunnen daartoe als „essentiële veiligheidsbelangen” worden aangemerkt? Wat is de beoordelingsruimte die lidstaten in dat verband hebben? Mag een lidstaat in verband met die belangen het beschermingsniveau kiezen dat hij het meest passend acht? Hoe ver gaat de verplichting van een lidstaat om maatregelen in overweging te nemen en, indien dat nodig blijkt, vast te stellen die wellicht minder beperkend zijn?

A-G geeft het Hof in overweging: te oordelen dat Polen, door de vervaardiging van bepaalde documenten, drukwerk en zegels uit te sluiten van de aanbestedingsregels van richtlijn 2014/24/EU de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 1, leden 1 en 3, en artikel 15, leden 2 en 3, van deze richtlijn, gelezen in samenhang met artikel 346, lid 1, onder a), VWEU.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slowakije – 16 januari 2023 (ECER 2.3.2023) – [C-28/23 - NFŠ](#)

Subsidieovereenkomst – Overheidsopdrachten – Privaatrechtelijke entiteit

Richtlijn 2004/18/EG. Richtlijn 2014/24/EU. Richtlijn 89/665/EEG. Tussen partijen lopen verschillende geschillen over subsidieovereenkomsten met het oog op de bouw in Slowakije van een nationaal voetbalstadion en de gevolgen van de subsidieovereenkomst.

De vraag is o.a. of een subsidieovereenkomst en een voorlopige verkoopovereenkomst tussen een ministerie (staat) en een privaatrechtelijke entiteit die is geselecteerd zonder dat een vergelijkend onderzoek is ingesteld een „overheidsopdracht voor werken” vormen in de zin van richtlijn 2004/18 en artikel van richtlijn 2014/24.

CONSULTATIE

Overheidsopdrachten — EU-regels inzake elektronische facturering bij overheidsopdrachten (evaluatie), Feedback mogelijk van 17 Maart 2023 - 14 April 2023 ([EC](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-477/21 – MÁV-START – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:140 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Arbeidstijd - Dagelijkse en wekelijkse rusttijd

Richtlijn 2003/88/EG. Artikel 31, lid 2, Handvest EU. Verzoeker is als treinmachinist in dienst van verweerster. Dienen de lidstaten te regelen dat de werknemer altijd de dagelijkse rusttijd wordt toegekend, of volstaat het dat een wekelijkse rusttijd wordt toegekend indien die dezelfde of een langere duur heeft dan de som van de in de richtlijn vastgestelde uren voor de dagelijkse en voor

de wekelijkse rusttijd? Indien de toepasselijke nationale wet of collectieve overeenkomst voorziet in een langere „wekelijkse rusttijd” dan in de richtlijn is vastgesteld, is de lidstaat dan toch verplicht om de dagelijkse rusttijd te verzekeren? Moet de dagelijkse rusttijd ook worden toegekend indien in de volgende 24 uur geen arbeidstijd voor de werknemer is gepland?

Het Hof oordeelt dat dagelijkse rust bovenop de wekelijkse rust komt, zelfs als deze er direct aan voorafgaat. Dit is ook het geval wanneer de nationale wetgeving werknemers een langere wekelijkse rusttijd toekent dan de EU-wetgeving voorschrijft.

Hof: Artikel 5 van richtlijn 2003/88/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in artikel 3 van deze richtlijn bedoelde dagelijkse rusttijd geen deel uitmaakt van de in artikel 5 bedoelde wekelijkse rusttijd, maar daaraan wordt toegevoegd.

De artikelen 3 en 5 van richtlijn 2003/88, gelezen in het licht van artikel 31, lid 2, van het Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer een nationale regeling voorziet in een wekelijkse rusttijd van meer dan 35 achtereenvolgende uren, aan de werknemer naast deze rusttijd ook de door artikel 3 van deze richtlijn gewaarborgde dagelijkse rusttijd moet worden toegekend.

Artikel 3 van richtlijn 2003/88, gelezen in het licht van artikel 31, lid 2, van het Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat een werknemer aan wie een wekelijkse rusttijd is toegekend, ook recht heeft op een dagelijkse rusttijd die aan die wekelijkse rusttijd voorafgaat.

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-410/21 en C-661/21 – DRV Intertrans en Verbraeken J. en Zonen – België – ECLI:EU:C:2023:138 – geen conclusie – arrest

Sociale zekerheid – Vrachtwagenchauffeurs uit andere lidstaten - A1 verklaring

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) 1071/2009. Verordening (EG) 1072/2009. Nederland, België, Polen en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Een internationaal transportbedrijf is gevestigd in Luxemburg en Slowakije, maar uit onderzoek blijkt dat de feitelijke leiding vanuit België wordt uitgeoefend en er procentueel veruit het meest wordt gereden in België. Volgens de Belgische Sociale Inspectie is de Slowaakse firma opgericht om goedkope arbeidskrachten in te zetten bij de uitvoering van transportwerkzaamheden. De Luxemburgse zetel is louter een vakantiehuis. Bij een wegcontrole is gebleken dat de Oekraïense chauffeur al zes maanden in zijn vrachtwagen leefde en hij de vrachtwagen kon parkeren op de terreinen van eiseres in België. Later blijken ook vier Litouwse chauffeurs hun arbeid te verrichten vanuit België. Van de vervoerder krijgen zij per sms-berichten opdrachten om ritten uit te voeren in België of de buurlanden. De vervoersdocumenten en tachograafschijven worden ook geregeld op het kantoor van de vervoerder in België. Volgens de vervoerder heeft hij regelmatig een beroep gedaan op een Litouwse onderaannemer Uab Van Daele F.

Het Belgische hof van beroep oordeelt dat het gegeven dat Uab Van Daele F. beschikt over een communautaire vervoersvergunning uitgereikt door de Litouwse overheid, geen afbreuk doet aan de vaststelling dat wat het aan de vervoerder ter beschikking gestelde personeel betreft, de vervoerder zich hebben schuldig gemaakt aan een frauduleuze handeling namelijk door het gebruik van de firma Uab Van Daele F. om chauffeurs in België te werk te stellen, zonder Belgische sociale zekerheidsbijdragen in die periode voor die chauffeurs te moeten betalen. Tegen dit arrest is door de vervoerder cassatieberoep aangetekend.

De bevindingen van de Sociale Inspectie berusten op controles door de federale overheidsdienst Sociale Zekerheid en de Bijzondere Belastinginspectie (BBI). De Slowaakse autoriteiten hebben de A1-documenten van de betrokken werknemers daarop geschorst gedurende het strafrechtelijk onderzoek in België. Volgens verweerders schendt Slowakije daarmee het EU-recht (verordening 987/2009): de autoriteiten van de lidstaat van uitgifte zouden immers enkel de A1-documenten kunnen intrekken of ongeldig verklaren, niet schorsen. Het Belgische Hof van Cassatie legt die vraag voor aan het Hof van Justitie.

De vraag is o.a. of uit de omstandigheid dat een onderneming die een wegvervoersvergunning verkrijgt in een lidstaat van de EU, noodzakelijk volgt dat zij daarmee onweerlegbaar aantoon

dat haar zetel is gevestigd in die lidstaat zoals bedoeld in verordening 883/2004, ter bepaling van het toepasselijke socialezekerheidsstelsel en of de autoriteiten van de lidstaat van tewerkstelling door dat gegeven gebonden zijn

Hof: Artikel 5 van verordening (EG) nr. 987/2009, moet aldus worden uitgelegd dat een door het bevoegde orgaan van een lidstaat afgegeven A 1-verklaring bindend is voor de organen en de rechterlijke instanties van de lidstaat waar het werk wordt verricht, ook wanneer dat orgaan van afgifte na een verzoek van het bevoegde orgaan van laatstgenoemde lidstaat om die verklaring te herzien en in te trekken, heeft meegedeeld de bindende kracht ervan voorlopig op te schorten totdat het definitief op dat verzoek heeft beslist. In dergelijke omstandigheden kan een rechterlijke instantie van de lidstaat waar het werk wordt verricht, waarbij een strafprocedure aanhangig is gemaakt tegen personen die ervan worden verdacht die A 1-verklaring op frauduleuze wijze te hebben verkregen of gebruikt, desondanks vaststellen dat er sprake is van fraude en die verklaring bijgevolg ten behoeve van die strafprocedure buiten beschouwing laten voor zover, ten eerste, een redelijke termijn is verstreken zonder dat het orgaan van uitgifte heeft onderzocht of de verklaring terecht is afgegeven, een standpunt heeft ingenomen over de door het bevoegde orgaan van de lidstaat van ontvangst verstrekte concrete gegevens die erop duiden dat die verklaring op frauduleuze wijze is verkregen of ingeroepen, en die verklaring in voorkomend geval nietig heeft verklaard of ingetrokken en, ten tweede, de aan het recht op een eerlijk proces verbonden waarborgen die aan die personen moeten worden verleend, worden geëerbiedigd.

Artikel 13, lid 1, onder b), i), van verordening (EG) nr. 883/2004 gelezen in het licht van artikel 3, lid 1, onder a), en van artikel 11, lid 1, van verordening (EG) nr. 1071/2009, alsook van artikel 4, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 1072/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat een vennootschap een communautaire vergunning voor het wegvervoer bezit die is afgegeven door de bevoegde autoriteiten van een lidstaat, niet het onweerlegbare bewijs vormt dat zij met het oog op de bepaling van de toepasselijke nationale wettelijke regeling inzake sociale zekerheid overeenkomstig artikel 13, lid 1, onder b), i), van verordening nr. 883/2004, haar maatschappelijke zetel in deze lidstaat heeft.

- EU-Hof oordeelt over de juridische status van een voorlopig opgeschorte verklaring inzake toepasselijke socialezekerheids-wetgeving ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-34/21 – Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer – Duitsland – [ECLI:EU:C:2023:270](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG – Online onderwijs – Instemming docenten? – Medezeggenschapsraad – Begrip “nadere regel”

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 9 maart 2023 – zaak C-680/21 – Royal Antwerp Football Club – België – Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2023:188](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

UEFA-regels - Home-grown players'

Artikel 45 en Artikel 165 VWEU. Reglementen van de UEFA en de aangesloten nationale voetbalbonden. Sinds het seizoen 2008/2009 bepaalt het UEFA-reglement dat de voetbalclubs die in één van de UEFA-competities aantreden, ten minste acht lokaal opgeleide spelers moeten inschrijven op een lijst met maximaal 25 spelers. Deze „home-grown players” worden door de UEFA omschreven als spelers die, ongeacht hun nationaliteit, in de leeftijd tussen 15 en 21 jaar gedurende minstens drie jaar zijn opgeleid door hun club of door een andere club die bij dezelfde nationale bond is aangesloten. Voetbalclub Antwerp is van mening dat deze regel in strijd is met het vrij verkeer van werknemers.

Volgens A-G Szpunar zijn de UEFA-regels betreffende lokaal opgeleide spelers gedeeltelijk onverenigbaar met het Unierecht. Regelingen waarbij lokaal opgeleide spelers niet alleen de spelers omvatten die door de betrokken club zijn opgeleid, maar ook die van andere clubs uit dezelfde nationale competitie, zijn niet verenigbaar met de regels inzake vrij verkeer.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 45 VWEU staat in de weg aan de toepassing van de door de UEFA en de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB) vastgestelde regels inzake 'home-grown players' (lokaal opgeleide spelers), volgens welke clubs slechts kunnen deelnemen aan de betrokken competities indien zij, op een lijst, ten minste acht lokaal opgeleide spelers op een maximumaantal van 25 spelers inschrijven, voor zover deze lokaal opgeleide spelers afkomstig kunnen zijn van een andere club die aangesloten is bij de betrokken nationale voetbalbond.

- B** A-G: uitbreiding van het begrip lokaal opgeleide speler tot spelers buiten een bepaalde voetbalclub maar binnen de betrokken nationale competitie is niet verenigbaar met vrij verkeer (ECER)

HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 23 maart 2023 – gevoegde zaken C-271/22 tot en met C-275/22 – Keolis Agen – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:243 – conclusie

Arbeidstijd – Vakantiedagen – Loon – Arbeidsongeschiktheid – Rechtstreekse horizontale werking

Richtlijn 2003/88/EG. Artikel 31, lid 2 Handvest EU. Kan een werknemer dagen van niet-opgenomen jaarlijkse vakantie met behoud van loon onbeperkt cumuleren of vereist artikel 7, lid 1, van de arbeidstijdenrichtlijn dat de lidstaten voorzien in beperkte overdrachtsperioden? Zo ja, wat is een redelijke duur van een dergelijke periode? Verzoeker verzoekt de verwijzende rechter om artikel 7, lid 1, van richtlijn 2003/88 en artikel 31, lid 2, van het Handvest toe te passen, die volgens hem voorrang hebben boven de nationale regeling, en derhalve te oordelen dat zijn vakantiedagen ten onrechte zijn vervallen.

De onderhavige zaak vloeit voort uit meerdere prejudiciële verwijzingen in het kader van vijf bij de verwijzende rechter aanhangige geschillen. Al deze geschillen betreffen werknemers die thans of voorheen werkzaam waren bij Keolis, de vennootschap die het busvervoersnetwerk van de agglomeratie Agen (Frankrijk) beheert. Deze werknemers hebben hun werkgever verzocht om erkenning van hun rechten op jaarlijkse vakantie met behoud van loon, die zij niet hebben kunnen uitoefenen gedurende het referentiejaar waarin deze rechten zijn ontstaan, en hebben bij de verwijzende rechter een geschil aanhangig gemaakt toen de werkgever deze verzoeken afwees. Een vakbond treedt in deze procedure op ter ondersteuning van de werknemers.

De vraag is o.a. of artikel 7, lid 1, van richtlijn 2003/88/EG aldus moet worden uitgelegd dat het rechtstreekse werking heeft in de relatie tussen een particuliere vervoerder, die beschikt over één concessie voor een openbare dienst, en zijn werknemers, gelet met name op de liberalisering van het spoorwegvervoer van reizigers.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 31, lid 2, Handvest EU zoals geconcretiseerd in artikel 7 van richtlijn 2003/88/EG houdt het recht in op jaarlijkse vakantie met behoud van loon voor elke werknemer waarop deze zich kan beroepen in geschillen met zijn huidige of vroegere werkgever, ongeacht of deze een particuliere of openbare entiteit is.

Artikel 7, lid 1, van richtlijn 2003/88 verzet zich niet tegen een nationale wettelijke regeling die de cumulatie van niet-opgenomen jaarlijkse vakantie toestaat door geen tijdsgrens te stellen aan de overdrachtsperiode met betrekking tot die vakantie, noch stelt het de duur van een redelijke overdrachtsperiode vast.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 30 maart 2023 – zaak C-715/20 – X – Polen – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:281 – conclusie

Arbeidsovereenkomst bepaalde tijd – Motiveringsplicht opzegging – Non-discriminatiebeginsel - Horizontale werking

Richtlijn 1999/70/EG. Raamovereenkomst inzake arbeidscontracten voor bepaalde tijd. Artikel 21 EU Handvest. Verzoeker en verweerster hadden een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd gesloten voor de periode tot en met 31 juli 2022, voor een halftijdse tewerkstelling. De werkgever heeft de arbeidsovereenkomst opgezegd met een opzegtermijn van een maand. Kan een

nationale bepaling volgens welke de redenen voor ontslag uitsluitend moeten worden aangegeven in geval van opzegging van een overeenkomst voor onbepaalde tijd en niet in geval van een overeenkomst voor bepaalde tijd in overeenstemming zijn met het Unierecht, en met name met het non-discriminatiebeginsel als bedoeld in clause 4 van de raamovereenkomst die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG? Kan de eventuele vaststelling dat die regeling niet in overeenstemming is met het Unierecht tot gevolg hebben dat de bepalingen van richtlijn 1999/70 ook van toepassing zijn op een geding tussen particulieren?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1 van richtlijn 1999/70/EG en clauses 1 en 4 van die raamovereenkomst staan niet in de weg aan een nationale regeling die slechts in het geval van arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd voorziet in de verplichting van de werkgever om de beslissing tot opzegging van een arbeidsovereenkomst schriftelijk te motiveren, mits de nationale rechter vaststelt, indien hij van oordeel is dat een Unierechtconforme uitlegging van de nationale bepalingen mogelijk is, dat rechterlijke toetsing van de gegrondheid van de redenen voor de opzegging van overeenkomsten voor bepaalde tijd wordt gewaarborgd en dat de werknemer met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd kan rekenen op effectieve rechterlijke bescherming in het licht van de bovengenoemde criteria.

Clause 4 van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd kan niet door partijen worden ingeroepen in een geschil tussen particulieren.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 30 maart 2023 – zaak C-134/22 – G GmbH – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:268 – [conclusie](#)

Collectief ontslag – Voorwaarden – Insolventie - Schriftelijke mededeling ondernemingsraad

Richtlijn 98/59/EG. Artikel 47 Handvest EU. Verzoeker procedeert tegen de beëindiging van zijn dienstverband als onderdeel van een collectief ontslag door insolventie van de werkgever omdat, volgens hem, in strijd is gehandeld met artikel 2, derde lid, tweede alinea van richtlijn 98/59/EG.

Welk doel heeft artikel 2, lid 3, tweede alinea, van richtlijn 98/59/EG volgens hetwelk de werkgever verplicht is de bevoegde overheidsinstantie een afschrift te doen toekomen van ten minste de in de eerste alinea, onder b), i) tot en met v), genoemde gegevens van de schriftelijke mededeling aan de vertegenwoordigers van de werknemers?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 3, tweede alinea, van richtlijn 98/59/EG moet aldus worden uitgelegd dat de verplichting om de bevoegde overheidsinstantie ten minste een afschrift te doen toekomen van de in artikel 2, lid 3, eerste alinea, onder b), i) tot en met v), van die richtlijn genoemde gegevens van de schriftelijke mededeling, tot doel heeft om die instantie in staat te stellen om de mogelijke gevolgen van de collectieve ontslagen voor de situatie van de betrokken werknemers te evalueren en zich in voorkomend geval voor te bereiden op de maatregelen die nodig zijn om die gevolgen te ondervangen. De lidstaten moeten in hun interne recht maatregelen vaststellen op grond waarvan de vertegenwoordigers van de werknemers de naleving van die verplichting kunnen afdwingen. Die maatregelen moeten een daadwerkelijke en doeltreffende rechterlijke bescherming krachtens artikel 47 Handvest EU waarborgen, en een reële afschrikkende werking hebben.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Luxemburg – 19 januari 2023 (ECER 7.3.2023) – [C-27/23 - Hocinx](#)

Kinderbijslag voor pleegkind – Grensarbeider – Vrij verkeer van werknemers - Socialezekerheidsstelsels

Verordening (EU) nr. 492/2011. Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) nr. 987/2009. F.V. heeft met terugwerkende kracht geen recht meer op kinderbijslag voor F.W., een kind dat bij rechterlijke beslissing in zijn gezin was geplaatst, op grond dat het kind geen familieband met hem had en niet kon worden beschouwd als gezinslid in de zin van artikel 270 van het Luxemburgs wetboek van sociale zekerheid. Het gerecht voor de sociale zekerheid had het

besluit vernietigd en de zaak terugverwezen naar de raad van bestuur van het fonds voor verdere behandeling. In hoger beroep is deze beslissing vernietigd.

De vraag is of het Unierecht zich verzet tegen bepalingen van een lidstaat op grond waarvan grensarbeiders geen recht hebben op kinderbijslag voor de kinderen die bij rechterlijke beslissing in hun gezin zijn geplaatst, terwijl deze kinderen, wel recht hebben op deze uitkering die wordt betaald aan de natuurlijke of rechtspersoon die het gezag heeft over het kind en bij wie het kind zijn wettelijke woonplaats en zijn daadwerkelijke en voortdurende verblijfplaats heeft.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 19 januari 2023 (ECER 16.3.2023) – C-36/23 - Familienkasse Sachsen

Kinderbijslag – Intrekking – Coördinatie sociale zekerheid – Recht in een andere lidstaat

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) nr. 987/2009. Partijen zijn het oneens over de gedeeltelijke intrekking van de toekenning van kinderbijslag en de terugvordering van de daarna te veel betaalde kinderbijslag over de litigieuze periode juli 2019 tot en met september 2020.

De vraag is onder andere of artikel 68 van verordening (EG) nr. 883/2004 toestaat dat de Duitse kinderbijslag achteraf gedeeltelijk wordt teruggevorderd wegens een prioritair recht in een andere lidstaat, ook wanneer voor het kind in de andere lidstaat geen gezinsbijslag is en wordt toegekend en betaald, zodat het bedrag dat voor de naar Duits recht rechthebbende overblijft, per saldo lager is dan de Duitse kinderbijslag?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 26 januari 2023 (ECER 22.3.23) - C-41/23 - Peigli

Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Honorair rechters en openbaar aanklagers – Vergoeding tijdens gerechtelijke vakanties - Recht op SZ en arbeidsongeschiktheidsverzekering

Richtlijn 1999/70/EG. Richtlijn 2003/88/EG. De vier verzoekers hebben gedurende meerdere jaren functies bekleed als honorair magistraat of honorair openbaar aanklager bij het openbaar ministerie. Deze aanstellingen zijn meerdere keren verlengd. Ten tijde van de instelling van het beroep in eerste aanleg bedroeg de loopbaan van verzoekers resp. ongeveer 21 jaar, 17 jaar, 18 jaar en 17 jaar. Alle verzoekers zijn nog in dienst. Volgens verzoekers zijn de herhaalde verlengingen van hun aanstelling voor bepaalde tijd in strijd met verschillende bepalingen van het Unierecht, met name met de clausules 4 en 5 van de raamovereenkomst bij richtlijn 1999/70 en artikel 7 van richtlijn 2003/88. Verzoekers hebben bij de bestuursrechter beroep ingesteld tot erkenning van hun recht op een arbeidsverhouding voor onbepaalde tijd met de overheid, met inbegrip van de regeling voor bezoldiging en sociale zekerheid.

De vraag is o.a. of artikel 7 van richtlijn 2003/88 en clausule 4 van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd zich verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan honorair rechters en honorair openbaar aanklagers geen recht hebben op een vergoeding tijdens gerechtelijke vakanties en evenmin op verplichte sociale zekerheid en verzekering tegen ongevallen en beroepsziekten.

NOOT – bij HvJ 12 januari 2023, C-356/21 J.K.

Anti-discrimination and labour rights: CJEU confirms protection from discrimination (including on grounds of sexual orientation) covers self-employed workers (EU law analysis)

Europese Commissie

- Mededeling van de Commissie — Interpretatieve mededeling over Richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd, PB C 109 van 24.3.2023

- Europese Commissie brengt verslag uit over uitvoering van de arbeidstijdenrichtlijn door lidstaten ([ECER](#))

BNC Fiche

Fiche: Mededeling en aanbeveling versterken sociale dialoog ([Kamerstuk 22112, nr. 3631](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

[Wiki](#) [Coördinatieverordeningen](#) 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende [toepassingsverordeningen](#)

Arbitrage

OVERIG

Reviewing Sanctions in Arbitration: The Good, the Bad, and the Ugly of Private International Law Analysis ([conflict of laws](#))

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 - Koyan e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [54003/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD005400320](#)

Sanctionering van mensenrechtenactivist en familie via intrekking verblijfsvergunning

Samenvatting onder: [Familieleven](#)

EHRM – ARREST – 30 maart 2023 – J.A. e.a. t. Italië - [persbericht](#) – [arrest](#) - [21329/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0330JUD002132918](#)

Situatie op Lampedusa – Collectieve uitzetting – Geen individuele beoordeling aanvraag - Schendingen EVRM

Artikel 3 EVRM. Artikel 5 EVRM. Artikel 4, Vierde Protocol EVRM. Klagers hebben de Tunesische nationaliteit. Zij zijn aangekomen op het Italiaanse eiland Lampedusa, waar ze naartoe waren gebracht nadat ze waren gered door een Italiaans schip in de Middellandse Zee. Zij klagen over omstandigheden tijdens hun verblijf en over het feit dat zij gedurende tien dagen “vast” zaten. Zij hebben documenten getekend zonder te begrijpen waar ze over gingen. Vervolgens zijn zij teruggestuurd naar Tunesië.

Het Hof oordeelt met name dat de regering er niet in is geslaagd de beweringen te weerleggen dat de omstandigheden op de hotspot ontoereikend waren; dat hun aanwezigheid daar kan worden gekwalificeerd als detentie die noch het gevolg was van een officieel bevel, noch van beperkte duur. Voorts was de beslissing tot weigering van toegang niet individueel beoordeeld. Het kwam in feite neer op collectieve uitzetting.

- First assessment of the “hotspot approach”: a prefiguration of the co-respondent mechanism? Judgment of the ECtHR in the case of J.A. and Others v. Italy ([Johan Callewaert](#))

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-338/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2023:269 – conclusie – arrest

Dublinverordening - Overdrachtstermijn – Opschorting - Mensenhandel

Verordening (EU) nr. 604/2013. Richtlijn 2004/81/EG. De Raad van State legt het Hof vragen voor over de termijn waarbinnen een vreemdeling kan worden overgedragen aan de verantwoordelijke lidstaat in het kader van de Dublinafspraken in de EU. Volgens het Nederlandse vreemdelingenbeleid wordt de overdrachtstermijn opgeschort, als een vreemdeling tijdens de Dublinprocedure stelt in Nederland en/of in de verantwoordelijke lidstaat slachtoffer te zijn geworden van mensenhandel. De vraag is of de Dublinverordening zich tegen dit Nederlandse systeem verzet. Deze zaak hangt samen met de aanhangige zaak C-556/21 (zie hieronder), waarin de vraag aan de orde is of, in het kader van een beroep tot vernietiging van een jegens een aanvrager van internationale bescherming genomen overdrachtsbesluit, de uitvoering van het overdrachtsbesluit en bijgevolg de overdrachtstermijn als bedoeld in de Dublin III-verordening, in hoger beroep op verzoek van de bevoegde nationale autoriteit kunnen worden opgeschort, ondanks dat die aanvrager niet om opschorting van de uitvoering van het overdrachtsbesluit heeft verzocht.

Ofschoon de Raad van State (Nederland) zich in deze twee zaken afvraagt wat de gevolgen van de opschorting van de uitvoering van het overdrachtsbesluit zijn voor de berekening van de in artikel 29, lid 1, van de Dublin III-verordening bedoelde overdrachtstermijn, zijn de specifieke kwesties die aan de orde zijn verschillend.

Hof: Artikel 29, leden 1 en 2, juncto artikel 27, lid 3, van verordening (EU) nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat:

– het zich niet verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan de indiening van een bezwaar tegen een besluit houdende weigering om aan een derdelander een verblijfstitel als slachtoffer van mensenhandel af te geven, leidt tot opschorting van de uitvoering van een eerder jegens die derdelander vastgesteld overdrachtsbesluit, maar

– het zich wel verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan een dergelijke opschorting leidt tot opschorting of stuiting van de termijn voor de overdracht van die derdelander.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-556/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2023:272 – conclusie – arrest

Dublinverordening - Overdrachtstermijn – Opschorting - Mensenhandel

Verordening (EU) nr. 604/2013. Deze zaak hangt samen met de aanhangige zaak C-338/21 (zie hierboven), waarin de vraag aan de orde is of, in het kader van een beroep tot vernietiging van een jegens een aanvrager van internationale bescherming genomen overdrachtsbesluit, de uitvoering van het overdrachtsbesluit en bijgevolg de overdrachtstermijn als bedoeld in de Dublin III-verordening, in hoger beroep op verzoek van de bevoegde nationale autoriteit kunnen worden opgeschort, ondanks dat die aanvrager niet om opschorting van de uitvoering van het overdrachtsbesluit heeft verzocht.

Ofschoon de Raad van State (Nederland) zich in deze twee zaken afvraagt wat de gevolgen van de opschorting van de uitvoering van het overdrachtsbesluit zijn voor de berekening van de in artikel 29, lid 1, van de Dublin III-verordening bedoelde overdrachtstermijn, zijn de specifieke kwesties die aan de orde zijn verschillend

Hof: Artikel 29, leden 1 en 2, juncto artikel 27, lid 3, van verordening (EU) nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat:

– het zich niet verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan de indiening van een bezwaar tegen een besluit houdende weigering om aan een derdelander een verblijfstitel als slachtoffer van mensenhandel af te geven, leidt tot opschorting van de uitvoering van een eerder jegens die derdelander vastgesteld overdrachtsbesluit, maar

– het zich wel verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan een dergelijke opschorting leidt tot opschorting of stuiting van de termijn voor de overdracht van die derdelander.

B EU-Hof: EU-recht verzet zich niet tegen opschorting van de termijn voor de overdracht van een asielzoeker gedurende het hoger beroep (ECER)

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-711/21 en C-712/21 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2023:155 – conclusie

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-711/21 en C-712/21 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2023:155 – conclusie

Vluchtelingenstatus – Internationale bescherming – Terugkeerbesluit - Onbevoegdheid HvJ

Richtlijn 2008/115/EG. Richtlijn 2005/85/EG. Artikelen 4, 7 en 47 Handvest EU. Artikel 267 VWEU. Artikel 4, lid 3, VEU. Verzoekster heeft hoger beroep ingesteld tegen een terugkeerbesluit. De rechter in eerste aanleg heeft het beroep verworpen.

De Raad van State (België) verzoekt het Hof zich uit te spreken over de verenigbaarheid van de terugkeerbesluiten met de artikelen 4, 7 en 47 van het Handvest EU alsmede met artikel 5, artikel 6, lid 6, en artikel 14 van richtlijn 2008/115/EG. In dit kader wenst de Raad van State te vernemen of een rechterlijke instantie die de wettigheid van deze terugkeerbesluiten toetst, rekening kan houden met wijzigingen in het familie- en gezinsleven van de verzoekers en/of hun gezondheidstoestand die zijn opgetreden nadat de geldigheid van de beslissingen tot afwijzing van hun verzoeken om internationale bescherming was bevestigd.

De aanhangige procedures zijn geschorst. De Belgische regering heeft de exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen. De verwijzende rechter heeft aangegeven de prejudiciële vragen toch te willen handhaven. Volgens de A-G blijkt duidelijk uit de door de Belgische regering in haar antwoord aan het Hof van 15 juli 2022 aangehaalde rechtspraak van de Raad van State, dat een arrest van het Hof niet noodzakelijk is voor de werkelijke beslechting van de bij de Raad van State ingestelde beroepen, aangezien de terugkeerbesluiten die het voorwerp van deze beroepen vormen, uit de Belgische rechtsorde lijken te zijn verdwenen.

De verwijzende rechter heeft bovendien niet aangegeven waarom zij de verwijzing wilde handhaven.

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op een en ander geef ik het Hof in overweging dat het krachtens artikel 267 VWEU niet bevoegd is om de vragen van de Raad van State van 4 november 2021 te beantwoorden.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 9 maart 2023 – zaak C-568/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:189 – conclusie

Asiel – Dublinregels - Diplomatieke identiteitskaart - Verblijfstitel

Verordening (EU) nr. 604/2013. Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer. De Nederlandse Raad van State legt het Hof vragen voor over de Dublinregels inzake asielverzoeken. Een diplomaat is op basis van een diplomatiek paspoort vanuit een andere EU-lidstaat (waar hij zijn standplaats had) met zijn gezin naar Nederland gereisd, alwaar hij asiel heeft gevraagd. Is een diplomatieke identiteitskaart die op grond van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer, door een lidstaat is afgegeven aan derdelanders die personeelslid zijn van een diplomatieke vertegenwoordiging in die lidstaat, een verblijfstitel in de zin van artikel 2, onder l), van

verordening (EU) nr. 604/2013 met als gevolg dat die lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van door houders van die titels ingediende verzoeken om internationale bescherming.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, onder I), van verordening (EU) nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat een diplomatieke identiteitskaart die is afgegeven op grond van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer, gesloten te Wenen op 18 april 1961, een verblijfstitel in de zin van die bepaling is.

 [ABkort 2021/522](#)

 [NJB 2021/2420](#)

 [JV 2021/183](#)

 [SEW 2021, afl. 12, p. 673](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 9 maart 2023 – zaak C-1/23 PPU – Afrin – België – ECLI:EU:C:2023:193 – [conclusie](#)

Gezinshereniging – Regeling lidstaat die gezinsleden van een statushouder verplicht de aanvraag in te dienen bij de bevoegde diplomatieke post van die staat – Onmogelijkheid om naar genoemde diplomatieke post te gaan - Familieleven

Richtlijn 2003/86/EG. Artikelen 7 en 24, lid 2 Handvest EU. De zaak gaat over een Syrisch gezin. Aan de vader van het gezin wordt in België de vluchtelingenstatus toegekend. Zijn vrouw en twee kinderen willen zich bij hem voegen op grond van gezinshereniging. De Belgische overheid stelt de eis dat de vrouw en haar twee kinderen zich daarvoor persoonlijk bij een Belgische ambassade of Belgische diplomatieke post moeten melden.

A-G geeft het Hof in overweging: [niet officiële vertaling] Artikel 5, lid 1, van Richtlijn 2003/86/EG, gelezen in het licht van artikel 7 en artikel 24, lid 2, van het Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een nationale regeling die vereist dat gezinsleden van een erkende vluchteling, die zich in een derde land bevinden, zich persoonlijk moeten melden bij de diplomatieke of consulaire dienst van die lidstaat, en daar hun verzoek om toegang en verblijf op grond van gezinshereniging moeten indienen, zonder te voorzien in uitzonderingen voor het geval dat, gezien de specifieke situatie van de betrokken personen en de omstandigheden in hun land van verblijf, dit buitengewoon moeilijk of riskant is.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 23 maart 2023 – gevoegde zaken C-829/21 en C-129/22 – Stadt Frankfurt am Main en Stadt Offenbach am Main – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:244 – [conclusie](#)

Langdurig ingezetene en het recht om op grondgebied te verblijven van andere lidstaat dan die welke hem de status van langdurig ingezetene heeft toegekend – Verlenging van de verblijfsvergunning in deze lidstaat

Richtlijn 2003/109/EG. Beroep na afwijzing van een verzoek om verlenging van de verblijfsvergunning omdat verzoeker de status van langdurige ingezetene had verloren, aangezien hij langer dan zes jaar niet in Italië had verbleven.

De vraag is o.a. of een onderdaan van een derde land die van een eerste lidstaat de status van langdurig ingezetene heeft verkregen krachtens de richtlijn 2003/109/EG, van de tweede lidstaat de verlenging kan eisen van een aldaar aan hem toegekende verblijfsvergunning, zonder het bewijs te leveren van het voortbestaan van de status van langdurig ingezetene.

De A-G gaat met name in op de vraag welke datum in een procedure voor de verlenging van een verblijfsvergunning in een andere lidstaat dan die welke de status van langdurig ingezetene heeft toegekend, relevant is voor de beoordeling van de vraag of de betrokkene die status bezit.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 4, en artikel 14 van richtlijn 2003/109/EG moeten aldus worden uitgelegd dat in een procedure voor de verlenging van een verblijfsvergunning in een andere lidstaat dan die welke de status van langdurig ingezetene heeft toegekend aan een

onderdaan van een derde land, de datum waarop de verlengingsaanvraag en de bewijsstukken zijn ingediend relevant is voor de beoordeling van de vraag of de betrokkene die status bezit, en niet een tijdstip in de bestuursrechtelijke procedure waarin die aanvraag wordt behandeld of in de eventuele gerechtelijke procedure waarin tegen de weigering van verlenging wordt opgekomen.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 30 maart 2023 – zaak C-143/22 – ADDE e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:271 – [conclusie](#)

Tijdelijke herinvoering van het grenstoezicht aan de binnengrenzen – Gevolgen voor de toepasselbaarheid van de terugkeerrichtlijn - Schengengrenscod

Verordening (EU) 2016/399 (Schengengrenscod). Richtlijn 2008/115/EG. Het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing maakt deel uit van een reeks zaken die reeds vanaf 2011 aan het Hof zijn voorgelegd met betrekking tot de verenigbaarheid van sommige bepalingen van Franse wetboek betreffende de binnenkomst en het verblijf van vreemdelingen en betreffende het asielrecht; hierna: „Ceseda”) met de vereisten van richtlijn 2008/115/EG en met die van verordening (EU) 2016/399. Met name de laatste twee van die zaken, die hebben geleid tot de arresten Affum en Arib e.a., zijn van belang voor de onderhavige zaak. De verzoekende partijen hebben de Conseil d'État verzocht om nietigverklaring van ordonnantie nr. 2020-1733 tot vaststelling van het wetgevende gedeelte van het wetboek betreffende de binnenkomst en het verblijf van vreemdelingen en betreffende het asielrecht (CESEDA/wetboek) wegens bevoegdheidsoverschrijding. Zij betogen dat de nieuwe bepalingen in strijd zijn met de bepalingen van artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2008/115/EG aangezien zij in geval van herinvoering van het grenstoezicht aan de binnengrenzen op grond van artikel 25 van de „Schengengrenscod” voorzien in de toepassing van de regeling van weigering van toegang tijdens controles die aan een binnengrens worden verricht.

Kan, in geval van tijdelijke herinvoering van het grenstoezicht aan de binnengrenzen, onder de voorwaarden van titel III, hoofdstuk II, van verordening (EU) 2016/399, aan een vreemdeling die rechtstreeks afkomstig is van het grondgebied van een staat die partij is bij de Schengen overeenkomst, bij controles aan die grens de toegang worden geweigerd op grond van artikel 14 van die verordening, zonder dat richtlijn 2008/115/EG van toepassing is?

A-G geeft het Hof in overweging: De bepalingen van richtlijn 2008/115/EG zijn van toepassing in geval van tijdelijke herinvoering van het grenstoezicht aan de binnengrenzen, onder de voorwaarden van titel III, hoofdstuk II, van verordening (EU) 2016/399. De toepassing van artikel 14 van deze verordening moet daarentegen worden uitgesloten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – 13 maart 2023 – [ECLI:NL:RBDHA:2023:3154](#)

Terugkeerrichtlijn - Beginsel non refoulement - Handvest EU

Richtlijn 2008/115/EG. Artikelen 4, 19, lid 2 en 47 Handvest EU. Verzoekers in het hoofding vormen een gezin bestaande uit twee zussen, hun vader en hun moeder. Op 16 maart 2011 hebben zij verzocht om internationale bescherming, welk verzoek is afgewezen. Verzoekers hebben het grondgebied van de Unie niet verlaten, maar nadien meerdere malen verzocht om verblijfsvergunningen op reguliere gronden, welke verblijfsaanvragen nooit zijn ingewilligd. Telkens als deze aanvragen zijn afgewezen, is vastgesteld dat hun (voortgezet) verblijf onrechtmatig is. Deze verplichting om onrechtmatig verblijf vast te stellen vloeit voort uit het Unierecht. Het Unierecht bepaalt ook dat indien wordt vastgesteld dat verblijf onrechtmatig is, in beginsel een terugkeerbesluit moet worden genomen.

Een terugkeerbesluit heeft tot gevolg dat de derdelander de plicht heeft om terug te keren naar zijn land van herkomst, dan wel het grondgebied van de Europese Unie te verlaten en heeft tot gevolg dat de lidstaat, als de derdelander niet aan deze vertrekplicht voldoet, de plicht heeft de derdelander te verwijderen.

De verplichtingen om onrechtmatig verblijf vast te stellen en een terugkeerbesluit op te leggen worden geregeld in de Terugkeerrichtlijn. Bij de tenuitvoerlegging van deze richtlijn moeten de lidstaten het beginsel van non-refoulement eerbiedigen.

De rechtbank vraagt het Hof om te preciseren of uit het Unierecht volgt dat de rechterlijke autoriteit ambtshalve moet nagaan of het beginsel van non-refoulement is geëerbiedigd, gelet op het absolute karakter van het refoulementverbod en het grondrecht op een doeltreffende voorziening in rechte.

Indien het Hof deze vraag bevestigend beantwoordt, wenst de rechtbank de vragen voor te leggen of steeds als de lidstaat vaststelt dat een derdelander geen rechtmatig verblijf heeft, het refoulementrisico moet worden beoordeeld en of het Unierecht dan ook vereist dat deze beoordeling steeds actueel is. Indien de vaststelling van onrechtmatig verblijf plaatsvindt in een procedure die is ingeleid met een verzoek om internationale bescherming vindt een beoordeling van het refoulementrisico plaats. In alle overige gevallen geschiedt dit niet, terwijl na de vaststelling van onrechtmatig verblijf een terugkeerbesluit moet worden genomen en dit in beginsel een vertrekplicht en een verwijderplicht tot gevolg heeft.

Prejudiciële vragen:

I Dient artikel 47 Handvest EU gelezen in samenhang met artikel 4 Handvest EU, artikel 19, tweede lid, Handvest EU en artikel 5 Terugkeerrichtlijn, aldus te worden uitgelegd dat een rechterlijke autoriteit ambtshalve de eventuele niet-naleving van de eerbiediging van het beginsel van non-refoulement moet vaststellen op basis van de gegevens in het dossier die haar ter kennis zijn gebracht en zoals aangevuld of verduidelijkt in de bij haar gevoerde procedure op tegenspraak? Is de omvang van deze verplichting afhankelijk van de omstandigheid of de gevoerde procedure op tegenspraak is ingeleid met een verzoek om internationale bescherming en is de omvang van deze verplichting dus anders indien een refoulementrisico wordt beoordeeld in het kader van toelating, dan wel in het kader van terugkeer?

II Dient artikel 5 Terugkeerrichtlijn, gelezen in samenhang met artikel 19, tweede lid, Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, aldus te worden uitgelegd dat indien een terugkeerbesluit wordt genomen in een procedure die niet is ingeleid met verzoek om internationale bescherming, de beoordeling of het refoulementverbod aan terugkeer in de weg staat, moet plaatsvinden voorafgaand aan het opleggen van een terugkeerbesluit en staat een vastgesteld refoulementrisico dan in de weg aan het opleggen van een terugkeerbesluit of is een vastgesteld refoulementrisico in die situatie een uitzettingsbeletsel?

III Herleeft een terugkeerbesluit indien dit terugkeerbesluit is geschorst door een nieuwe procedure die niet is ingeleid met een verzoek om internationale bescherming of dient artikel 5 Terugkeerrichtlijn, gelezen in samenhang artikel 19, tweede lid, Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, aldus te worden uitgelegd dat in het geval het refoulementrisico niet is beoordeeld in de procedure die leidt tot de hernieuwde vaststelling van onrechtmatig verblijf, een actuele beoordeling van het refoulementrisico dient te volgen en dient dan een nieuw terugkeerbesluit te worden opgelegd? Luidt de beantwoording van deze vraag anders indien geen sprake is van een geschorst terugkeerbesluit, maar van een terugkeerbesluit waaraan door de derdelander en door de autoriteiten gedurende geruime tijd geen uitvoering is gegeven?

B Prejudiciële vragen aan HvJEU over ambtshalve toetsing door rechterlijke autoriteit van niet-naleving van de eerbiediging van het beginsel van non-refoulement (Nieuws Vreemdelingenrecht 2023/453)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Spanje – 9 januari 2023 (ECER 23.3.23) - C-62/23 - Pedro Francisco*
PREJUDICIËLE VERWIJZING - Spanje – 9 januari 2023 (ECER 23.3.23) - C-62/23 - Pedro Francisco*

Aanvraag verblijfskaart voor Unieburger - Politiegegevens

Richtlijn 2004/38/EG. Namens de geregistreerde partner van een Spaanse onderdaan is een aanvraag ingediend voor een tijdelijke verblijfskaart voor een familielid van een burger van de Unie. De aanvraag is afgewezen omdat de geregistreerde partner in 2020 is aangehouden op

verdenking van het plegen van een strafbaar feit tegen de volksgezondheid en deelname aan een criminele organisatie. Hij heeft geen strafblad. Er is niet verder onderzocht of de aanhouding tot strafvervolgning heeft geleid.

De vraag is o.a. of artikel 27 van richtlijn 2004/38/EG aldus moet worden uitgelegd dat politiegegevens kunnen dienen als basis of grondslag voor het gedrag van de betrokkene om te beoordelen of er sprake is van een werkelijke bedreiging, ook al moet dit (nog) worden aangetoond in een strafzaak.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 9 januari 2023 (ECER 23.3.23) - C-63/23 - Sagrario

Gezinshereniging – Minderjarigen - Afwijzing verblijfstitel vanwege strafblad gezinshereniger - Rechten van het kind – Begrip “buitengewoon moeilijke omstandigheden”

Richtlijn 2003/86/EG. Verzoekster en haar twee minderjarige kinderen hadden een verblijfsvergunning uit hoofde van gezinshereniging met de vader van het gezin. De aanvraag van de echtgenoot/vader voor een vergunning tot verlengd verblijf is afgewezen omdat hij een strafblad had. Vervolgens is de aanvraag van verzoekster en haar twee minderjarige kinderen voor een verblijfsvergunning voor langere duur afgewezen omdat de vader geen houder (meer) was van een verblijfsvergunning en/of een werkvergunning, waardoor niet was voldaan aan de vereisten van artikel 61, lid 3, onder b), punt 1, van koninklijk besluit 557/2011.

Vraag is o.a. of onder „buitengewoon moeilijke omstandigheden” als bedoeld in artikel 15, lid 3, in fine, en artikel 17 van richtlijn 2003/86/EG automatisch ook wordt verstaan alle omstandigheden waarbij een minderjarige betrokken is en/of omstandigheden die vergelijkbaar zijn met die van artikel 15.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – ABRvS – 15 maart 2023 – ECLI:NL:RVS:2023:975

Inburgeringsexamen - Boete en terugbetaling lening vanwege het niet behalen van het examen - Kwalificatierichtlijn

Richtlijn 2011/95/EU. Appellant heeft de Eritrese nationaliteit en is op 17-jarige leeftijd naar Nederland gekomen. Hij is vervolgens in het bezit gesteld van een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd, waardoor hij in Nederland internationale bescherming geniet. Op 8 januari 2016, toen [appellant] 18 jaar oud was, heeft de minister hem laten weten dat hij vanaf 1 februari 2016 inburgeringsplichtig is. Dit betekent dat hij in beginsel binnen drie jaar alle onderdelen van het inburgeringsexamen moest behalen. De minister heeft deze termijn een aantal keer verlengd, omdat [appellant] langdurig in een asielzoekerscentrum heeft verbleven en omdat hij een opleiding heeft gevolgd. Hierdoor moest [appellant] uiterlijk op 1 februari 2020 alle onderdelen van het inburgeringsexamen hebben behaald. Dit is niet gebeurd. Aan appellant is een boete opgelegd van € 500,00 wegens het niet naleven van artikel 7b, eerste lid, van de Wet inburgering en bepaald dat hij de lening die hij bij de Dienst Uitvoering Onderwijs heeft afgesloten, moet terugbetalen.

Prejudiciële vragen:

1. Moet artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn zo worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling zoals geregeld in artikel 7b van de Wet inburgering, op grond waarvan asielstatushouders de verplichting wordt opgelegd om, op straffe van een geldboete, een inburgeringsexamen te behalen?
2. Moet artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn zo worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling met als uitgangspunt dat asielstatushouders zelf de volledige kosten van de integratieprogramma's dragen?
3. Is het bij de beantwoording van de tweede vraag van belang dat asielstatushouders een overheidslening kunnen ontvangen om de kosten van de integratieprogramma's te betalen en

deze lening wordt kwijtgescholden als zij op tijd hun inburgeringsexamen hebben behaald dan wel tijdig zijn vrijgesteld of ontheven van de inburgeringsplicht?

4. Als artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn toestaat dat asielstatushouders een verplichting wordt opgelegd om, op straffe van een geldboete, een inburgeringsexamen te behalen en toestaat dat asielstatushouders de volledige kosten van de integratieprogramma's dragen, doet dan de hoogte van de terug te betalen lening al dan niet samen met de boete afbreuk aan de verwezenlijking van het doel en nuttig effect van artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn?

Europese Commissie

- Aanbeveling (EU) 2023/682 van de Commissie van 16 maart 2023 betreffende de wederzijdse erkenning van terugkeerbesluiten en het versnellen van terugkeer bij de uitvoering van Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad, [Pb, L 86, 24.3.2023](#)
- Europese Commissie presenteert een Mededeling met strategie voor geïntegreerd grensbeheer en Aanbeveling over terugkeerbesluiten ([ECER](#))

De mededeling zet een meerjarige strategische beleidscyclus inzake Europees geïntegreerd grensbeheer voor de periode 2023-2027 uiteen. De aanbeveling van de Commissie bevat richtsnoeren voor de wederzijdse erkenning van terugkeerbesluiten.

OVERIG

- EUAA emphasises importance of convergence at the Court of Justice of the European Union ([EUAA](#))
- EU Justice and Home Affairs agencies present 2022 result to the European Parliament and outline key priorities for 2023 ([EUAA](#))
- Somalia: EU Asylum Agency sheds light on an under-reported conflict ([EUAA](#))
- EUAA presents new Strategy on the external dimension of international protection ([EUAA](#))
- Organisaties: Nederland aansprakelijk voor lijden na EU-Turkijedeal ([Europa-nu](#))
- Brussel wil dat EU-landen net rond afgewezen asielzoeker sluiten ([Europa-nu](#))
- The Illegal Migration Bill and the Ireland/Northern Ireland Protocol: The return of the Charter of Fundamental Rights ([UK human rights blog](#))
- Navigating Uncharted Waters? ([Verfassungsblog](#))
This contribution will briefly assess Ireland's participation in the Common European Asylum System (CEAS) after 'Brexit'.

EHRM factsheets en case-law guides

- 🔗 [Accompanied migrant minors in detention](#)
- 🔗 [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- 🔗 [Migrants in detention](#)
- 🔗 [Dublin" cases](#)
- 🔗 [Collective expulsions of aliens](#)
- 🔗 [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- 🔗 [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- 🔗 [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- 🔗 [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

EHRM – ARREST – 9 maart 2023 – L.B. t. Hongarije – Grote Kamer - persbericht – arrest - 36345/16 - ECLI:CE:ECHR:2023:0309JUD003634516

Systematische publicatie van persoonsgegevens van belastingschuldenaren in Hongarije is in strijd met het EVRM

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-16/22 – Staatsanwaltschaft Graz – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:148 – geen conclusie – arrest

Europees Onderzoeksbevel – Rechterlijke autoriteit – Belastingdienst

Samenvatting onder: Strafrecht

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-571/21 – RWE Power – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:186 – conclusie – arrest

Vrijstelling van elektriciteitsbelasting - Omzetting bruinkool in elektriciteit

Richtlijn 2003/96/EG. Geldt de vrijstelling van belasting ook voor handelingen in het kader van onttrekkingen van elektriciteit met het oog op de omzetting van bruinkool in elektriciteit? Uit de Duitse taalversie van artikel 14, lid 1, onder a), tweede zin, van richtlijn 2003/96 blijkt niet duidelijk dat de van belasting vrij te stellen elektriciteit moet worden gebruikt met het oog op elektriciteitsproductie die anders belastbaar zou zijn. Dit kan echter wel worden aangenomen op basis van andere taalversies. Volgens de verwijzende rechter blijkt bovendien uit de bewoordingen van voornoemde bepaling dat de vrijstelling niet beperkt is tot het proces van energieconversie, maar ook eerdere en latere activiteiten omvat. Verder is het de verwijzende rechter niet duidelijk of de gunstregeling voor elektriciteit die wordt gebruikt voor het vervoer, niet op grond van artikel 21, lid 3, derde zin, van richtlijn 2003/96 is uitgesloten. Omvat de bepalingen ook elk vervoer van energieproducten, en dus tevens het vervoer van bruinkool tussen de installaties waar de opslag en de verwerking ervan plaatsvinden of heeft zij alleen betrekking op andere gebruiksvormen van elektriciteit?

Hof: Artikel 14, lid 1, onder a), eerste volzin, van richtlijn 2003/96/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde belastingvrijstelling voor „elektriciteit die wordt gebruikt voor de productie van elektriciteit” niet geldt voor elektriciteit die wordt gebruikt voor de winning van een energieproduct als bruinkool in een dagbouwmijn, wanneer deze elektriciteit niet wordt gebruikt in het kader van een technologisch proces van elektriciteitsproductie, maar voor de vervaardiging van een energieproduct. Deze vrijstelling kan daarentegen wel gelden voor de daaropvolgende omzetting en verwerking van dat energieproduct in elektriciteitscentrales met het oog op de productie van elektriciteit, voor zover deze handelingen onontbeerlijk zijn voor en rechtstreeks bijdragen aan het technologische proces van die productie.

Artikel 14, lid 1, onder a), eerste volzin, van richtlijn 2003/96 moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde belastingvrijstelling voor „elektriciteit die wordt gebruikt tot instandhouding van het vermogen elektriciteit te produceren” ook kan gelden voor elektriciteit die wordt gebruikt voor de werking van installaties voor de opslag van een energieproduct als bruinkool en voor de werking van vervoermiddelen waarmee dit product kan worden getransporteerd, wanneer deze handelingen plaatsvinden in elektriciteitscentrales en voor zover zij onontbeerlijk zijn voor en rechtstreeks bijdragen aan de instandhouding van het vermogen van het technologische proces van elektriciteitsproductie, omdat die handelingen nodig zijn voor de instandhouding van het vermogen om ononderbroken elektriciteit te produceren.

 HvJ EU legt werking vrijstellingen energiebelasting uit. (VN-Vandaag-2023/538)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 28 november 2022 (ECER 17.3.2023) – C-18/23 - Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej

Beleggingsfonds –Vrijstelling inkomstenbelasting

Richtlijn 2009/65/EG. Verzoeker (een vennootschap die de status van gespecialiseerd beleggingsfonds heeft verworven) heeft een verzoek ingediend om een individuele interpretatie van de belastingwetgeving. Het verzoek betrof de vraag of de door het beleggingsfonds in de toekomst ontvangen inkomsten in aanmerking komen voor de vrijstelling op grond van een bepaling in de wet betreffende de vennootschapsbelasting.

De vraag is of de bepalingen van richtlijn 2009/65/EG zich ertegen verzetten dat in een nationale regeling vormvereisten worden vastgesteld om een gemeenschappelijk beleggingsfonds dat gevestigd is in een andere Unielidstaat dan Polen of in een andere staat van de Europese Economische Ruimte in aanmerking te laten komen voor vrijstelling van de inkomstenbelasting?

EHRM factsheet

 Taxation

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-412/21 – Dual Prod – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:234 – conclusie – arrest

Schorsing accijnsvergunning - Bestuurlijke sanctie – Strafrechtelijke procedure – Ne bis in idem

Richtlijn 2008/118/EG. Artikelen 48, lid 1 en 50 Handvest EU. Dual Prod SRL, een in Roemenië gevestigde onderneming, heeft een vergunning voor het beheer van een belastingentrepot, waar zij onder meer alcohol produceerde. Nadat een doorzoeking bij Dual Prod een aantal onregelmatigheden aan het licht bracht, hebben de bevoegde autoriteiten die vergunning voor een periode van acht maanden geschorst. Op basis van die doorzoeking is besloten om Dual Prod te vervolgen. In afwachting van de uitkomst van die vervolging is de vergunning van Dual Prod een tweede keer geschorst. In de procedure voor de verwijzende rechter voert Dual Prod aan dat de tweede schorsing in strijd is met het vermoeden van onschuld, zoals neergelegd in artikel 48, lid 1, van het Handvest EU en met het beginsel ne bis in idem, zoals neergelegd in artikel 50 daarvan. Tegen verzoekster is tegelijkertijd een bestuursrechtelijke sanctie opgelegd en een strafrechtelijke procedure ingeleid. Kan een bestuurlijke sanctie worden opgelegd op grond van louter vermoedens in een lopende strafprocedure? Tevens vraagt de verwijzende rechter om verduidelijking van het beginsel van ne bis in idem.

Hof: Artikel 48, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verzet zich ertegen dat een vergunning voor een belastingentrepot voor accijnsgoederen, op de enkele grond dat de houder van deze vergunning als verdachte is aangemerkt in het kader van een strafprocedure, bestuurlijk wordt geschorst totdat deze strafprocedure is beëindigd, indien die schorsing een sanctie van strafrechtelijke aard vormt.

Artikel 50 van het Handvest staat er niet aan in de weg dat wegens inbreuken op de regelgeving betreffende accijnsgoederen een sanctie van strafrechtelijke aard wordt opgelegd aan een rechtspersoon waaraan voor dezelfde feiten al een definitief geworden sanctie van strafrechtelijke aard is opgelegd, op voorwaarde dat:

- de mogelijkheid om die twee sancties te cumuleren bij wet is gesteld;*
- de nationale regeling niet toestaat dat dezelfde feiten worden vervolgd en bestraft wegens hetzelfde strafbare feit of met het oog op het nastreven van dezelfde doelstelling, maar enkel voorziet in de mogelijkheid tot cumulatie van vervolgingsmaatregelen en sancties op grond van verschillende regelingen;*

– die vervolgingsmaatregelen en sancties aanvullende doelen nastreven die in voorkomend geval betrekking hebben op verschillende aspecten van hetzelfde inbreukmakende gedrag;

– er duidelijke en nauwkeurige regels bestaan op basis waarvan kan worden voorzien voor welk handelen en nalaten vervolgingsmaatregelen en sancties kunnen worden gecumuleerd en die de twee bevoegde instanties in staat stellen hun optreden onderling af te stemmen, dat de beide procedures daadwerkelijk voldoende onderling zijn afgestemd en in temporeel opzicht samenhangen, en dat de sanctie die in voorkomend geval is opgelegd in het kader van de chronologisch eerst gevoerde procedure, in aanmerking is genomen bij de bepaling van de tweede sanctie, zodat de lasten die voor de betrokkenen uit een dergelijke cumulatie voortvloeien beperkt zijn tot wat strikt noodzakelijk is en de opgelegde sancties in hun geheel beschouwd worden met de ernst van de begane inbreuken.

 Schorsing accijnsvergunning strijdig met EU-recht als die schorsing strafrechtelijk van aard is. ([VN-Vandaag-2023/658](#))

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-664/21 – NEC PLUS ULTRA COSMETICS – Slovenië – ECLI:EU:C:2023:146 – geen conclusie – arrest

Btw-vrijstelling - Nieuwe bewijsstukken

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster, die in Zwitserland is gevestigd, heeft goederen geleverd aan een in Kroatië gevestigde afnemer en, in één geval, aan een in Roemenië gevestigde afnemer. Zij heeft verklaard dat de Kroatische afnemer, of een derde voor rekening van die afnemer, de goederen heeft afgehaald bij een in Slovenië gelegen opslagplaats en vanuit Slovenië naar een andere lidstaat heeft vervoerd. Met betrekking tot die leveringen heeft verzoekster verzocht om vrijstelling van de btw die geldt voor leveringen van goederen binnen de EU.

Staat de btw-richtlijn in de weg aan een nationale regeling die reeds tijdens de administratieve procedure in eerste aanleg en meer in het bijzonder in het kader van de opmerkingen die worden ingediend met betrekking tot het proces-verbaal van de belastingcontrole waarvan kennis is gegeven voordat de naheffingsaanslag is opgelegd, verbiedt om nieuwe bewijsstukken aan te voeren en te aanvaarden waarmee kan worden aangetoond dat is voldaan aan de materiële vereisten van artikel 138, lid 1, van de richtlijn.

Hof: Artikel 131 en artikel 138, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG gelezen in samenhang met de beginselen van fiscale neutraliteit, doeltreffendheid en evenredigheid, staan niet in de weg aan een nationale regeling die verbiedt om tijdens de administratieve procedure die tot de vaststelling van de naheffingsaanslag heeft geleid – in het bijzonder na de belastingcontrole maar voor de vaststelling van die aanslag – nieuwe bewijzen aan te voeren en te aanvaarden, die aantonen dat aan de materiële vereisten van artikel 138, lid 1, van deze richtlijn is voldaan, voor zover de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid worden geëerbiedigd.

 Slovenië hoeft nieuwe bewijzen voor recht op BTW-vrijstelling niet te aanvaarden. ([VN-Vandaag-2023/497](#))

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-42/22 – Generali Seguros – Portugal – ECLI:EU:C:2023:183 – geen conclusie – arrest

Btw – Handelingen ter verzekering en herverzekering – Schadevoertuigen – Fiscale neutraliteit

Richtlijn 2006/112/EG. Zesde Richtlijn 77/388/EEG. De vraag is onder andere of het begrip „handelingen ter zake van verzekering en herverzekering” uit artikel 13, B, onder a) van de zesde btw-richtlijn en bijgevolg het huidige artikel 135, lid 1, onder a) van de btw-richtlijn, voor de

toepassing van de btw-vrijstelling ook aanverwante of bijkomende activiteiten omvat, zoals de aan- en verkoop van schadevoertuigen?

Hof: Artikel 135, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat handelingen die erin bestaan dat een verzekeringsonderneming van haar verzekerden verworven wrakken van motorvoertuigen die bij door deze onderneming gedekte ongevallen zijn beschadigd, aan derden verkoopt, niet binnen de werkingssfeer van deze bepaling vallen.

Artikel 136, onder a), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat handelingen die erin bestaan dat een verzekeringsonderneming van haar verzekerden verworven wrakken van motorvoertuigen die bij door deze onderneming gedekte ongevallen zijn beschadigd, aan derden verkoopt, niet binnen de werkingssfeer van deze bepaling vallen.

Het beginsel van fiscale neutraliteit, dat inherent is aan het gemeenschappelijke stelsel van btw staat er niet aan in de weg dat geen vrijstelling wordt verleend voor handelingen die erin bestaan dat een verzekeringsonderneming van haar verzekerden verworven wrakken van motorvoertuigen die bij door deze onderneming gedekte ongevallen zijn beschadigd, aan derden verkoopt, wanneer die verwervingen geen recht op aftrek hebben doen ontstaan.

- 📌 Verkoop autowrakken van cliënten door verzekeraar onderworpen aan BTW-heffing. (VN-Vandaag-2023/537)

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-239/22 – État belge en Promo 54 – België – ECLI:EU:C:2023:181 – geen conclusie – arrest

Btw – Bouwproject – Verbouwing - Eerste ingebruikneming gebouwen

Richtlijn 2006/112/EG. De vennootschap Groupe Henova, thans Promo 54, heeft in samenwerking met de vennootschap Immo 2020 een bouwproject gerealiseerd waarbij een oude school is verbouwd tot appartementen en kantoren. De Belgische Staat is van mening dat de transactie kunstmatig is opgesplitst om een onrechtmatig fiscaal voordeel te verkrijgen en dat er sprake is, niet van een verkoop van een terrein met bouwval en een verbouwing waarvoor het verlaagde tarief van 6 % geldt, maar van één enkele transactie bestaande in de levering van nieuwe appartementen waarvoor een btw-tarief van 21 % geldt. Vraag is o.a. of de artikelen 12, leden 1 en 2, en 135, lid 1, punt j), van de btw-richtlijn aldus moeten worden uitgelegd dat – wanneer de lidstaat heeft nagelaten de voorwaarden te bepalen voor de toepassing van het criterium van de eerste ingebruikneming op de verbouwing van gebouwen – de levering, na verbouwing, van een gebouw waarvan een eerste ingebruikneming heeft plaatsgevonden vóór de verbouwing, vrijgesteld blijft van btw.

Hof: Artikel 135, lid 1, onder j), van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met artikel 12, leden 1 en 2, ervan, moet aldus worden uitgelegd dat de vrijstelling waarin eerstgenoemde bepaling voorziet voor de levering van een gebouw of een gedeelte ervan en van het bijbehorende terrein, met uitzondering van de levering die wordt verricht vóór de eerste ingebruikneming, ook geldt voor de levering van een gebouw waarvan een eerste ingebruikneming heeft plaatsgevonden vóór de verbouwing ervan, ook al heeft de betrokken lidstaat in zijn nationale recht niet de voorwaarden vastgesteld voor de toepassing van het criterium van de eerste ingebruikneming op de verbouwing van gebouwen, zoals hij op grond van de tweede van deze bepalingen had kunnen doen.

- 📌 BTW-vrijstelling ook toepasselijk bij ontbreken voorwaarden voor eerste ingebruikneming. (VN-Vandaag-2023/539)

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-612/21 – Gmina O. – Polen – ECLI:EU:C:2023:279 – conclusie – arrest

Project van gemeente inzake hernieuwbare energiebronnen – Btw-plichtig? – Eigen bijdrage inwoners 25 %

Richtlijn 2006/112/EG. Zou de betrokken inwoner zelf een onderneming opdracht hebben gegeven voor de aanleg van bijvoorbeeld een installatie met zonnecollectoren, dan zou de situatie vanuit btw-rechtelijk oogpunt duidelijk zijn geweest. Maar wat als een gemeente de aanleg van deze installatie door de betrokken onderneming op de grond van een van haar inwoners organiseert en betaalt? Ook in dat geval ontvangt de staat minimaal één keer btw, namelijk van de installatie-onderneming. Wanneer de gemeente evenwel een subsidie van 75 % uit staatsmiddelen ontvangt en de inwoners ongeveer 25 % als eigen bijdrage aan de gemeente betalen, is dan verdere btw verschuldigd, omdat de gemeente een andere belastbare en niet-vrijgestelde dienst ten behoeve van de inwoner verricht?

De btw-rechtelijke beoordeling van de bevordering van de met overheidsmiddelen ondersteunde ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen roept een aantal fundamentele vragen op die het Hof ook in dit verzoek om een prejudiciële beslissing moet beantwoorden. Onder meer moet worden verduidelijkt hoe de afnemer en de verrichter van een prestatie moeten worden bepaald. Even fundamenteel is de vraag of een gemeente – ervan uitgaande dat zij als verrichter van de prestatie optreedt – in een dergelijk geval een economische activiteit uitoefent. Zo ja, dan zou moeten worden nagegaan of zij de handelingen in het kader van de bevordering van de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen als overheid verricht en of deze tot een verstoring van de mededinging van enige betekenis leiden.

Hof: Artikel 2, lid 1, artikel 9, lid 1, en artikel 13, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat er geen sprake is van een aan de btw onderworpen levering van goederen en verrichting van diensten wanneer een gemeente via een onderneming systemen voor hernieuwbare energiebronnen levert en installeert ten behoeve van haar inwoners-vastgoedeigenaars die te kennen hebben gegeven hun vastgoed daarmee te willen uitrusten, indien een dergelijke activiteit er niet toe strekt duurzame inkomsten te verkrijgen en die inwoners slechts een bedrag betalen dat ten hoogste een kwart van de gemaakte kosten dekt, waarbij het saldo wordt gefinancierd uit overheidsmiddelen.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-616/21 – Gmina L. – Polen – ECLI:EU:C:2023:280 – conclusie – arrest

Btw-plichtig – Gemeente – Overheidstaken – Verwijdering asbest

Richtlijn 2006/112/EG. De verwijdering van gevaarlijk afval, zoals asbesthoudende producten, door een gemeente dient niet alleen de bescherming van de gezondheid van de inwoners, maar kan ook interessante vragen op het gebied van het btw-recht doen rijzen. Zouden de betrokken inwoners zelf een onderneming opdracht hebben gegeven voor de afvalverwijdering, dan zou de situatie vanuit btw-rechtelijk oogpunt duidelijk zijn geweest. De onderneming verricht ten behoeve van hen een belastbare en niet-vrijgestelde handeling. De staat ontvangt de bijbehorende btw. Een overheidssubsidie van 100 % van de kosten voor de inwoner zou btw-rechtelijk geen relevantie hebben. Maar wat als een gemeente voor de betrokken inwoners kosteloos de verwijdering van dit afval door een door haar gecontracteerde onderneming organiseert en zij vervolgens de initieel door haar betaalde kosten geheel of gedeeltelijk door een derde (in casu een staatsfonds) vergoed krijgt? Ook in dat geval ontvangt de staat minimaal één keer zijn btw, namelijk van de onderneming. Wanneer de gemeente evenwel een subsidie ter hoogte van 40 tot 100 % uit staatsmiddelen ontvangt, leidt dit dan tot een verdere belastbare en niet-vrijgestelde dienst van de gemeente ten behoeve van de inwoners en dus tot het verschuldigd worden van verdere btw?

De btw-rechtelijke beoordeling van de met staatsmiddelen gestimuleerde gemeentelijke asbestverwijdering doet een aantal fundamentele vragen op het gebied van het btw-recht rijzen die het Hof in dit verzoek om een prejudiciële beslissing moet beantwoorden. Onder meer moet worden verduidelijkt hoe de ontvanger en de verrichter van een dienst moeten worden bepaald.

Even fundamenteel is de vraag of een gemeente – ervan uitgaande dat zij als verrichter van de dienst optreedt – in een dergelijk geval ook een economische activiteit uitoefent.

Hof: Artikel 2, lid 1, artikel 9, lid 1, en artikel 13, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat er geen sprake is van een aan de btw onderworpen verrichting van een dienst wanneer een gemeente, ten behoeve van haar inwoners-vastgoedeigenaars die de wens daartoe te kennen hebben gegeven, een onderneming ermee belast asbesthoudende producten en afval uit hun woningen te verwijderen en deze stoffen in te zamelen, wanneer die activiteit er niet toe strekt duurzame inkomsten te verkrijgen en die inwoners zelf niets hoeven te betalen aangezien de verrichtingen worden gefinancierd uit overheidsmiddelen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 23 maart 2023 – zaak C-180/22 – Mensing II – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:242 – [conclusie](#)

Levering kunstvoorwerpen - Vrijgestelde intracommunautaire leveringen

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoeker is kunsthandelaar. Hij exploiteert kunstgalerijen in meerdere Duitse steden. In de loop van 2014 (litigieuze jaar) zijn aan hem ook kunstvoorwerpen geleverd, afkomstig van in andere lidstaten gevestigde kunstenaars. Deze leveringen zijn in de lidstaat van vestiging van de kunstenaars telkens aangegeven als vrijgestelde intracommunautaire leveringen. Verzoeker heeft het verminderde belastingtarief overeenkomstig § 12, lid 2, punt 13, onder a), van de wet op de omzetbelasting (UStG) over intracommunautaire verwervingen betaald. In zijn bezwaar tegen een voorlopige aanslag heeft verzoeker aangevoerd dat § 25a, lid 7, punt 1, onder a), UStG, volgens welk de winstmargeregeling niet van toepassing is op de levering van een voorwerp dat de wederverkoper in het kader van een intracommunautaire verwerving heeft verworven, indien op de levering van dat voorwerp aan de wederverkoper de belastingvrijstelling voor intracommunautaire leveringen op het resterende grondgebied van de Gemeenschap is toegepast, niet verenigbaar is met het Unierecht.

De vraag is o.a. of de maatstaf van heffing in omstandigheden, waarin een belastingplichtige zich erop beroept dat de levering van kunstvoorwerpen, die hem in een eerder stadium door de maker zijn geleverd in het kader van een vrijgestelde intracommunautaire levering, eveneens onder de winstmargeregeling in de zin van de artikelen 311 en volgende van de btw-richtlijn valt, uitsluitend volgens het Unierecht moet worden bepaald, zodat de uitlegging door de nationale rechter niet toelaatbaar is.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 312, artikel 315 en artikel 317, eerste alinea, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat btw die door een belastingplichtige wederverkoper is betaald uit hoofde van de intracommunautaire verwerving van een kunstvoorwerp dat vervolgens door deze wederverkoper is geleverd met toepassing van de winstmargeregeling van artikel 316, lid 1, onder b), van deze richtlijn, in de maatstaf van heffing van deze latere levering moet worden opgenomen.

 BTW in Mensing-zaak behoort volgens A-G tot maatstaf van heffing. ([VN-Vandaag-2023/656](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 16 januari 2023 (ECER 13.3.2023) – [C-37/23 - Giocevi](#)

Teruggaaf btw – Tijdelijk opschorting - Verlaging btw na aardbeving

Richtlijn 2006/112/EG. Cassatieberoep tegen een uitspraak van de belastingrechter in tweede aanleg. Voorwerp van het geding is een besluit van de Italiaanse belastingdienst tot afwijzing van het verzoek om teruggaaf van een bedrag voor de btw die verweerder in de periode van april 2009 tot en met december 2010 had betaald. Deze belasting, waarvan de betaling aanvankelijk was opgeschort in verband met de aardbeving in de Abruzzes, was verlaagd tot 40 % van de verschuldigde bedragen.

Staan de in de beschikking van 15 juli 2015, Agenzia delle Entrate/Nuova Invincibile srl, zaak C-82/14 en in het arrest van 17 juli 2008, Commissie/Italië, zaak C-132/06 geformuleerde

beginselen in de weg aan een wettelijke bepaling volgens welke belastingplichtigen in verband met de aardbeving die op 6 april 2009 de Abruzzes heeft getroffen, recht hebben op teruggaaf van 60 % van de btw die zij in de periode van april 2009 tot en met december 2010 hebben betaald?

PREJUDICIELE VERWIJZING – België – 30 januari 2023 (ECER 21.3.23) - [C-73/23](#) - [Chaudfontaine Loisirs](#)

Fiscale neutraliteit – Loterijen – Onlinekans- en geldspelen - Btw

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster exploiteert een onlinecasino. Zij vordert terugbetaling van een hoofdsom van 640478,825 EUR die zij als btw heeft betaald op onlinespelen en -weddenschappen die tussen 01-07-2016 en 22-05-2018 hebben plaatsgevonden. Volgens verzoekster is de litigieuze btw in de eerste plaats geheven in strijd met het beginsel van fiscale neutraliteit dat aan de btw-richtlijn ten grondslag ligt. In de tweede plaats hekelt zij de handhaving van de gevolgen van de vernietigde wet gedurende de betrokken periode. Zij verzet zich tegen het verschil in behandeling tussen de producten (waaronder loterijen) die online door de Nationale Loterij worden aangeboden (vrijgesteld van btw) en de kansspelen en weddenschappen die online door verschillende particuliere exploitanten (onderworpen aan btw) worden aangeboden.

De vraag is o.a. of een lidstaat op grond van artikel 135, lid 1, onder i), van de btw-richtlijn, en het beginsel van fiscale neutraliteit, alleen langs elektronische weg aangeboden kans- en geldspelen kan uitsluiten van de in deze bepaling bedoelde vrijstelling, terwijl kans- en geldspelen die niet langs elektronische weg worden aangeboden, vrijgesteld blijven van btw.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 3 november 2022 (ECER 17.3.23) – [C-68/23](#) - [Finanzamt O](#)

Btw – Vouchers voor enkelvoudig gebruik en voor meervoudig gebruik

Richtlijn 2006/112/EG. Richtlijn (EU) 2016/1065. Partijen zijn het niet eens over de vraag of de overdracht van tegoedkaarten of voucher codes voor de aankoop van digitale inhoud, zogenoemde X-cards, aan omzetbelasting onderworpen is. De vragen gaan over het onderscheid tussen een voucher voor enkelvoudig gebruik en een voucher voor meervoudig gebruik. Wanneer is sprake van een voucher voor enkelvoudig gebruik in de zin van artikel 30 bis, punt 2, van de btw-richtlijn?

NOOT – bij HvJ 16 februari 2023, [C-519/21](#)

mr. J.P.W.H.T. Becks, Geen aftrek voor aan andere deelnemer samenwerkingsverband uitgereikte facturen (ASA), in: [TFR 2023/451](#)

NOOT – bij HvJ 28 februari 2023, [C-695/20 Fenix International](#)

CJEU Strips it Down for OnlyFans (C-695/20 Fenix International v HMRC) ([European law blog](#))

OVERIG

- BTW-carrouselfraude; wanneer moet je beter weten? ([BS-06-03-2023](#))
- Twitter overtreedt EU-regels door niet meetellen btw ([Europa-nu](#))

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-725/21 – SOMEO – Slovenië – ECLI:EU:C:2023:194 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling stoelbescherming

Verordening (EEG) nr. 2658/87. De vraag is o.a. of, om een afzonderlijk product te kunnen kwalificeren als een „deel” van een autostoel, het noodzakelijk is dat de stoel zonder dat product zijn essentiële en voornaamste functie niet kan vervullen.

Hof: Post 9401 van de GN, die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „delen” van een autostoel geen goederen omvat die niet onontbeerlijk zijn ter vervulling van de functie van een dergelijke stoel.

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-752/21 – Otdel „Mitnichesko razsledvane i razuznavane” – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:179 – geen conclusie – arrest

Geconfisqueerde voorwerpen – Douane – Boete – Rechtsbescherming tegen besluit

Verordening (EU) nr. 952/2013. Kaderbesluit 2005/212/JBZ. Artikel 47 Handvest EU. Cassatieberoep tegen een beslissing van de rechter in eerste aanleg, waarbij het beroep tegen een beschikking van de douaneautoriteit die voorzag in de oplegging van een geldboete en in de confiscatie ten gunste van de staat van een bij het vervoer van gesmokkelde goederen gebruikt motorvoertuig, niet ontvankelijk is verklaard zonder de zaak inhoudelijk te toetsen.

De vraag is o.a. of artikel 44, lid 1, van de verordening, gelezen in samenhang met artikel 13 EVRM en artikel 47 van het Handvest, zich verzet tegen een nationale regeling, op grond waarvan de eigenaar van in het kader van een boetebeschikking geconfisqueerde voorwerpen, indien hij de overtreding niet heeft begaan, niet behoort tot de kring van personen die tegen deze beschikking een voorziening in rechte kunnen instellen.

Hof: Artikel 44 van verordening (EU) nr. 952/2013 moet aldus worden uitgelegd dat dit artikel zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan tegen een bestuurlijke sanctiebeschikking geen voorziening in rechte openstaat voor een persoon van wie de voorwerpen op grond van die beschikking zijn geconfisqueerd maar die in die beschikking niet wordt beschouwd als dader van de bestraft administratieve overtreding.

Artikel 4 van kaderbesluit 2005/212/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat dit artikel niet van toepassing is op een beschikking inzake een handelwijze die geen strafbaar feit oplevert.

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-358/22 – Bolloré logistics – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:178 – geen conclusie – arrest

Douanewetboek - Hoofdelijke borg - Mededeling aan de schuldenaar

Verordening (EEG) nr. 2913/92. Verordening (EG) nr. 648/2005. De vraag is o.a. of de artikelen 195, 217 en 221 van verordening 2913/92 aldus moeten worden uitgelegd dat de douaneadministratie de hoofdelijke borg niet kan verplichten tot betaling van een douaneschuld zolang de rechten niet naar behoren aan de schuldenaar zijn meegedeeld.

Hof: Artikel 195, artikel 217, lid 1, en artikel 221, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2913/92 moeten aldus worden uitgelegd dat de douaneautoriteiten de in artikel 195 bedoelde borg niet tot betaling van een douaneschuld kunnen verplichten zolang het bedrag van de rechten niet naar behoren aan de schuldenaar is meegedeeld.

GERECHT EU – ARREST – 1 maart 2023 – zaak T-324/21 – Harley-Davidson Europe en Neovia Logistics Services International / Commissie – ECLI:EU:T:2023:101 – arrest

Bindende oorsprongsinlichtingen – Harley-Davidson motorfietsen - Begrip 'niet economisch verantwoorde be- of verwerking'

Verordening (EU) nr. 952/2013. Verzoeksters, Harley-Davidson en Neovia Logistics Services hebben nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2021/563 gevorderd. Dit besluit betreft de geldigheid van bepaalde beschikkingen inzake bindende oorsprongsinlichtingen dat tot België is gericht. Bij dit besluit heeft de Europese Commissie verzocht om herroeping van twee beschikkingen inzake bindende oorsprongsinlichtingen die voor rekening van Harley-Davidson ten gunste van Neovia zijn vastgesteld betreffende de invoer in de Europese Unie via België van bepaalde categorieën van door Harley-Davidson in Thailand vervaardigde motorfietsen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 23 augustus 2022 (ECER 24.3.23) - C-104/23 - A GmbH & Co. KG*

Tariefindeling kalverhokken

Verordening (EG) nr. 1655/2005. In casu is een precieze definitie van het toepasselijke begrip „bouwwerk” van belang omdat deze definitie bepalend is voor de vraag of de goederen dienen te worden ingedeeld als „geprefabriceerde bouwwerken” onder post 9406 GN of als „andere artikelen van kunststof” onder post 3926 GN. De vraag is o.a. of post 9406 GN noodzakelijkerwijs vereist dat een geprefabriceerd bouwwerk een ruimte aan alle zijden volledig moet omsluiten.

Belastingen, vennootschapsbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 24 januari 2023 (ECER 7.3.2023) – C-39/23 – Keva e.a.

Bronbelasting - Bedrijfspensioenverzekeringen - Pensioeninstellingen – Vrij verkeer van kapitaal

Artikelen 63 tot en met 66 VWEU. Bij de geschillen in het hoofdgeding zijn drie pensioeninstellingen van het Finse bedrijfspensioenstelsel betrokken, die elk fondsen beheren of hebben beheerd in het kader van de Finse wettelijke regeling voor bedrijfspensioenverzekeringen. Tussen 2003 en 2016 hebben de drie Finse pensioeninstellingen dividenden van Zweedse vennootschappen ontvangen, waarover in Zweden bronbelasting werd geheven. Aangezien de dividenden niet werden belast bij de pensioeninstellingen in Finland, kon de Zweedse bronbelasting niet overeenkomstig het Noordse belastingverdrag worden afgetrokken. De pensioeninstellingen hebben de Zweedse belastingdienst verzocht om teruggaaf van de Zweedse bronbelasting vermeerderd met rente.

De vraag is onder andere of het feit dat door binnenlandse vennootschappen aan buitenlandse openbare pensioeninstellingen uitgekeerde dividenden aan een bronbelasting worden onderworpen, terwijl de overeenkomstige dividenden niet worden belast indien zij de eigen staat toekomen via zijn algemene pensioenfondsen, een dermate negatief verschil in behandeling betekent dat het een in beginsel door artikel 63 VWEU verboden beperking van het vrije verkeer van kapitaal inhoudt?

Beroepskwalificaties

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-270/21 – A – Finland – ECLI:EU:C:2023:147 – conclusie – arrest

Beroepskwalificaties kleuterleider - Begrip “gereguleerd beroep”

Richtlijn 2005/36/EG. Nederland, Spanje, Estland, Finland en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. A. heeft in Finland een aanvraag ingediend voor erkenning van de beroepskwalificatie als kleuterleider. Bij zijn aanvraag heeft A de Estse diploma's van de opleidingen die hij had behaald gevoegd. De aanvraag is afgewezen. Het beroep van kleuterleider moet in Finland worden beschouwd als een gereguleerd beroep in de zin van artikel 3, lid 1, onder a) van de richtlijn beroepskwalificaties, aangezien de wet als voorwaarde voor de bekwaamheid voor het beroep voorschrijft dat een specifieke, duidelijk omschreven opleiding met het oog op de beroepskwalificatie met succes moet zijn afgerond. In casu is het onduidelijk of het beroep van kleuterleider in Estland zodanig geregeld is dat het moet worden aangemerkt als een gereguleerd beroep in de zin van artikel 3, lid 1, onder a) van de richtlijn beroepskwalificaties. Het is de verwijzende rechter niet bekend of het Hof het begrip „gereguleerd beroep” heeft uitgelegd in een situatie als die in het onderhavige geding, waarin de toepasselijke regeling de werkgever een zekere marge lijkt te laten om te beoordelen of een persoon, afgezien van het vereiste van een diploma, voldoet aan de in een verordening geregelde bekwaamheidseisen, en waarin de aard van het bewijs voor de bekwaamheidseisen van pedagogische vaardigheden niet uitputtend is geregeld op het niveau van de wet, een verordening of bestuursrechtelijke bepalingen.

Hof: Artikel 3, lid 1, onder a), van richtlijn 2005/36/EG moet aldus worden uitgelegd dat een beroep waarvoor in de nationale regeling bekwaamheidseisen worden gesteld voor de toegang ertoe en de uitoefening ervan, maar in die regeling aan de werkgevers een discretionaire bevoegdheid wordt gelaten om te beoordelen of aan deze eisen is voldaan, niet als een „gereguleerd beroep” in de zin van deze bepaling wordt beschouwd.

Artikel 3, lid 3, van richtlijn 2005/36, is niet van toepassing ingeval de in de ontvangende lidstaat voorgelegde opleidingstitel is behaald op het grondgebied van een andere lidstaat in een tijd waarin die lidstaat niet als onafhankelijke staat, maar als Socialistische Sovjetrepubliek bestond, en deze opleidingstitel door deze lidstaat is gelijkgesteld met een opleidingstitel die daar na de hernieuwde onafhankelijkheid van die lidstaat is afgegeven. Een dergelijke opleidingstitel moet worden geacht te zijn behaald in een lidstaat en niet in een derde land.

Brexit

NOOT – bij HvJ 9 juni 2022, C-673/20, Préfet du Gers en Institut National de la Statistique en des Études Économiques

T.Y. Voets, Brexit means Brexit, ook wat het stemrecht bij lokale verkiezingen in lidstaten van de Europese Unie betreft, in: [SEW 2023/3](#)

Europese Commissie

Verslag van de Commissie over de uitvoering en toepassing van de Handels- en samenwerkingsovereenkomst (HSO) tussen de EU en het VK ([ECER](#))

OVERIG

- EU-landen stemmen in met nieuwe afspraken over Noord-Ierland ([Europa-nu](#))
- Navigating Uncharted Waters? ([Verfassungsblog](#))

This contribution will briefly assess Ireland's participation in the Common European Asylum System (CEAS) after 'Brexit'.

Wiki

 [Wiki Brexit](#)

Broeikasgasemissierechten

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-73/22 P en C-77/22 P – Grupa Azoty e.a. / Commissie en Advansa Manufacturing e.a. / Commissie en Dralon – ECLI:EU:C:2023:157 – [conclusie](#)

Staatssteun – Richtsnoeren inzake handel in broeikasgasemissierechten na 2021 – Begrip voor beroep vatbare handeling - Beroep door particulieren

Samenvatting onder: [Rechtsbeginselen EU](#)

Buitenlandse investeringen

HvJ – CONCLUSIE A-G ÁPETA – 30 maart 2023 – zaak C-106/22 – Xella Magyarország – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:267 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Buitenlandse directe investeringen – Grondstoffen – Strategische ondernemingen - Screening van buitenlandse directe investeringen

Verordening (EU) 2019/452. Artikel 65, lid 1 onder b) VWEU. Artikel 4, lid 2, VEU. De Hongaarse minister van Innovatie en Technologie (hierna: „minister”) heeft de voorgenomen overname door verzoekster, een Hongaarse vennootschap, van een andere Hongaarse vennootschap, die eigenaar is van de betrokken steengroeve, tegengehouden. In het besluit waarin dat veto is onderbouwd, heeft de minister toegelicht dat het in strijd zou zijn met Hongaarse nationale belangen om toe te staan dat een vennootschap waarvan de indirecte eigendom Bermudaans is, zeggenschap verwerft over een vennootschap die actief is op het gebied van de winning van bouwaggregaten. Verzoekster komt bij de verwijzende rechter op tegen het besluit van de minister..

De vraag is o.a. of op grond van artikel 65, lid 1, onder b), VWEU, mede gelet op de overwegingen 4 en 6 van verordening 2019/452, een nationale regeling zoals de regeling die voortvloeit uit de wet van 2020 betreffende overgangsbepalingen met betrekking tot het einde aan de noodtoestand en de door de pandemie veroorzaakte crisis, kan worden vastgesteld.

Volgens advocaat-generaal Ápeta verzet het Unierecht zich in beginsel niet tegen een nationale wettelijke regeling die screening toelaat van buitenlandse directe investeringen afkomstig uit derde landen, zelfs indien die investeringen worden gedaan via een in de Unie gevestigde vennootschap. Een dergelijke nationale wettelijke regeling valt binnen de werkingssfeer van de BDI-screeningsverordening, en moet dus waarborgen dat individuele screeningsbesluiten gerechtvaardigd zijn en voldoen aan de evenredigheidsvereisten die zijn gesteld in de Verdragsregels betreffende het vrije verkeer van kapitaal en de vrijheid van vestiging.

A-G: Artikel 4, lid 2, VEU, artikel 65, lid 1, onder b), VWEU en verordening (EU) 2019/452 staan niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan een uit een derde land afkomstige buitenlandse directe investering in een Unie-onderneming die plaatsvindt via een andere Unie-onderneming, kan worden gescreend indien die investering leidt tot een daadwerkelijke deelname van de onderneming uit het derde land aan het beheer van of de zeggenschap over de Unie-onderneming waarin zij heeft geïnvesteerd.

Een dergelijke nationale wettelijke regeling kan bepalen dat de screening van een transactie wordt gerechtvaardigd door de noodzaak om te zorgen voor de voorzieningszekerheid van bepaalde grondstoffen.

Een dergelijke nationale wettelijke regeling moet bepalen dat in individuele screeningsbesluiten wordt toegelicht waarom een bepaalde buitenlandse directe investering een werkelijke en voldoende ernstige bedreiging voor de voorzieningszekerheid vormt en waarom een bepaald screeningsbesluit passend en noodzakelijk is om die bedreiging weg te nemen.

Civiel

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-574/21 – 02 Czech Republic – Tsjechië – ECLI:EU:C:2023:233 – conclusie – arrest

Zelfstandige handelsagenten – Beëindiging agentuurovereenkomst – Vergoeding

Richtlijn 86/653/EEG. Artikel 17, lid 2, onder a), van richtlijn 86/653/EEG voorziet in het recht van de handelsagent op een vergoeding te ontvangen van de principaal na beëindiging van de agentuurovereenkomst. De prejudiciële verwijzing gaat om de uitlegging van het daarin vervatte begrip „provisie, die voor de handelsagent verloren gaat”. De zaak doet ook enkele bredere kwesties rijzen zoals de voorwaarden voor het ontstaan van de vergoeding en de methode voor de berekening van de vergoeding op grond van richtlijn 86/653.

Hof: Artikel 17, lid 2, onder a), van richtlijn 86/653/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de provisies die de handelsagent zou hebben ontvangen, indien de agentuurovereenkomst zou zijn voortgezet, voor transacties die na de beëindiging van deze agentuurovereenkomst worden gesloten met de nieuwe klanten die hij vóór de beëindiging ervan bij de principaal heeft aangebracht of met de klanten waarmee hij de transacties vóór de beëindiging van die overeenkomst aanzienlijk heeft uitgebreid, in aanmerking moeten worden genomen bij de vaststelling van de vergoeding waarin artikel 17, lid 2, van deze richtlijn voorziet.

Artikel 17, lid 2, onder a), van richtlijn 86/653 moet aldus worden uitgelegd dat de betaling van eenmalige provisies er niet toe leidt dat de door de handelsagent gederfde provisies die voor hem zouden zijn voortgevloeid uit de transacties die de principaal na de beëindiging van de agentuurovereenkomst sluit met de nieuwe klanten die de handelsagent vóór de beëindiging ervan bij de principaal had aangebracht, of met de klanten waarmee hij de transacties vóór de beëindiging van die overeenkomst aanzienlijk had uitgebreid, worden uitgesloten van de berekening van de vergoeding waarin artikel 17, lid 2, voorziet, wanneer die eenmalige provisies forfaitaire vergoedingen vormden voor elke nieuwe overeenkomst die via de handelsagent met nieuwe dan wel bestaande klanten werd gesloten.

NOOT – bij Hoge Raad, 24 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023:313

The Dutch Supreme Court on how to deal with the CISG on appeal (Willemen Infra v Jura) (conflict of laws)

Consumenten

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-50/22 – Sogefinancement – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:177 – geen conclusie – arrest

Kredietovereenkomst – Ambtshalve nietigheid overeenkomst - Consument – Nationaal recht - Werkingssfeer richtlijn

Richtlijn 2008/48/EG. In 2011 heeft verzoekster (Sogefinancement) aan verweerders een persoonlijke lening verstrekt die moest worden afbetaald in maandelijkse aflossingen tegen een vaste jaarlijkse debetrentevoet. In 2015 zijn partijen het eens geworden over een schuldherschikking met maandelijkse aflossingstermijnen. Verzoekster heeft bij de rechter in eerste aanleg een vordering ingesteld strekkende tot veroordeling van verweerders tot betaling van het uitstaande saldo. De rechter heeft op grond van nationaal recht ambtshalve vastgesteld dat de overeenkomst nietig diende te worden verklaard. Verzoekster is tegen dit vonnis in hoger beroep gegaan.

De vraag is o.a. welke voorwaarden noodzakelijk zijn voor het evenwicht tussen het doeltreffendheidsbeginsel, het lijdelijkheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel, ingeval de rechter een kredietovereenkomst ambtshalve nietig verklaart zonder dat de consument zich daarover heeft uitgesproken.

Hof: Artikel 14, lid 7, van richtlijn 2008/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat de nationale procedureregels voor de ambtshalve toetsing en de bestraffing door de nationale rechter van de schending door de kredietgever van een nationale bepaling die voorziet in een termijn waarbinnen de uitvoering van de kredietovereenkomst geen aanvang kan nemen, niet binnen de werkingssfeer van deze richtlijn vallen.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-565/21 – Caixabank – Spanje – ECLI:EU:C:2023:212 – geen conclusie – arrest

Openingskosten bij lenings- of kredietovereenkomsten – Onjuiste voorstelling van Spaans recht in eerdere prejudiciële verwijzingsbeschikking

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2014/17/EU. De zaak gaat over de uitlegging van richtlijn 93/13/EEG met verwijzing naar een eerder arrest over openingskosten bij lenings- of kredietovereenkomsten. In die prejudiciële verwijzingsbeschikking is een onjuiste voorstelling gegeven van het Spaanse recht, hetgeen verschillende interpretaties van de rechtspraak van de verwijzende rechter tot gevolg had. De Spaanse cassatierechter stelt vragen om een einde te maken aan deze verschillende interpretaties.

Hof: Artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13/EEG staat in de weg aan nationale rechtspraak die er, gelet op een nationale regeling waarin is bepaald dat openingskosten worden gerekend voor diensten die betrekking hebben op het beoordelen, verstrekken of afwickelen van leningen of hypothecaire kredieten, dan wel andere soortgelijke diensten, van uitgaat dat het openingskostenbeding onder het „eigenlijke voorwerp van de overeenkomst” valt in de zin van deze bepaling omdat de openingskosten een wezenlijk deel uitmaken van de prijs.

Artikel 5 van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het voor de beoordeling of een openingskostenbeding duidelijk en begrijpelijk is aan de bevoegde rechter staat om met inachtneming van alle relevante feitelijke gegevens te verifiëren of de kredietnemer de uit dat beding voortvloeiende economische gevolgen voor hem goed heeft kunnen beoordelen, heeft kunnen begrijpen welke diensten worden verricht in ruil voor de kosten die in dat beding worden bepaald, en heeft kunnen nagaan of de verschillende kosten in de overeenkomst of de door deze kosten vergoede diensten elkaar niet overlappen.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan nationale rechtspraak volgens welke een openingskostenbeding dat overeenkomstig de relevante nationale regelgeving voorziet in de vergoeding van de kosten van de beoordeling, het opstellen en het individueel behandelen van een aanvraag voor een lening of hypothecair krediet, in voorkomend geval het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument niet aanzienlijk verstoort, mits de bevoegde rechter overeenkomstig de criteria uit de rechtspraak van het Hof daadwerkelijk toetst of er eventueel sprake is van een verstoord evenwicht.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-6/22 – M.B. e.a. – Polen – ECLI:EU:C:2023:216 – geen conclusie – arrest

Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Gevolgen van vaststelling van oneerlijke karakter van beding – Hypothecaire lening in vreemde valuta

Richtlijn 93/13/EEG. De zaak gaat over de gevolgen van de nietigverklaring van een tussen partijen gesloten overeenkomst voor een hypothecaire lening.

Het Hof oordeelt o.a. dat het aan de lidstaten is om in hun nationale recht de gevolgen van een nietigverklaring te regelen, met inachtneming van de door deze richtlijn aan de consument

verleende bescherming, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat de juridische en feitelijke situatie waarin de consument zich zonder dat oneerlijke beding zou hebben bevonden, wordt hersteld.

Hof: Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat het in geval van nietigverklaring van een overeenkomst tussen een consument en een verkoper wegens het oneerlijke karakter van een van de bedingen ervan, aan de lidstaten staat om in hun nationale recht de gevolgen van die nietigverklaring te regelen, met inachtneming van de door deze richtlijn aan de consument verleende bescherming, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat de juridische en feitelijke situatie waarin de consument zich zonder dat oneerlijke beding zou hebben bevonden, wordt hersteld.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat de nationale rechter ambtshalve, buiten enige mogelijkheid die het nationale recht hem daartoe biedt, de vermogenssituatie onderzoekt van een consument die heeft verzocht om nietigverklaring van een overeenkomst met een verkoper omdat deze een oneerlijk beding bevat zonder hetwelk de overeenkomst juridisch niet kan voortbestaan, ook al kan deze nietigverklaring voor de consument uiterst nadelige gevolgen hebben, en daarnaast weigert die overeenkomst nietig te verklaren wanneer de consument daar uitdrukkelijk om heeft verzocht na objectief en uitputtend te zijn ingelicht over de rechtsgevolgen en de uiterst nadelige economische gevolgen die deze nietigverklaring voor hem kan hebben.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat de nationale rechter, na te hebben vastgesteld dat een beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument oneerlijk is, de uit de schrapping van het oneerlijke beding voortvloeiende leemten in de overeenkomst kan aanvullen door toepassing van een nationaalrechtelijke bepaling die niet van aanvullend recht is. Desalniettemin dient deze rechter, met inachtneming van het volledige nationale recht, alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om de consument te beschermen tegen de uiterst nadelige gevolgen die de nietigverklaring van de betrokken kredietovereenkomst voor hem zou kunnen hebben.

HvJ – ARREST – 21 maart 2023 – zaak C-100/21 – Mercedes-Benz Group – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:229 – persbericht – conclusie – arrest

Bescherming individuele kopers van tweede hands auto met manipulatiesoftware

Samenvatting onder: [manipulatiesoftware auto's](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 9 maart 2023 – zaak C-133/22 – LACD – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:192 – conclusie

Consumenten - Garantieverklaring – Begrip “commerciële garantie”- Wettelijke eisen – Subjectieve houding consument – Tevredenheid consument

Richtlijn 2011/83/EU. Richtlijn (EU) 2019/771. Verzoekster verkoopt in haar onlineshop sport- en fitnessartikelen. Verweerster distribueert via de detailhandel en onlinehandelaars sport- en fitnessartikelen onder de merknaam „LACD”. Zij voorzag, ten minste tot en met 2013, haar T-shirts van hanglabels („Hang tags”), waarop de volgende tekst was gedrukt: „LACD Warranty. Every LACD product comes with our own lifetime guarantee. If you are not completely satisfied with any of our products, please return it to your specialist dealer from whom you purchased it. Alternatively, you can return it to ‚LACD’ directly but remember to tell us where and when you bought it.” Volgens verzoekster voldeed de informatie op de hangtags niet aan de wettelijke vereisten die aan een garantieverklaring worden gesteld.

Kan er sprake zijn van enig/een ander vereiste dat geen verband houdt met de conformiteit in de zin van artikel 2, punt 14, van richtlijn 2011/83/EU en van artikel 2, punt 12, van richtlijn 2019/771, indien de verplichting van de garant samenhangt met omstandigheden die in de persoon van de consument zijn gelegen, in het bijzonder met diens subjectieve houding ten opzichte van het

verkochte product (in casu: de aan het vrije oordeel van de consument overgelaten tevredenheid over het verkochte product), zonder dat deze persoonlijke omstandigheden verband hoeven te houden met de staat of de kenmerken van het verkochte product?

Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: Moet het niet beantwoorden aan vereisten die betrekking hebben op omstandigheden die in de persoon van de consument zijn gelegen (in casu diens tevredenheid over de gekochte goederen), kunnen worden vastgesteld aan de hand van objectieve omstandigheden?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, punt 14, van richtlijn 2011/83/EU en artikel 2, punt 12, van richtlijn (EU) 2019/771 moeten aldus worden uitgelegd dat het daarin bedoelde begrip 'commerciële garantie' de verbintenis van een producent omvat om een goed dat in het kader van een koopovereenkomst op afstand is gekocht, zonder beperking in de tijd terug te nemen en de prijs ervan terug te betalen louter omdat de koper verklaart ontevreden te zijn over dat goed.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 2 maart 2023 – zaak C-35/22 – CAJASUR Banco – Spanje – ECLI:EU:C:2023:156 – [conclusie](#)

Oneerlijke bedingen - Consumentenhypotheekovereenkomst – Recht op een doeltreffende voorziening - Sommatievereiste - Gerechtskosten

Richtlijn 93/13/EEG. De onderhavige procedure strekt tot nietigverklaring wegens oneerlijkheid van een beding dat is opgenomen in de akte van lening met hypotheekgarantie die de partijen verbindt.

De vraag is o.a. of het in strijd is met het recht op een doeltreffende voorziening om van de consument te vereisen dat hij, opdat de nietigverklaring wegens oneerlijkheid van een bepaalde algemene voorwaarde van de overeenkomst resulteert in volledige vergoeding van de schade die uit die nietigheid voortvloeit, voorafgaand aan de gerechtelijke procedure een buitengerechtelijke vordering aanhangig heeft gemaakt.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in samenhang met het doeltreffendheidsbeginsel en artikel 47 Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling volgens welke, wanneer een verweerder een vordering in een gerechtelijke procedure erkent alvorens ertegen verweer te voeren, de verwijzing van die verweerder in de gerechtskosten afhankelijk is van de vaststelling dat hij te kwader trouw gehandeld heeft.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 30 december 2022 (ECER 15.3.2023) – [C-34/23 Getin Noble Bank](#)

Oneerlijke bedingen – Hypothecair krediet in vreemde valuta - Nietigheid

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2014/59/EU. Bij de verwijzende rechter is door verzoeker een zaak betreffende een vordering tegen GETIN Noble Bank S.A. aanhangig gemaakt. Verzoekster vordert vast te stellen dat de met verweerster gesloten overeenkomst inzake een aan de Zwitserse Frank gekoppeld hypothecair krediet nietig is. Daarnaast verzoekt zij om veroordeling van verweerster tot betaling aan haar van een bedrag in Poolse zloty, met nevenvorderingen.

De vraag is of het in artikel 70, lid 1, van richtlijn 2014/59/EU neergelegde verbod alleen betrekking heeft op de mogelijkheid om zekerheidsrechten ten aanzien van een schuldvordering af te dwingen bij wijze van executie dan wel ook op de inleiding van om het even welke conservatoire procedure jegens een entiteit in staat van gedwongen afwikkeling.

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 23 maart 2023 – zaak C-83/22 – Tuk Tuk Travel – Spanje – ECLI:EU:C:2023:245 – [conclusie](#)

Pakketreis – Annulering – Covid-19-pandemie – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Ambtshalve toetsing

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

NOOT – bij conclusie [HvJ C-520/21](#)

Consumer Compensation via the Unfair Contract Terms Directive? AG Collins' Opinion in Bank M (C-520/21, 16 February 2023) ([European law blog](#))

OVERIG

New Green Deal proposals published today: Right to repair ([ECLB](#))

COVID-19

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 2 maart 2023 – zaak C-49/22 – Austrian Airlines – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:154 – [conclusie](#)

Compensatie luchtreizigers – Annulering vlucht vanwege Covid-19-pandemie – Repatriërvlucht met hetzelfde vliegtuig – Extra kosten

Samenvatting onder: [Luchtvaart](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 16 maart 2023 – zaak C-209/21 P – Ryanair / Commissie – ECLI:EU:C:2023:223 – [conclusie](#)

Hogere voorziening – Staatssteun – Zweden – COVID-19 – Garanties voor leningen om luchtvaartmaatschappijen te helpen – Besluit van de Europese Commissie om geen bezwaar te maken

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 23 maart 2023 – zaak C-83/22 – Tuk Tuk Travel – Spanje – ECLI:EU:C:2023:245 – [conclusie](#)

Pakketreis – Annulering – Covid-19-pandemie – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Ambtshalve toetsing

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

GERECHT EU – ARREST – 29 maart 2023 – zaak T-142/21 – Wizz Air Hungary / Commission – ECLI:EU:T:2023:164 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan luchtvaartmaatschappij – COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

WIKI

[Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 - Mamasakhlisi e.a. t. Georgia en Rusland – persbericht – arrest – 29999/04 - 41424/04 - ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD002999904

Rusland verantwoordelijk voor onwettige arrestaties, mishandeling en detentie van twee mannen door Abchazische autoriteiten

Artikel 3 EVRM. Artikel 5 EVRM. De zaak betreft de arrestaties van klagers Mamasakhlisi en Nanava in respectievelijk 2001 en 2003 (voorafgaand aan het gewapend conflict tussen Georgië en Rusland in 2008), hun vermeende mishandeling, veroordeling en voortdurende detentie door de Abchazische autoriteiten.

Het Hof heeft eerst te oordelen over de vraag onder welke jurisdictie de gewraakte handelingen vallen.

Het Hof oordeelt dat, hoewel Georgië op dat moment geen daadwerkelijke controle had over de handelingen van de autoriteiten van Abchazië, deze plaatsvonden op (door in het internationaal recht erkend) *Georgisch* grondgebied, en dus Georgië rechtsmacht heeft ten aanzien daarvan. Met betrekking tot Rusland concludeert het Hof dat Rusland dankzij zijn aanhoudende en substantiële politieke en economische steun aan Abchazië en zijn afschrikkende militaire betrokkenheid, daadwerkelijke controle en beslissende invloed over het gebied had uitgeoefend en dus rechtsmacht had met betrekking tot de aangelegenheden waarover wordt geklaagd.

Het Hof oordeelt vervolgens dat de arrestaties en detentie van de klagers onwettig waren. De heer Mamasakhlisi was mishandeld en vastgehouden in onmenselijke en vernederende omstandigheden. Geen van de klagers had voldoende medische zorg gekregen of had een eerlijk proces gekregen door een onafhankelijk en onpartijdig tribunaal dat bij wet was ingesteld. Verder hadden zij hun verdediging niet kunnen organiseren en niet effectief kunnen profiteren van de bijstand van een advocaat.

Het Hof concludeert tot schendingen van artikel 3 (verbod op onmenselijke of vernederende behandeling), artikel 5 lid 1 (recht op vrijheid en veiligheid), en artikel 6 lid 1 en 3 (recht op een eerlijk proces) EVRM.

Wat betreft het verdelen van de verantwoordelijkheid voor de schendingen van het EVRM, overweegt het Hof het volgende. Het Hof is van oordeel dat de Georgische regering alles had gedaan wat in haar vermogen lag om de rechten van de klagers te waarborgen, maar te maken had met de aanhoudende weigering van de Abchazische autoriteiten om samen te werken en de inactiviteit van de Russische autoriteiten om maatregelen te nemen zodra zij daarvan in kennis waren gesteld. Als gevolg van zijn voortdurende steun aan Abchazië gedurende de relevante periode, is Rusland verantwoordelijk voor de schendingen van de rechten van de klagers.

EHRM - factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)

- 🔗 [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- 🔗 [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-339/21 – Colt Technology Services e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2023:214 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Telecomexploitanten – Aftapactiviteiten – Rechterlijk bevel - Volledige kostenvergoeding?

Richtlijn (EU) 2018/1972 (Europees wetboek elektronische communicatie). Artikelen 18, 26, 49, 54 en 55 VWEU. Artikelen 16 en 52 EU Handvest. Staat het EU-recht in de weg aan een nationale regeling die niet voorschrijft dat telecomexploitanten die op rechterlijk bevel communicatiestromen aftappen daarvoor een kostendekkende vergoeding dienen te ontvangen, en het bestuursorgaan dat de vergoedingen vaststelt daarnaast verplicht tot het realiseren van een kostenbesparing?

Het Hof oordeelt dat telecommunicatie-exploitanten kunnen worden verplicht om, op verzoek van een gerechtelijke autoriteit, tegen een vast tarief communicatie-onderscheppingsoperaties uit te voeren. Het EU-recht vereist geen volledige vergoeding van de werkelijk gemaakte kosten.

Hof: Artikel 13 van richtlijn (EU) 2018/1972 gelezen in het licht van artikel 3 ervan, en bijlage I, deel A, punt 4, bij deze richtlijn moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling die niet gebiedt dat de door de aanbieders van elektronische communicatiediensten daadwerkelijk gedragen kosten volledig worden vergoed wanneer zij de legale onderschepping van elektronische communicatie door de bevoegde nationale autoriteiten mogelijk maken, voor zover deze regeling niet-discriminerend, evenredig en transparant is.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 23 maart 2023 – zaak C-226/22 – Nexive Commerce e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2023:251 – [conclusie](#)

Universele postdiensten – Financiering van regelgevende instantie voor postsector - Bijdrage - Begrip 'bedrijfskosten'

Richtlijn 97/67/EG. Richtlijn 2008/6/EG. In Italië moeten particuliere exploitanten in de postsector de kosten van de nationale regelgevende instantie dragen, zonder enig vorm van medefinanciering door de overheid. Deze verplichting rust zowel op aanbieders van expres- en koeriersdiensten als op aanbieders van de universele dienst.

Het Hof wordt gevraagd of deze nationale regeling verenigbaar is met richtlijn 97/67/EG, en met de beginselen van evenredigheid en non-discriminatie.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 2, tweede alinea, vierde streepje, juncto artikel 22 van richtlijn 97/67/EG moet aldus worden uitgelegd dat

– het begrip 'bedrijfskosten' van de nationale regelgevende instanties voor de postsector, welke kosten kunnen worden gefinancierd door de aanbieders van postdiensten, zowel de kosten voor de regelgevingswerkzaamheden met betrekking tot postdiensten die binnen en buiten de werkingssfeer van de universele dienst vallen als de transversale kosten die voortvloeien uit de administratieve en beleidsstructuren van die instanties omvat;

– een nationale regeling op grond waarvan aanbieders van postdiensten verplicht worden om bij te dragen aan de financiering van de bedrijfskosten van de nationale regelgevende instantie en elke vorm van publieke financiering is uitgesloten, verenigbaar is met het Unierecht, mits de lidstaat de nodige maatregelen neemt om de onafhankelijkheid van die instantie en de beschikbaarheid van voldoende middelen voor de uitvoering van haar taken te waarborgen, en

– ook een stelsel voor de financiering van de nationale regelgevende instantie van een lidstaat waarbij aan exploitanten van postdiensten bijdragen worden opgelegd die worden berekend als

0,x % van hun inkomsten, maar er geen rekening wordt gehouden met de mate van regulering van en toezicht op de verschillende typen postdiensten en ook geen onderscheid wordt gemaakt tussen aanbieders van de universele postdienst en exploitanten van expres- en koeriersdiensten, verenigbaar is met het Unierecht, met name met de beginselen van evenredigheid en non-discriminatie.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-162/22 – Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:266 – conclusie

Ambtsmisdrijven officier van justitie – Tuchtmaatregelen – Toegang tot persoonsgegevens via elektronische communicatiemiddelen – Prokuratuur

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 22 december 2022 (ECER 3.3.2023) – C-16/23 - FA.RO. di YK & C.

Tabaksproducten – Verkooppunten – Vergunning – Geografische minimumafstand

Samenvatting onder: Tabak

OVERIG

The Portuguese Government's ban on short-term rentals: A breach of the Services Directive? (Leiden law blog)

Digitale markt, social media en AI

OVERIG

- Spotlight on Artificial Intelligence (Publications Office)
- Artikel: De ontwikkeling van cyberveiligheid in Europa. (BS-29-03-2023)
- The Ease and Perils of Modern Love – legal effects of algorithmic based dating (online) (EU law analysis)
- Europese Commissie: ook ChatGPT moet zich aan privacyregels EU houden (Europa-nu)
- TikTok bans: what the evidence says about security and privacy concerns – Benjamin Dowling (Informers)
- Artificial art, copyright, evidence and disclosure (Leiden law blog)

Discriminatie

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 – Ossewaarde t. Rusland – persbericht – arrest – 27227/17 – ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD002722717

**Discriminatie vanwege het differentiëren in straffen voor ingezetene en niet-ingezetene.
Beperken van de Godsdienstvrijheid mag niet indien uitsluitend formaliteiten zijn overtreden**

Samenvatting onder: Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – 30 maart 2023 – Szolcsan t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest](#) – 24408/16 – ECLI:CE:ECHR:2023:0330JUD002440816

Onderwijs - Discriminatie Romakinderen - Weigering toelating tot andere school

Samenvatting onder: [Onderwijs](#)

NOOT – bij EHRM 22 september 2022, [Drelon t. Frankrijk](#)

Blood donation by men having sexual intercourse with other men: a prospective analysis of *Drelon v. France* ([Strasbourg observers](#))

EHRM - facstsheets en guides

[Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

EHRM – algemeen

Procesreglement

Het procesreglement van het EHRM is gewijzigd. Het gaat om wijziging van artikel 44, leden 2 en 3 onder b) inzake het interveniëren van derden in de procedure. Daarnaast heeft het EHRM nieuwe Richtsnoeren opgesteld. Artikel 36, lid 2 gaat over het interveniëren van derden. ([persbericht](#))

De Richtsnoeren gaan over:

- de rol van interventie van derden in de procedure van het Hof;
- wie mag optreden als derde partij krachtens artikel 36, lid 2 EVRM of krachtens artikel 3, tweede zin, van Protocol nr. 16;
- wanneer wordt een derde uitgenodigd of toegelaten om te interveniëren;
- de vertegenwoordiging van derden;
- wat interventie van derden inhoudt;
- de stadia van de procedure waarin interveniëren van een derde mogelijk is, en de termijnen voor het aanvragen van toestemming om te interveniëren;
- de taal, de inhoud en de wijze van verzoeken om interventie;
- de vereisten waaraan de schriftelijke opmerkingen en mondelinge opmerkingen van interveniënten moeten voldoen.

Wiki

[Europees Hof voor de rechten van de mens](#)

Eigendomsrecht

EHRM – factsheets en guides

[Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Energiemarkt

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-394/21 – Bursa Română de Mărfuri – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:146 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Monopolie – Elektriciteitsmarktbeheerder – Vergunning – Mededinging

Verordening (EU) 2019/943. Richtlijn (EU) 2019/944. Verordening (EU) 2015/1222. Roemenië, Griekenland, Cyprus en Italië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Beroepsprocedure tegen de afwijzing van de aanvraag voor een vergunning voor de organisatie en het beheer van gecentraliseerde elektriciteitsmarkten. Een andere elektriciteitsmarktbeheerder heeft reeds een vergunning voor 25 jaar gekregen en heeft dus in feite een monopolie. De vraag is allereerst of verordening (EU) 2019/943 uitgelegd in het licht van richtlijn (EU) 2019/944, de lidstaten verbiedt om één enkele vergunning af te geven voor de organisatie en het beheer van de elektriciteitsmarkten en hen verplicht om een bestaand wettelijk monopolie ter zake te beëindigen, en ten tweede de vraag of de in die verordening neergelegde beginselen van vrije mededinging van toepassing zijn op de beheerder van de elektriciteitsmarkt, mede gelet op het begrip „elektriciteitsmarkten”, dat in die verordening door verwijzing naar die richtlijn wordt omschreven.

Hof: Verordening (EU) 2019/943, in het bijzonder artikel 1, onder b) en c), artikel 2, punt 40, en artikel 3 van deze verordening, gelezen in samenhang met richtlijn 2009/72/EG moet aldus worden uitgelegd dat

– zij zich niet verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een nationaal wettelijk monopolie wordt gehandhaafd voor bemiddelingsdiensten op groothandelsniveau inzake aanbiedingen om elektriciteit te verkopen en biedingen om elektriciteit te kopen op de day-ahead- en intradaymarkten, wanneer dit monopolie op het tijdstip van inwerkingtreding van verordening (EU) 2015/1222 van de Commissie van 24 juli 2015 tot vaststelling van richtsnoeren betreffende capaciteitstoewijzing en congestiebeheer in die lidstaat reeds bestond, ingevolge artikel 5 van deze verordening;

– zij zich niet verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een nationaal wettelijk monopolie wordt gehandhaafd voor bemiddelingsdiensten op groothandelsniveau inzake aanbiedingen om elektriciteit te verkopen en biedingen om elektriciteit te kopen op de termijnmarkt, waarbij de overeenstemming van een dergelijke regeling met het Unierecht moet worden getoetst aan de relevante bepalingen van het primaire recht van de Unie.

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-571/21 – RWE Power – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:186 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vrijstelling van elektriciteitsbelasting – Omzetting bruinkool in elektriciteit

Samenvatting onder: [Belastingen](#)

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-604/21 – Vapo Atlantic – Portugal – ECLI:EU:C:2023:175 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Biobrandstoffen – Bijmenging – Certificaten – Mededelingsplicht technisch voorschrift

Richtlijn 98/34/EG. Richtlijn 98/70/EG. Richtlijn 2009/30/EG. Richtlijn (EU) 2015/1513. Richtlijn 2009/28/EG. Verweerder heeft verzoekster (onderneming die actief is op de Portugese brandstoffenmarkt) een betalingsverplichting opgelegd omdat verzoekster geen bewijs had geleverd van bijmenging van biobrandstoffen in de brandstoffen die tot verbruik zijn uitgeslagen in het tweede kwartaal van 2020.

Kan een nationale marktdeelnemer aanvoeren dat nationale wetgeving buiten toepassing moet worden gelaten, omdat zij niet in overeenstemming met de procedures van artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34/EG zou zijn opgesteld?

Hof: Artikel 1, punt 4, van richtlijn 98/34/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die een streefcijfer van 10 % vaststelt voor de bijmenging van biobrandstoffen in de door een marktdeelnemer in een bepaald jaar tot verbruik uitgeslagen brandstoffen voor wegvervoer, onder het begrip „andere eis” in de zin van artikel 1, punt 4, van richtlijn 98/34, zoals gewijzigd, valt, en dus een „technisch voorschrift” in de zin van artikel 1, punt 11, van richtlijn 98/34, zoals gewijzigd, vormt dat slechts aan particulieren kan worden tegengeworpen indien het ontwerp ervan overeenkomstig artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34, zoals gewijzigd, is meegedeeld.

Artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34, moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die strekt tot omzetting van artikel 7 bis, lid 2, van richtlijn 98/70/EG, in overeenstemming met de doelstelling van artikel 3, lid 4, van richtlijn 2009/28/EG, geen integrale omzetting van een Europese norm in de zin van artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34, kan vormen en dus niet kan ontsnappen aan de in die bepaling neergelegde kennisgevingsplicht.

Artikel 4, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2009/30 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling geen in een dwingend besluit van de Unie vervatte vrijwaringsclausule is in de zin van artikel 10, lid 1, derde streepje, van richtlijn 98/34, zoals gewijzigd bij richtlijn 2006/96.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-5/22 – Green Network – Italië – ECLI:EU:C:2023:273 – persbericht – geen conclusie – arrest

Elektriciteitsmarkt – Regulerende instantie - Leveranciers - Consumentenbescherming

Richtlijn 2009/72/EG. Verzoekster heeft hoger beroep ingesteld tegen een uitspraak van de rechter in eerste aanleg tot verwerping van het beroep tegen een besluit tot oplegging van een bestuurlijke boete door de regulerende instantie van de Italiaanse elektriciteitsmarkt.

De vraag is onder andere of onder richtlijn 2009/72/EG ook de prescriptieve bevoegdheid valt die de regulerende instantie voor de Italiaanse elektriciteitsmarkt heeft uitgeoefend jegens in de energiesector werkzame vennootschappen, waarmee die vennootschappen is opgedragen om aan afnemers het bedrag terug te betalen dat zij hebben betaald voor kosten voor administratief beheer overeenkomstig een contractueel beding met betrekking waartoe die instantie een sanctie heeft opgelegd.

Het Hof oordeelt dat nationale energietoezichthouders de bevoegdheid kunnen krijgen om elektriciteitsbedrijven te gelasten de bedragen terug te betalen die zij in strijd met de vereisten inzake consumentenbescherming hebben ontvangen. Consumentenbescherming behoort namelijk tot de taken van die toezichthouders.

Hof: Artikel 37, lid 1, onder i) en n), en lid 4, onder d), van richtlijn 2009/72/EG en bijlage I bij richtlijn 2009/72, verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat de nationale regulerende instantie de bevoegdheid verleent om elektriciteitsbedrijven te gelasten hun eindafnemers het bedrag terug te betalen dat zij hebben betaald voor „kosten voor administratief beheer” overeenkomstig een contractueel beding dat door die instantie als onrechtmatig wordt beschouwd. Dit geldt ook in de gevallen waarin dit bevel tot terugbetaling niet is gebaseerd op redenen die verband houden met de kwaliteit van de door deze ondernemingen verleende dienst, maar op de schending van transparantieverplichtingen met betrekking tot tarieven.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 23 maart 2023 – zaak C-11/22 – Est Wind Power – Estland – ECLI:EU:C:2023:241 – conclusie

Subsidie voor hernieuwbare energie – Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020 – Bouw van een windmolenpark - Investeringsproject – Staatssteun - Aanvang werkzaamheden

Samenvatting onder: Staatssteun

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland - 1 februari 2023 (ECER 24.3.23) - C-48/23 - Alajärven Sähkö e.a.*

Elektriciteit – Wijzigen toezichtmethoden en vergoedingen door Fins Energiebureau

Richtlijn (EU) 2019/944. Het Finse Energiebureau heeft de toezichtmethoden inzake de vaststelling van het rendement op de exploitatie van het netwerk van een netwerkbeheerder en de voor de transmissiediensten te innen vergoedingen vastgelegd. Deze besluiten zijn later gewijzigd door het Finse energiebureau, nadat de wijziging van de Finse wet inzake de elektriciteitsmarkt van kracht was geworden. Verzoekers hebben gevorderd dat de rechter de besluiten van het Energiebureau nietig verklaart voor zover met deze besluiten de toezichtmethoden zijn gewijzigd door de prijzen per eenheid die worden gehanteerd bij de berekening van het rendement te actualiseren en door de alternatieve berekeningsmethode voor de vaststelling van de risicovrije rentevoet te schrappen. Verzoekende partijen hebben in hun beroepen met name aangevoerd dat het Energiebureau de litigieuze besluiten niet zelfstandig heeft genomen, als onafhankelijke regulerende instantie in de zin van artikel 57 van de richtlijn inzake de elektriciteitsmarkt. De vraag is o.a. of het Energiebureau de toezichtmethoden met betrekking tot de vaststelling van het rendement op de exploitatie van het netwerk en de voor de transmissiediensten te innen vergoedingen tijdens een controleperiode door de litigieuze besluiten kon wijzigen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 16 december 2022 (ECER 17.3.2023) – C-784/22 - Solvay Sodi

Veiligheidsvoorraden – Economische activiteit – Aardolieproducten - Voorraadplichtige

Richtlijn 2009/119/EG. Verordening (EG) nr. 1099/2008. Het geschil tussen partijen heeft betrekking op de rechtmatigheid van een op 12 april 2021 uitgevaardigd bevel tot aanleg van veiligheidsvoorraden.

De vraag is onder andere of richtlijn 2009/119/EG zich verzet tegen een nationale regeling volgens welke personen die uitsluitend petroleumcokes invoeren en geen economische activiteit/handel drijven in andere energieproducten als bedoeld in hoofdstuk 3.4 van bijlage A bij verordening 1099/2008, veiligheidsvoorraden aardolieproducten moeten aanleggen en aldus een voor hen nieuwe economische activiteit moeten uitoefenen, die de aard van de in opslag te houden producten beperkt en verbiedt dat voorraden worden aangelegd van het aardolieproduct dat de voorraadplichtige in het kader van zijn economische activiteit gebruikt.

REGELGEVING

Voorstel voor een verordening: Elektriciteitsmarkt – hervorming van de opzet van de EU-electriciteitsmarkt, Goedkeuring door de Commissie 16 Maart 2023 - 15 Mei 2023 (EC)

Europese Commissie

- Commissie presenteert een voorstel om de EU beter te beschermen tegen marktmanipulatie op de groothandelsmarkt voor energie (ECER)
- Europese Commissie presenteert een voorstel om de Europese elektriciteitsmarkt te hervormen (ECER)
- Europese 'waterstofbank' moet nog dit jaar van start (Europa-nu)
- Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren voor herstel- en veerkrachtplannen in het kader van REPowerEU (PB C 80 van 3.3.2023)
- Aanbeveling van de Commissie van 14 maart 2023 inzake energieopslag – ter ondersteuning van een koolstofvrij en veilig energiesysteem in de EU, PB C 103 van 20.3.2023
- Verlenging van de EU-regels met betrekking tot een vrijwillige en verplichte gasvraagreductie (ECER)

Erfrecht en erfbelasting

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-354/21 – Registratiecentras – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:184 – conclusie – arrest

Europese erfrechtverklaring - Registratie eigendomsrechten in kadaster - Volledigheid gegevens

Verordening (EU) nr. 650/2012. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1329/2014. Frankrijk, Duitsland, Spanje, Litouwen, Tsjechië, Hongarije en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Een vrouw en haar zoon wonen in Duitsland. Zij komt te overlijden, met de zoon als enige erfgenaam. De vrouw bezat onroerende goederen in Duitsland en Litouwen. De Duitse autoriteiten verstrekken haar zoon een Europese erfrechtverklaring, waarin wordt vermeld dat hij de enige erfgenaam is van het gehele vermogen van de erflater. Hij legt deze verklaring over aan de Litouwse autoriteiten met het verzoek om inschrijving van een onroerend goed in het kadaster. De autoriteiten wijzen het verzoek af op grond dat de verklaring onvolledig is.

Verzetten artikel 1, lid 2, onder I) en artikel 69, lid 4 van verordening nr. 650/2012 zich tegen nationale wetgeving volgens welke registratie van eigendomsrechten in het kadaster op basis van een Europese erfrechtverklaring alleen mogelijk is indien deze verklaring alle voor die registratie benodigde gegevens bevat?

Hof: Artikel 1, lid 2, onder I), artikel 68, onder I), en artikel 69, lid 5, van verordening (EU) nr. 650/2012 verzetten zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan de aanvraag om een onroerend goed in te schrijven in het vastgoedregister van die lidstaat kan worden afgewezen indien het enige document dat ter ondersteuning van die aanvraag is overgelegd een Europese erfrechtverklaring is waarin dat onroerende goed niet wordt geïdentificeerd.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-651/21 – M. Ya. M. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:277 – conclusie – arrest

Erfrechtverklaring – Rechtszekerheid – Bevoegdheid - Geschil over de inschrijving van de verwerpingsverklaring

Verordening (EU) nr. 650/2012. Bij de verwijzende rechter is een verzoek van een erfgenaam aanhangig strekkende tot inschrijving van de verklaring van verwerping van de nalatenschap die een andere erfgenaam heeft afgelegd bij de rechter van een andere lidstaat, waar laatstgenoemde erfgenaam zijn gewone verblijfplaats heeft. Staat artikel 13 van verordening (EU) nr. 650/2012 gelezen in samenhang met het beginsel van rechtszekerheid, eraan in de weg dat, nadat een erfgenaam bij het gerecht van de staat waarin hij zijn gewone verblijfplaats heeft, de aanvaarding of verwerping van de nalatenschap van een erflater die ten tijde van zijn overlijden zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat van de Europese Unie had, reeds heeft laten inschrijven, in die andere lidstaat van de Europese Unie ook wordt verzocht om inschrijving van die verwerping of aanvaarding?

Hof: Artikel 13 van verordening (EU) nr. 650/2012 staat er niet aan in de weg dat, wanneer een erfgenaam bij het gerecht van de lidstaat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, een verklaring van aanvaarding of verwerping van de nalatenschap heeft laten inschrijven van een erflater die ten tijde van zijn overlijden zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat had, een andere erfgenaam nadien om inschrijving van die verklaring verzoekt bij het bevoegde gerecht van die andere lidstaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 23 maart 2023 – zaak C-21/22 – OP – Polen – ECLI:EU:C:2023:247 – [conclusie](#)

Erfopvolging – Testament - Onderdaan niet-EU-lidstaat wil rechtskeuze voor recht van dat derde land - Bilaterale overeenkomst tussen een lidstaat en een derde land

Verordening (EU) nr. 650/2012. Verzoekster die de Oekraïense nationaliteit heeft en in Polen woont, is – samen met haar echtgenoot, met wie zij in wettelijke gemeenschap van goederen leeft – mede-eigenaar van een in Polen gelegen woning. Zij heeft in Polen een notaris verzocht om een notarieel testament op te stellen waarin wordt gekozen voor het Oekraïense recht en wordt afgeweken van de wettelijke volgorde van erfopvolging krachtens dat recht. De waarnemend notaris heeft geweigerd een notariële akte op te stellen voor wat betreft de keuze van het Oekraïense recht, omdat de keuze van het Oekraïense recht in het testament volgens hem in strijd is met de wet. Verzoekster heeft beroep ingesteld bij de verwijzende rechter en verzoekt de weigering nietig te verklaren.

Vraag is onder andere of een persoon, die geen onderdaan van een lidstaat van de Europese Unie is, op basis van artikel 22 van verordening nr. 650/2012, het recht van de staat waarvan hij de nationaliteit bezit, kan kiezen als het recht dat zijn erfopvolging in het geheel beheerst?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 75 juncto artikel 22 van verordening (EU) nr. 650/2012 staat er niet aan in de weg dat, krachtens een bilaterale overeenkomst die tussen een lidstaat en een derde staat werd gesloten vóór de toetreding van eerstbedoelde staat tot de Europese Unie, een onderdaan van dat derde land die zijn woonplaats heeft in de lidstaat die door deze bilaterale overeenkomst is gebonden, niet de mogelijkheid heeft om het recht te kiezen dat van toepassing is op zijn erfopvolging.

OVERIG

Settlement of international successions: the Notaries of Europe's recommendations ([notaries of Europe](#)) ([samenvatting](#))

Europese subsidies

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-31/21 – Eurocostruzioni – Italië – ECLI:EU:C:2023:136 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Structuurfondsen – Bewijs van uitgaven

Verordening (EG) nr. 1685/2000. Verzoekster had financiële bijstand (kapitaalbijstand) verkregen voor de bouw van een hotel. Zij had de gebouwen opgetrokken, het meubilair aangekocht, aan het bestuur van de regio Calabrië de in het bericht van aanbesteding en het besluit tot bijstandsverlening genoemde documenten overgelegd (te weten, vereffende facturen voor de roerende goederen, en de hoeveelhedenstaat en het dagboek der werken voor de uitgevoerde werken), en had tot slot bij de oplevering een positieve beoordeling van de bevoegde technische commissie gekregen. Echter, heeft verzoekster nooit de betaling ontvangen van het deel van de financiële bijstand voor de werkzaamheden en de installaties omdat de Regione Calabria aanvullende boekingsstukken met vergelijkbare bewijskracht als facturen had geëist. Verzoekster betoogt dat de subsidiabele uitgaven die betrekking hebben op de door haar zelf opgetrokken gebouwen en geplaatste installaties, en dus verschillen van die voor de aankoop van gronden, onroerende goederen, meubilair en uitrusting, op een andere manier mochten worden bewezen dan met vereffende facturen en gelijkwaardige documenten. De vraag gaat o.a. over de draagwijdte van de verplichting om vereffende facturen over te leggen of, indien dat niet mogelijk is, boekingsstukken met gelijkwaardige bewijskracht, waaruit het bedrag van de gedane uitgaven blijkt, wanneer de begunstigde van door de structuurfondsen van de Unie medegefinancierde steun een gebouw heeft opgetrokken met eigen materialen, gereedschap en personeel.

Vraag is dus of de door de eindbegunstigde gedane betalingen noodzakelijkerwijs moeten worden gestaafd met vereffende facturen, ook al wordt de bijstand verleend om een gebouw op te trekken met eigen materialen, middelen en arbeidskrachten?

Hof: Punt 2.1 van regel nr. 1 van de bijlage bij verordening (EG) nr. 1685/2000 moet aldus worden uitgelegd dat het de eindbegunstigde van een financiering voor het optrekken van een gebouw die de bouwwerkzaamheden met eigen middelen heeft uitgevoerd, niet toestaat om de verrichte uitgaven te staven door overlegging van andere documenten dan die welke in deze bepaling uitdrukkelijk worden genoemd.

Punt 2.1 van regel nr. 1 van de bijlage bij verordening nr. 1685/2000, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de eindbegunstigde van een financiering voor het optrekken van een gebouw de bouwwerkzaamheden met eigen middelen heeft verricht, een dagboek der werken en een boekhoudregister enkel als „boekingsstukken met vergelijkbare bewijskracht” in de zin van deze bepaling kunnen worden aangemerkt indien deze bescheiden, gelet op de specifieke inhoud ervan en in het licht van de relevante nationale bepalingen, van dien aard zijn dat zij het bewijs opleveren dat de betreffende uitgaven daadwerkelijk zijn verricht aangezien zij een getrouw en nauwkeurig beeld daarvan geven.

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 - Koyan e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) - 54003/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD005400320

Sanctionering van mensenrechtenactivist en familie via intrekking verblijfsvergunning

Artikel 8, 18 en 38 EVRM. De zaak betreft de intrekking van een verblijfsvergunning van mensenrechtenactivist Kogan uit de Verenigde Staten, die beschuldigd werd van betrokkenheid bij de Federal Security Service (FSB).

Het hof oordeelt met name dat er grove fouten zijn gemaakt in de procedure die leidde tot de intrekking en dat het hoofddoel van de intrekking was om klaagster en haar Russische echtgenoot, Grigor Avetisyan, te straffen voor hun activiteiten als mensenrechtenactivisten.

Het hof stelt unaniem vast dat sprake is van een schending van artikel 8 (het recht op privéleven), en artikel 18 (inperking van de toepassing van beperking van rechten). Het hof stelt ook vast dat de staat heeft nagelaten te handelen overeenkomstig haar verplichtingen ex artikel 38 (behandeling van de zaak).

EHRM – ARREST – 9 maart 2022 – Cupial t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) - 67414/11 - ECLI:CE:ECHR:2023:0309JUD006741411

Eerlijk proces - Geen adequate motivering wegens niet ingaan op belangrijke argumenten van verdachte in strafzaak - Psychologische mishandeling van drie kinderen door excessieve religieuze praktijken

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

EHRM – ARREST – 23 maart 2023 - Deltuva t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest](#) - 38144/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420

Beperking familiebezoek tijdens detentie op basis van ongegrond risico op inmenging strafproces – Schending artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. De klager werd gearresteerd en in voorlopige hechtenis genomen op verdenking van het leiding geven aan drugssmokkel. Ondanks verschillende verzoeken daartoe, stond de officier van justitie in de eerste negen maanden van de detentie, slechts één bezoek van zijn vrouw en zijn toen tienjarige dochter toe, omdat dergelijke bezoeken het strafrechtelijk onderzoek

zouden kunnen belemmeren. Vervolgens verleende de officier van justitie de klager het recht om twee maandelijks contactloze bezoeken van zijn vrouw en dochter te ontvangen.

De klager doet een beroep op artikel 8 EVRM. Het Hof oordeelt dat deze beperking in het ontvangen van bezoek, een inmenging vormde in klagers recht op eerbiediging van zijn gezinsleven. Volgens het Hof was de beperking in overeenstemming met de wet en had deze het legitieme doel om wanorde of strafbare feiten te voorkomen. Het Hof concludeert echter dat de inmenging niet nodig was geweest in een democratische samenleving en dat daarmee sprake is van een schending van artikel 8 EVRM.

Daartoe overweegt het Hof dat bepaalde beperkingen van het contact van de klager met de buitenwereld redelijkerwijs noodzakelijk waren gezien het georganiseerde karakter van de misdrijven waarvan hij werd verdacht, het feit dat nog niet alle verdachten waren geïdentificeerd en diverse opsporingsmaatregelen nog werden uitgevoerd gedurende de tijd dat hij werd vastgehouden. Staten moeten echter rekening houden met de belangen van de gevangene en zijn of haar gezinsleden en deze niet beoordelen in algemene termen, maar in relatie tot de specifieke situatie.

De besluiten om de klager één bezoek van zijn vrouw en dochter en vervolgens twee familiebezoeken per maand toe te staan, waren genomen na een individuele beoordeling van zijn situatie. Gedurende de rest van zijn voorlopige hechtenis waren de weigeringen echter voornamelijk gebaseerd op het argument dat hij zou kunnen proberen het onderzoek te verstoren met behulp van het bezoek. De autoriteiten hebben niet onderbouwd welke specifieke omstandigheden zij aanwezig achtten voor een dergelijk risico. Bovendien is niet gebleken dat de autoriteiten de voorstellen van de klager om familiebezoeken te laten plaatsvinden in aanwezigheid van zijn advocaat of een opsporingsambtenaar naar behoren hadden overwogen en evenmin de mogelijkheid waarin de nationale wet voorzag en waarbij bezoeken konden worden beëindigd bij overtreding van de bezoekregels. Ten slotte hadden de autoriteiten geen enkele verklaring gegeven over hoe een bezoek van een tienjarig kind de strafprocedure zou kunnen hebben beïnvloed, waarbij het Hof tevens het belang voor kinderen van het behouden van een band met hun gedetineerde ouders meeweegt.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 23 maart 2023 – zaak C-87/22 – TT – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:248 – [conclusie](#)

Kinderontvoering – Voogdij en ouderlijk gezag – Bevoegdheid rechter – Gerecht van de lidstaat waarheen het kind ongeoorloofd is overgebracht - Belang van het kind

Verordening (EG) nr. 2201/2003. Haags Kinderontvoeringsverdrag. Twee kinderen die in 2012 in Slowakije zijn geboren uit ongehuwde Slowaakse ouders, verblijven sinds 2020 met hun moeder in deze lidstaat zonder toestemming van de vader, die werkzaam is in Oostenrijk, de lidstaat waar het gezin heeft gewoond vanaf 2014 tot het moment waarop de kinderen door hun moeder zijn overgebracht naar Slowakije. De vader heeft overeenkomstig artikel 8, eerste alinea en derde alinea, onder f), van het Haags Kinderontvoeringsverdrag bij de Slowaakse rechter een verzoek tot terugkeer van de kinderen ingediend. Parallel daaraan heeft de vader bij de Oostenrijkse rechter een verzoek ingediend dat met name ertoe strekte eenhoofdig gezag over de twee kinderen toegekend te krijgen. De moeder heeft bij de Oostenrijkse rechter de exceptie van onbevoegdheid ingeroepen omdat de kinderen volgens haar hun gewone verblijfplaats in Slowakije hebben. Tot aan de hoogste rechter is die exceptie afgewezen. De moeder heeft vervolgens de Oostenrijkse rechter verzocht om overeenkomstig artikel 15, lid 1, onder b), en lid 2, onder a), van verordening nr. 2201/2003 een Slowaaks gerecht te verzoeken diens bevoegdheid overeenkomstig artikel 15, lid 5, van deze verordening uit te oefenen. De vader heeft zich tegen de inwilliging van dat verzoek verzet met als argument dat de in artikel 15 van verordening nr. 2201/2003 bedoelde bevoegdheid van de gerechten van een lidstaat niet kan worden overgedragen wanneer bij de gerechten van een andere lidstaat die zouden worden verzocht hun bevoegdheid uit te oefenen, een terugkeerverzoek krachtens het Haags Verdrag van 1980 is ingediend.

Het verzoek van de moeder wordt ingewilligd door de Oostenrijkse rechter. De vader gaat in beroep bij de verwijzende rechter.

De verwijzende rechter merkt op dat het Hof zich nog niet heeft uitgesproken over de vraag hoe artikel 15, lid 1, van verordening nr. 2201/2003 zich verhoudt tot artikel 10 van deze verordening. Hij vraagt zich in dit verband af of – in gevallen waarin de lidstaat waarvan het gerecht overeenkomstig artikel 15, lid 1, onder b), van de verordening wordt verzocht zijn bevoegdheid uit te oefenen, de lidstaat is waar het kind na een ongeoorloofde overbrenging inmiddels zijn gewone verblijfplaats heeft verkregen – de bevoegdheid om te beslissen omtrent het gezag over het kind kan worden overgedragen aan een gerecht van die lidstaat. Voor het geval het Hof deze vraag bevestigend beantwoordt, vraagt de verwijzende rechter zich voorts af of de in artikel 15, lid 1, van verordening nr. 2201/2003 genoemde voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om de bevoegdheid te kunnen overdragen aan een gerecht van een andere lidstaat, uitputtend zijn, dan wel of, gelet op het specifieke karakter van de ongeoorloofde overbrenging, ook andere omstandigheden kunnen worden meegewogen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15 van verordening (EG) nr. 2201/2003 moet aldus worden uitgelegd dat het gerecht van een lidstaat dat op grond van artikel 10 van deze verordening – als gerecht van de lidstaat waar dat kind onmiddellijk vóór zijn ongeoorloofde overbrenging zijn gewone verblijfplaats had – bevoegd is om zich uit te spreken over het gezag over een kind, bij wijze van uitzondering overeenkomstig artikel 15, lid 1, onder b), van deze verordening een gerecht van de lidstaat waarheen het kind door een van de ouders ongeoorloofd is overgebracht en waar het met die ouder verblijft, kan verzoeken zijn bevoegdheid uit te oefenen, mits het zich er in het licht van de concrete omstandigheden van de zaak naar behoren van heeft vergewist dat die bevoegdheidsoverdracht voldoet aan de drie cumulatieve voorwaarden van artikel 15, lid 1, van deze verordening, waarvan de belangrijkste is dat de verwijzing van de zaak in het belang van het betrokken kind is.

Artikel 15, lid 1, van verordening nr. 2201/2003 moet aldus worden uitgelegd dat de in deze bepaling genoemde voorwaarden uitputtend zijn en dat het feit dat er een verzoek tot terugkeer van een kind is ingediend krachtens artikel 8, eerste alinea en derde alinea, onder f), van het Haags kinderontvoeringsverdrag waarop nog niet definitief is beslist, geen beletsel vormt voor toepassing van artikel 15 van deze verordening. Het bestaan van een dergelijk verzoek is evenwel een feitelijke omstandigheid die door het bevoegde gerecht kan worden meegewogen bij de beoordeling of in het geval van een verwijzing van de zaak naar een gerecht van een andere lidstaat waarmee het kind een bijzondere band heeft, is voldaan aan de in artikel 15, lid 1, geformuleerde voorwaarden dat er een gerecht is dat beter in staat is de zaak te behandelen en dat de verwijzing in het belang van het kind is.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 16 januari 2023 (ECER 8.3.2023) – C-35/23 - Greislzel

Ouderlijk gezag over minderjarig kind – Rechterlijke bevoegdheid – Kinderontvoering – Gewone verblijfplaats

Verordening (EG) nr. 2201/2003. Het geding betreft een familierechtelijke zaak over het ouderlijk gezag over een minderjarig kind.

De vraag is o.a. of artikel 10 van de Brussel II bis-verordening van toepassing is, met als gevolg dat de gerechten van de staat bevoegd blijven waar de laatste verblijfplaats was, indien het kind vóór de overbrenging zijn gewone verblijfplaats in een lidstaat van de Europese Unie had en de teruggeleidingsprocedure op grond van het Haags Kinderontvoeringsverdrag tussen een lidstaat van de Europese Unie en een derde staat is gevoerd en de terugkeer van het kind in die procedure is geweigerd.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Foreign Child Marriages and Constitutional Law – German Constitutional Court Holds Parts of the German Act to Combat Child Marriages Unconstitutional (conflict of laws)

- Parveen v Hussain. A super case to teach Vorfrage, qualification and ordre public. (GAVL)

(...) with the Court of Appeal ending up recognising the second marriage of a Pakistani lady, but not her prior foreign divorce expressed by her first husband per Talaq.

The Court of Appeal held that the fact that that divorce is not entitled to recognition under the English rules, does not mean that the woman did not have the capacity to (re)marry: her previous divorce was effective under the law of Pakistan.

NOOT – bij EHRM 22 september 2022, Drelon t. Frankrijk

Blood donation by men having sexual intercourse with other men: a prospective analysis of *Drelon v. France* (Strasbourg observers)

LITERATUUR

I.Sumner e.a., Van Brussel IIbis naar Brussel IIter. Toelichting en enkele aandachtspunten - Brussel IIter: ouderlijke verantwoordelijkheid, in: REP 2023/161 - Sumner, I. e.a.

EHRM - factsheets en case-law guide

- 🔗 Children's rights
- 🔗 Gestational surrogacy
- 🔗 International child abductions
- 🔗 Parental rights
- 🔗 Protection of minors
- 🔗 Reproductive rights
- 🔗 Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence
- 🔗 Guide on Article 12 ECHR - right to marry

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-78/21 – PrivatBank e.a. – Letland – ECLI:EU:C:2023:137 – conclusie – arrest

Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van kapitaal en vrijheid van betalingsverkeer – Voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering

Richtlijn (EU) 2015/849. Artikelen 56, 63 en 65, lid 1, onder b), VWEU. Verzoekers, twee Cyprioten en een Cypriotische vennootschap zijn aandeelhouder van een Letse bank. Volgens de Commissie financiële en kapitaalmarkten heeft de Letse bank inbreuk gemaakt op de voorschriften ter voorkoming van het witwassen van geld en terrorismefinanciering. De regeling ter voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme in de Europese Unie stelt bepaalde eisen aan de risicobeheersystemen van banken. Dit omvat onder meer de verplichting om de identiteit van cliënten te verifiëren voordat een zakelijke relatie wordt aangegaan of een transactie wordt verricht, en om informatie in te winnen over het doel van de zakelijke relatie.

Aan de bank is een geldboete opgelegd en daarnaast werd ook een verbod om zakelijke betrekkingen aan te knopen en de verplichting om zakelijke betrekkingen onmiddellijk te beëindigen wanneer aan bepaalde criteria werd voldaan. Verzoekers hebben bij de verwijzende rechter beroep ingesteld tot nietigverklaring van het bestreden besluit. De aandeelhouders van de bank zijn, behalve aandeelhouder, ook cliënten van de bank (ook als natuurlijke personen).

Het bij het bestreden besluit opgelegde verbod zou daarom de artikelen 18 en 63 VWEU schenden.

De vraag rijst of de aan de bank opgelegde beperking inzake het aanknopen van zakelijke betrekkingen of het beëindigen van dergelijke betrekkingen wanneer zij na de inwerkingtreding van het bestreden besluit van de Commissie financiële en kapitaalmarkten zijn aangeknoopt, met natuurlijke personen die geen Lets staatsburger zijn, het vrije kapitaalverkeer aantast en de aandeelhouders van de Bank, als haar cliënten, op grond van hun nationaliteit in een ongelijke positie plaatst.

Hof: Financiële leningen en kredieten alsook verrichtingen in rekeningen-courant en depositorekeningen bij financiële instellingen, in het bijzonder kredietinstellingen, vormen kapitaalverkeer in de zin van artikel 63, lid 1, VWEU.

Artikel 56, eerste alinea, en artikel 63, lid 1, VWEU moeten aldus worden uitgelegd dat een administratieve maatregel waarbij de bevoegde autoriteit van een lidstaat, ten eerste, een kredietinstelling verbiedt om zakelijke relaties aan te gaan met natuurlijke personen of rechtspersonen die geen banden hebben met de lidstaat waar deze instelling is gevestigd en van wie de maandelijkse creditomzet een bepaald bedrag overschrijdt, en, ten tweede, die kredietinstelling verplicht om een einde te maken aan dergelijke zakelijke relaties wanneer deze na de vaststelling van die maatregel zijn aangegaan, een beperking vormt van het vrij verrichten van diensten in de zin van die eerste bepaling en een beperking van het kapitaalverkeer in de zin van die tweede bepaling.

Artikel 56, eerste alinea, en artikel 63, lid 1, VWEU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een administratieve maatregel waarbij de bevoegde autoriteit van een lidstaat een kredietinstelling verbiedt zakelijke relaties aan te gaan met natuurlijke personen die geen banden hebben met de lidstaat waar deze instelling is gevestigd en wier maandelijkse creditomzet meer dan 15 000 EUR bedraagt, of met rechtspersonen waarvan de economische activiteit geen verband houdt met die lidstaat en waarvan de maandelijkse creditomzet meer dan 50 000 EUR bedraagt, en voorts die instelling verplicht een einde te maken aan dergelijke zakelijke relaties wanneer deze na de vaststelling van die maatregel zijn aangegaan, voor zover deze administratieve maatregel, ten eerste, kan worden gerechtvaardigd door de doelstelling van voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme of door de noodzaak om overtredingen tegen te gaan van de nationale wet- en regelgeving met betrekking tot het bedrijfseconomisch toezicht op financiële instellingen dan wel op grond van de openbare orde in de zin van artikel 65, lid 1, onder b), VWEU; ten tweede, geschikt is om de verwezenlijking van deze doelstellingen te waarborgen; ten derde, niet verder gaat dan noodzakelijk is om deze doelstellingen te verwezenlijken, en, ten vierde, niet buitensporig inbreuk maakt op de overeenkomstig de artikelen 56 en 63 VWEU beschermde rechten en belangen van de betrokken kredietinstelling en haar klanten.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-351/21 – Beobank – België – ECLI:EU:C:2023:215 – conclusie – arrest

Betalingsdiensten – Fraude met bankpas - Informatieverstrekking over ontvanger van de frauduleuze betaling – Resultaatsverplichting?

Richtlijn 2007/64/EG. Z.G. heeft een bankrekening bij Beobank. In een uitgaansgelegenheid in Valencia heeft Z.G. een aantal betalingen gedaan met zijn debetkaart: een eerste transactie voor 100 euro, en daarna nog een tweede en een derde transactie van respectievelijk 991 en 993 euro. Z.G. verklaart, niet meer te weten wat er is gebeurd. Hij heeft zijn kaart vervolgens geblokkeerd en bij thuiskomst aangifte gedaan bij de politie in Brussel wegens diefstal en frauduleus gebruik van zijn bankkaart. Hij vordert nu een schadevergoeding van Beobank en terugbetaling van de tweede en derde transactie. Beobank weigert terugbetaling. Een belangrijke feitelijke vraag is aan wie de betalingen ten goede zijn gekomen. Beobank heeft alleen de digitale referentie van de terminal, de geolocatie ervan en een niet tot een persoon of entiteit terug te leiden aanduiding van de identiteit van de begunstigde aangegeven. Beobank verklaart geen verdere informatie te hebben ontvangen van de vennootschap die de terminal beheert. Bovendien weigert de betrokken Spaanse bank naar verluidt de identificatiegegevens van de handelaar mee

te delen. Onder Belgisch recht, dat de omzetting vormt van artikel 38 van richtlijn 2007/64/EG, heeft de betaler recht op informatie betreffende de begunstigde van zijn betalingstransacties. Beobank betoogt dat de bepaling haar slechts een inspanningsverplichting oplegt, terwijl Z.G. van mening is dat Beobank een resultaatsverplichting heeft. Nu rijst de vraag wat de omvang is van de op Beobank rustende verplichting om die informatie te verstrekken. Indien blijkt dat Beobank de verplichting niet is nagekomen, kan de rechter daaruit namelijk conclusies trekken wat betreft haar verplichting om de in het geding zijnde transacties terug te betalen en/of een schadevergoeding te betalen.

Legt artikel 38 van de richtlijn een dienst aanbieder met betrekking tot de verstrekking van “informatie betreffende de begunstigde” van een banktransactie een inspanningsverplichting of een resultaatsverplichting op? Valt onder “informatie betreffende de begunstigde” informatie aan de hand waarvan kan worden vastgesteld welke natuurlijke- of rechtspersoon de betaling heeft ontvangen?

Hof: Artikel 47, lid 1, onder a), van richtlijn 2007/64/EG moet aldus worden uitgelegd dat de betalingsdienstaanbieder van een betaler verplicht is om aan laatstgenoemde de informatie te verstrekken aan de hand waarvan kan worden vastgesteld aan welke natuurlijke of rechtspersoon een van de rekening van die betaler gedebiteerde betalingstransactie ten goede is gekomen, en niet alleen de informatie waarover die aanbieder, na zijn beste inspanningen te hebben geleverd, beschikt met betrekking tot die betalingstransactie.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 15 december 2022 (ECER 15.3.2023) – [C-775/22](#), [C-779/22](#) en [C-794/22](#) - Banco Santander e.a.

Afwikkelingsregelingen Banken – Aandelen en obligaties - Informatieverplichting

Richtlijn 2014/59/EU. In de drie zaken vorderen eisers (C-775/22): de nietigverklaring van de verwerving van achtergestelde obligaties van Banco Popular Español die in het kader van de afwikkeling van die bank zijn omgezet in aandelen en vervolgens zijn overgedragen aan Banco Santander, zonder dat eisers daarvoor enige tegenprestatie hebben ontvangen, (C-779/22): de nietigverklaring van de verwerving van door Banco Popular uitgegeven preferente participaties die nadien zijn omgezet in verplicht converteerbare achtergestelde obligaties en uiteindelijk in aandelen van die bank en (C-794/22): de nietigverklaring van de verwerving van in achtergestelde obligaties met een looptijd van langer dan 5 jaar converteerbare achtergestelde obligaties met een looptijd tot 5 jaar van Banco Popular Español.

De vraag is onder andere of richtlijn 2014/59/EU eraan in de weg staat dat, wanneer er sprake is van achtergestelde obligaties die zijn uitgegeven door een kredietinstelling in afwikkeling en die nog niet waren vervallen toen er werd besloten tot afwikkeling, de personen die dergelijke obligaties vóór de aanvang van de afwikkelingsprocedure hebben verworven, tegen die kredietinstelling of haar rechtsopvolger een vordering tot nietigverklaring van de overeenkomst tot inschrijving op de betreffende achtergestelde obligaties kunnen instellen nadat die obligaties zijn omgezet in aandelen en die aandelen vervolgens zijn overgedragen zonder daadwerkelijke tegenprestatie.

REGELGEVING

Implementatiewet richtlijn herstellepakket beleggingsondernemingen - Wet van 22 februari 2023 tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van Richtlijn (EU) 2021/338 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2021 tot wijziging van Richtlijn 2014/65/EU wat betreft informatievereisten, productgovernance en positielimieten, en Richtlijnen 2013/36/EU en (EU) 2019/78 wat betreft de toepassing daarvan op beleggingsondernemingen, om bij te dragen aan het herstel van de covid-19 crisis (PbEU 2021, L 68) ([Staatsblad 2023, 93](#))

OVERIG

M.A.A. Oostveen, Het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen en de problematiek van bancaire massasurveillance, in: [NJB 2023/589](#)

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

GERECHT EU – ARREST – 8 maart 2023 – zaak T-212/22 – Prigozhina / Raad – ECLI:EU:T:2023:104 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GBVB – Ondermijning van stabiliteit en veiligheid in Oekraïne - Bevriezing van tegoeden – Beperkingen op toegang tot grondgebied van lidstaten – Familie van een persoon die op de lijst staat – Begrip “associatie” – Beoordelingsfout

Besluit (GBVB) 2022/265. Besluit 2014/145/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2022/260. Verordening (EU) 269/2014. De moeder van de leider van de Wagnergroep Yevgeniy Prigozhin, vecht de sanctiemaatregelen aan die tegen haar zijn genomen door de EU in het kader van de oorlog in Oekraïne.

Het Gerecht verklaart de beperkende maatregelen nietig die zijn toegepast op de moeder van de heer Yevgeniy Prigozhin, in het kader van de oorlog van Rusland tegen Oekraïne. Ook al is haar zoon verantwoordelijk voor acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen, de band tussen Prigozhina en haar zoon die op het moment van de vaststelling van de bestreden handelingen tot stand is gekomen, is uitsluitend gebaseerd op hun familieband en is daarom niet voldoende om haar plaatsing op de betwiste lijsten te rechtvaardigen.

- Eerste plaatsingen op Europese sanctielijst na Russische invasie Oekraïne sneuvelen bij HvJ EU. ([BS-16-03-2023](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 november 2022 (ECER 17.3.2023) – [C-67/23](#) - [W. GmbH](#)

Invoerverbod – Economische sanctiemaatregel – Myanmar-embargo - Oorsprong

Verordening (EG) nr. 194/2008. De rechter in tweede aanleg heeft beklagde wegens bedrijfsmatige schending van een invoerverbod, het in het PbEU bekendgemaakte Myanmar-embargo, veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één jaar en negen maanden.

De vraag is onder andere of onder het begrip „van oorsprong uit Birma/Myanmar” in artikel 2, lid 2, onder a), onder i), van verordening 194/2008 moet worden verstaan dat geen van de bewerkingen van in Myanmar gegroeide teakhouten stammen in een derde land (in casu: Taiwan) tot een wijziging van de oorsprong heeft geleid, zodat het bij het aldus bewerkte teakhout nog steeds om „goederen van oorsprong uit Birma/Myanmar” gaat.

CONSULATIE

- Transparantie van heimelijke inmenging door derde landen, Feedback- en raadplegingsperiode 16 Februari 2023 - 13 April 2023 ([EC](#))
- Aanbeveling over heimelijke inmenging van derde landen, 16 Februari 2023 - 13 April 2023 ([EC](#))

OVERIG

Sancties: EU voert uitzonderingen in voor humanitaire hulp ([ECER](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-760/21 – Kwizda Pharma – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:143 – geen conclusie – arrest

Begrippen geneesmiddel, voeding voor medisch gebruik en dieetvoeding - Andere bijzondere behoeften aan nutriënten – Gebruik onder medisch toezicht – Nutriënten die niet worden geabsorbeerd of gemetaboliseerd in het spijsverteringskanaal

Verordening (EU) nr. 609/2013. Het betreft gedingen over de weigering om door Kwizda Pharma in de handel gebrachte producten in te delen als „voeding voor medisch gebruik”.

Hof: Artikel 1, punt 2, van richtlijn 2001/83/EG en artikel 2, lid 2, onder g), van verordening (EU) nr. 609/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat voor het onderscheid tussen de in die bepalingen gedefinieerde begrippen „geneesmiddel” en „voeding voor medisch gebruik” moet worden beoordeeld – in het licht van de aard en de kenmerken van het betrokken product – of het gaat om een levensmiddel dat bestemd is om aan bijzondere voedingsbehoeften te voldoen, dan wel om een product dat bestemd is om ziekten bij de mens te voorkomen of te genezen, om fysiologische functies te herstellen, verbeteren of wijzigen door een farmacologisch, immunologisch of metabolisch effect te bewerkstelligen, of om een medische diagnose te stellen, of dat eventueel als zodanig wordt aangeboden.

Artikel 2, lid 2, onder g), van verordening nr. 609/2013 moet aldus worden uitgelegd dat ten eerste, het begrip „dieetvoeding” ziet op door een ziekte, aandoening of kwaal veroorzaakte behoeften waarin de patiënt vanuit voedingsoogpunt absoluut moet voorzien, ten tweede, de indeling als „voeding voor medisch gebruik” niet afhankelijk kan worden gesteld van de voorwaarde dat de bevrediging van de door een ziekte, aandoening of kwaal veroorzaakte „voedingsbehoeften”, en dus het effect van het product, optreedt via of als gevolg van de spijsvertering, en ten derde, het begrip „louter met wijziging van het normale voedingspatroon” zowel situaties omvat waarin het voor de patiënt onmogelijk of gevaarlijk is om zijn voeding te wijzigen, als situaties waarin de patiënt slechts „erg moeilijk” met gewone levensmiddelen aan zijn voedingsbehoeften kan voldoen.

Artikel 2, lid 2, onder g), van verordening nr. 609/2013 moet aldus worden uitgelegd dat voor de toepassing van deze verordening, die geen definitie bevat van het begrip „nutriënt”, moet worden uitgegaan van de definitie van dit begrip in artikel 2, lid 2, onder s), van verordening (EU) nr. 1169/2011.

Artikel 2, lid 2, onder g), van verordening nr. 609/2013 moet aldus worden uitgelegd dat ten eerste, een product „onder medisch toezicht moet worden gebruikt” indien de aanbeveling en de daaropvolgende beoordeling door een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg noodzakelijk zijn gelet op de voedingsbehoeften ten gevolge van een bijzondere ziekte, aandoening of kwaal en gelet op de effecten van het product op de voedingsbehoeften van de patiënt en op de patiënt zelf, en dat, ten tweede, het vereiste dat voeding voor medisch gebruik onder medisch toezicht wordt gebruikt, geen voorwaarde is om een product in te delen als voeding voor medisch gebruik.

Artikel 2 van verordening nr. 2002/46 en artikel 2, lid 2, onder g), van verordening nr. 609/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat de in deze bepalingen gedefinieerde begrippen „voedingssupplement” en „voeding voor medisch gebruik” elkaar uitsluiten en dat per geval en in het licht van de kenmerken en de omstandigheden van het gebruik moet worden bepaald of een product onder het ene dan wel het andere begrip valt.

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-356/22 – Pro Rauchfrei II – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:174 – geen conclusie – arrest

Verkoop sigaretten via automaat - Gezondheidswaarschuwingen pas zichtbaar na verkoop

Samenvatting onder: Tabak

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – gevoegde zaken C-438/21 P, C-439/21 P en C-440/21 P – Commissie / Pharmaceutical Works Polpharma en EMA, Biogen Netherlands / Pharmaceutical Works Polpharma en EMA, en EMA / Pharmaceutical Works Polpharma – ECLI:EU:C:2023:213 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geneesmiddelen - Begrip „algemene vergunning voor het in de handel brengen”

Richtlijn 2001/83/EG. Verordening (EG) nr. 726/2004. Deze zaak betreft drie hogere voorzieningen die zijn ingesteld door de Europese Commissie, Biogen Netherlands BV en het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA) en strekken tot vernietiging van het arrest van 5 mei 2021, Pharmaceutical Works Polpharma/EMA in zaak T-611/18. Bij dit arrest heeft het Gerecht het besluit van het EMA van 30 juli 2018 houdende weigering om de aanvraag van Pharmaceutical Works Polpharma S.A. voor een vergunning voor het in de handel brengen van een generieke versie van het geneesmiddel Tecfidera-dimethylfumaraat te valideren, nietig verklaard.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 5 mei 2021, Pharmaceutical Works Polpharma/EMA (T-611/18, EU:T:2021:241), wordt vernietigd. Het beroep van Pharmaceutical Works Polpharma S.A. in zaak T-611/18 wordt afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 16 maart 2023 – zaak C-47/22 – Apotheke B. – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:225 – [conclusie](#)

Intrekking vergunning – Groothandelaar geneesmiddelen – Apotheek

Richtlijn 2001/83/EG. GDP-Richt snoeren. Verzoekster is een commanditaire vennootschap naar Oostenrijks recht die een openbare apotheek exploiteert, waarvoor de beheerende vennoot van die vennootschap een vergunning krachtens het Oostenrijkse apothekenrecht bezit. Verzoekster is ook houder van een vergunning als groothandelaar in geneesmiddelen. In de beroepsprocedure is de rechtmatigheid van de intrekking van een vergunning voor de groothandel in geneesmiddelen aan de orde.

Vraag is onder andere of aan het uit artikel 80, eerste alinea, onder b), van richtlijn 2001/83 af te leiden vereiste nog steeds wordt voldaan wanneer een houder van een groothandelsvergunning, zoals in het hoofdgeding, geneesmiddelen betreft (aanschaf) bij andere personen die krachtens de nationale bepalingen eveneens gemachtigd of gerechtigd zijn geneesmiddelen aan het publiek af te leveren, maar die zelf geen houder van een dergelijke vergunning zijn of krachtens artikel 77, lid 3, van deze richtlijn zijn vrijgesteld van de verplichting om een dergelijke vergunning te verkrijgen, en de aanschaf slechts op kleine schaal geschiedt.

A-G geeft het Hof in overweging: zich onbevoegd te verklaren om de derde prejudiciële vraag van het Bundesverwaltungsgericht (waarop deze conclusie zich toespitst) te beantwoorden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 24 januari 2023 (ECER 13.3.2023) – [C-10/23](#) - [Remia Com Impex](#)

Voedselveiligheid – Erkenning koelhuizen - Hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong

Verordening (EG) nr. 853/2004. Hogere voorziening ingesteld door verzoeker Remia Com Impex tegen de uitspraak van de rechter in tweede aanleg tot verwerping van haar beroep tegen de nationale autoriteit voor de diergeneeskunde en de voedselveiligheid Dolj.

Moeten koelhuizen die activiteiten met betrekking tot de detailhandel verrichten ten behoeve van andere detailhandelszaken, maar niet van eindverbruikers, overeenkomstig deze verordening (EG) nr. 853/2004 in haar geheel en artikel 1, leden 3 tot en met 5, in het bijzonder, worden erkend wanneer de betrokken activiteit niet onder de in artikel 1, lid 5, onder b), genoemde uitzonderingen valt?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 12 januari 2023 (ECER 7.3.2023) – [C-21/23 - Lindenapothek](#)

AVG - Online verkoop van geneesmiddelen – Apotheken – Oneerlijke handelspraktijken

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

NOOT – bij EHRM 22 september 2022, [Drelon t. Frankrijk](#)

Blood donation by men having sexual intercourse with other men: a prospective analysis of *Drelon v. France* ([Strasbourg observers](#))

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 – Ossewaarde t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [27227/17](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD002722717](#)

**Discriminatie vanwege het differentiëren in straffen voor ingezetene en niet-ingezetene.
Beperken van de Godsdienstvrijheid mag niet indien uitsluitend formaliteiten zijn overtreden**

De artikelen 9 en 14 EVRM. Een Amerikaan, een baptistenchristen, woonde in Rusland en hield Bijbelstudies in zijn huis. Op basis van nieuwe antiterrorismewetgeving mochten Bijbelstudies uitsluitend met voorafgaande toestemming worden georganiseerd. De klager had deze toestemming niet en hij kreeg daarom onder meer een geldboete opgelegd. De hoogte van de op te leggen geldboete was afhankelijk van de nationaliteit van de overtreder. Voor een niet-ingezetene is de minimumboete zes keer hoger dan voor een Russisch staatsburger. De Russische regering heeft niet duidelijk gemaakt welk legitiem doel werd gediend met het gemaakte onderscheid tussen ingezetene en niet-ingezetene. Om die reden oordeelt het EHRM unaniem dat het discriminatieverbod is overtreden.

Voor wat betreft de antiterrorismewetgeving wordt overwogen dat niet is komen vast te staan dat klager uitingen heeft gedaan die gericht waren op haat, discriminatie of onverdraagzaamheid. Dit maakt dat de klager uitsluitend de formaliteiten (te weten het niet vragen van toestemming) had overtreden. Het straffen daarvan beperkt de vrijheid van godsdienst en in dit geval diende de inperking niet om de maatschappij te beschermen. EHRM unaniem: schending van het recht op Godsdienstvrijheid.

EHRM – factsheets en guides

- [🔗 Conscientious objection](#)
- [🔗 Freedom of religion](#)
- [🔗 Religious symbols and clothing](#)
- [🔗 Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

OVERIG

- New Edition of 'Law of the European Convention on Human Rights' ([ECHR blog](#))
- The Hague Civil Society Declaration on Council of Europe Reform ([ECHR blog](#))
- FRA's new Charter app ([FRA](#))
- The Illegal Migration Bill and the Ireland/Northern Ireland Protocol: The return of the Charter of Fundamental Rights ([UK human rights blog](#))
- Extraordinary meeting of the Steering Committee for Human Rights of the Council of Europe ([Johan Callewaert](#))

The Steering Committee for Human Rights of the Council of Europe (CDDH) held an extraordinary meeting online on 4 April 2023, at which it adopted its Interim Report to the Committee of Ministers, for information, on the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights.

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – gevoegde zaken C-439/20 P en C-441/20 P – Commissie / Jiangsu Seraphim Solar System en Raad / Jiangsu Seraphim Solar System en Commissie – ECLI:EU:C:2023:211 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Dumping – Subsidies – Invoer van bepaalde fotovoltaïsche modules uit China

Verordening (EU) 2016/1036. Verordening (EU) 2016/1037. Uitvoeringsverordeningen (EU) nr. 1238/2013 en nr. 1239/2013. Uitvoeringsverordening (EU) 2016/2146. Zijn, nadat de Commissie de aanvaarding van een verbintenis heeft ingetrokken wegens schending van die verbintenis door de producent-exporteur die haar is aangegaan, de reeds ingestelde definitieve antidumpingrechten en compenserende rechten op de invoer waarop de geschonden verbintenis betrekking heeft, van toepassing vanaf het tijdstip waarop zij zijn ingesteld of zijn zij uitsluitend van toepassing op de invoer die na de opzegging van de verbintenis heeft plaatsgevonden? Kan de Commissie in die context de facturen betreffende de invoer waarop de geschonden verbintenis betrekking heeft, ongeldig verklaren en de nationale autoriteiten opdracht geven de definitieve rechten op die invoer te innen?

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-110/17, wordt vernietigd. Het door Jiangsu Seraphim Solar System Co. Ltd bij het Gerecht van de Europese Unie ingestelde beroep tot nietigverklaring wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 1 maart 2023 – zaak T-301/20 – Hengshi Egypt Fiberglass Fabrics en Jushi Egypt for Fiberglass Industry / Commissie – ECLI:EU:T:2023:93 – arrest

Invoer van bepaalde geweven of gestikte stoffen van glasvezels van oorsprong uit China en Egypte – Berekening normale waarde – Kennelijk onjuiste beoordeling – Schade – Berekening van de onderbiedingsmarge

Uitvoeringsverordening (EU) 2020/492. Verordening (EU) 2016/1036. Verzoeksters vorderen nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2020/492 tot instelling van definitieve antidumpingrechten op bepaalde geweven en/of gestikte stoffen van glasvezels van oorsprong uit de Volksrepubliek China en Egypte voor zover deze uitvoeringsverordening hen betreft.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 1 maart 2023 – zaak T-480/20 – Hengshi Egypt Fiberglass Fabrics en Jushi Egypt for Fiberglass Industry / Commissie – ECLI:EU:T:2023:90 – persbericht – arrest

GERECHT EU – ARREST – 1 maart 2023 – zaak T-540/20 – Jushi Egypt for Fiberglass Industry / Commissie – ECLI:EU:T:2023:91 – persbericht – arrest

Invoer van continuglasvezelproducten van oorsprong uit Egypte – Toerekenbaarheid van de subsidie – Regeling voor de terugbetaling van invoerrechten – Fiscale behandeling van wisselkoersverliezen – Berekening van de onderbiedingsmarge

Uitvoeringsverordening (EU) 2020/870. Verzoekster vordert nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2020/870 tot instelling van een definitief compenserend recht en tot definitieve inning van het voorlopig compenserend recht op de invoer van continuglasvezelproducten van oorsprong uit Egypte en tot heffing van een definitief compenserend recht op de geregistreerde invoer van continuglasvezelproducten van oorsprong uit Egypte voor zover deze uitvoeringsverordening haar betreft.

Het Gerecht oordeelt dat een door China toegekende subsidie kan worden toegerekend aan Egypte als land van oorsprong of uitvoer van een product waarop compenserende maatregelen van toepassing zijn. Ondernemingen die in Egypte in de Chinees-Egyptische zone voor economische en handelssamenwerking in Suez zijn gevestigd, maar door China worden gesubsidieerd, kunnen compenserende rechten opgelegd krijgen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 november 2022 (ECER 17.3.2023) – C-67/23 - W. GmbH

Invoerverbod – Economische sanctiemaatregel – Myanmar-embargo - Oorsprong

Samenvatting onder: GBVB

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-684/21 – Papierfabriek Doetinchem – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:141 – geen conclusie – arrest

Gemeenschapsmodel – Uitsluitend bepaald door technische functie - Meerkleurigheid

Verordening 6/2002. Verzoekster is houder van het recht op een gemeenschapsmodel dat is ingeschreven en gepubliceerd met betrekking tot een „packing device.” Verweerster verkocht een concurrerend product dat door verzoekster wordt beschouwd als een inbreuk op het litigieuze model. Verweerster is van mening dat het litigieuze model nietig is omdat alle kenmerken van het

model uitsluitend worden bepaald door de technische functie van het voortbrengsel. Zij heeft een reconventionele vordering tot nietigverklaring van verzoeksters gemeenschapsmodel ingesteld.

De vraag is o.a. of bij de beoordeling of de uiterlijke kenmerken van een voortbrengsel uitsluitend worden bepaald door de technische functie van het voortbrengsel, moet worden gelet op het aan de orde zijnde model, de objectieve omstandigheden waaruit blijkt waarom er is gekozen voor bepaalde uiterlijke kenmerken van het betreffende voortbrengsel, gegevens met betrekking tot het gebruik van dat voortbrengsel of de vraag of er alternatieve modellen bestaan waarmee dezelfde technische functie kan worden vervuld.

Hof: Artikel 8, lid 1, van verordening (EG) nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat bij de beoordeling of uiterlijke kenmerken van een voortbrengsel uitsluitend door de technische functie ervan worden bepaald in de zin van dat lid 1, rekening moet worden gehouden met alle relevante objectieve omstandigheden van het concrete geval, in het bijzonder die welke de keuze voor die kenmerken hebben beïnvloed, met het bestaan van alternatieve modellen waarmee die technische functie kan worden vervuld en met de omstandigheid dat de houder van het recht op het betreffende model tevens de houder van rechten op een groot aantal alternatieve modellen is, waarbij deze laatste omstandigheid evenwel niet beslissend is voor de toepassing van die bepaling.

Artikel 8, lid 1, van verordening nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat bij het onderzoek of de verschijningsvorm van een voortbrengsel uitsluitend wordt bepaald door de technische functie ervan, het feit dat het ontwerp van dat voortbrengsel meerkleurigheid mogelijk maakt niet in aanmerking kan worden genomen wanneer een dergelijke meerkleurigheid niet blijkt uit de inschrijving van het model in kwestie.

 HvJ EU: uitsluitend technische functie? Alle objectieve omstandigheden van het concrete geval van belang ([IEF21277](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 23 maart 2023 – zaak C-832/21 – Beverage City Polska – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:250 – [conclusie](#)

Inbreuk op Uniemerken – Meerdere verweerders uit verschillende lidstaten - Nauwe band tussen vorderingen - Gelijktijdige behandeling

Samenvatting onder: [IPR](#)

GERECHT EU – ARREST – 22 maart 2023 – zaak T-617/21 – B&Bartoni / EUIPO - Hypertherm – ECLI:EU:T:2023:152 – [arrest](#)

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Ingeschreven gemeenschapsmodel dat een elektrode voor invoeging in een toorts weergeeft – Onderdeel van een samengesteld voortbrengsel

Verordening (EG) nr. 6/2002. Verzoekster, B&Bartoni vordert vernietiging van de beslissing van het EUIPO van 16 juli 2021 (zaak R 2843/2019-3). De voortbrengselen waarop het litigieuze model zou worden toegepast, behoren tot klasse 08.05 in de zin van de Overeenkomst van Locarno van 8 oktober 1968 tot instelling van een internationale classificatie voor tekeningen en modellen van nijverheid, zoals gewijzigd. Zij zijn omschreven als volgt: „Lasbranders (deel van -)”. De aangevoerde nietigheidsgrond was die van artikel 25, lid 1, onder b), van verordening (EG) nr. 6/2002 van de Raad van 12 december 2001 betreffende gemeenschapsmodellen (PB 2002, L 3, blz. 1), gelezen in samenhang met de artikelen 4 en 5 van deze verordening.

De vordering tot nietigverklaring was met name gebaseerd op de niet-naleving van de in artikel 4 van verordening nr. 6/2002 gestelde voorwaarden voor bescherming van een gemeenschapsmodel. In dit verband voerde verzoekster aan dat de elektrode, waarvan het gemeenschapsmodel wordt betwist, een onderdeel vormde van een samengesteld voortbrengsel

– te weten een toorts die deel uitmaakt van een plasmasnijmachine – en bij normaal gebruik van dit voortbrengsel niet zichtbaar was in de zin van artikel 4, lid 2, van verordening nr. 6/2002.

De nietigheidsafdeling heeft de vordering tot nietigverklaring op die grond toegewezen. Interveniente, Hypertherm, Inc., heeft bij het EUIPO beroep ingesteld tegen de beslissing van de nietigheidsafdeling.

Bij de bestreden beslissing heeft de kamer van beroep het beroep toegewezen en de vordering tot nietigverklaring afgewezen, met name op grond dat het in het litigieuze gemeenschapsmodel weergegeven voortbrengsel niet kon worden beschouwd als een onderdeel van een samengesteld voortbrengsel in de zin van artikel 4, lid 2, van verordening nr. 6/2002. Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden beslissing te vernietigen. Het gerecht wijst dit verzoek af, en stelt daartoe onder meer vast dat de eindgebruiker regelmatig elektroden aankoopt en vervangt en de kenmerken ervan kan waarnemen en beoordelen, los van de vraag of de elektrode zichtbaar blijft nadat zij in de toorts is ingevoegd.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

HvJ en Gerecht overig

T-204/22 Gebrek aan onderscheidend vermogen van slogan. ([IEF21270](#))

[T-372/22](#) Genuine use and the principle of permissible alterations ([IPKat](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 31 maart 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:508](#)

Auteursrecht - Berner Conventie - Materiële-reciprociteitstoets

Richtlijn 2001/29/EG. Artikel 17, lid 2 Handvest. Artikel 52, lid 1 Handvest EU. Berner Conventie (BC). Zwitserse producent van (van oorsprong Amerikaanse) stoel 'DSW' stelt dat woonwinkelketen met verhandelen van stoel 'Paris' inbreuk maakt op auteursrecht van producent. Hof oordeelt dat DSW 'als werk van toegepaste kunst' auteursrechtelijke bescherming geniet in Nederland en België, dat woonwinkelketen inbreuk maakt op auteursrechten van producent en dat sprake is van slaafse nabootsing.

Prejudiciële vragen:

1. Valt deze situatie binnen de materiële werkingssfeer van het Unierecht?
2. Brengt de omstandigheid dat het auteursrecht op een werk van toegepaste kunst een integrerend bestanddeel vormt van het door artikel 17 lid 2 Handvest verankerde recht op bescherming van intellectuele eigendom, mee dat het EU-recht, in het bijzonder artikel 52 lid 1 Handvest, voor de beperking van de uitoefening van het auteursrecht op een werk van toegepaste kunst door toepassing van de materiële-reciprociteitstoets van artikel 2, lid 7 BC, vereist dat deze beperking bij wet wordt gesteld?
3. Moeten de artikel 2, 3 en 4 van Richtlijn 2001/29/EG en de artikelen 17, lid 2 en 52, lid 1 Handvest EU, gelezen tegen de achtergrond van artikel 2, lid 7 BC, aldus worden uitgelegd dat het uitsluitend aan de EU-wetgever (en niet aan nationale wetgevers) is om te bepalen of de uitoefening van het auteursrecht (in de zin van Richtlijn 2001/29/EG) in de EU door toepassing van de materiële-reciprociteitstoets van artikel 2, lid 7 BC kan worden beperkt ten aanzien van een werk van toegepaste kunst waarvan het land van oorsprong in de zin van de Berner Conventie een derde land is en waarvan de auteur geen onderdaan van een lidstaat van de EU is en, zo ja, om deze beperking op duidelijke en nauwkeurige wijze vast te leggen (vgl. HvJEU 8 september 2020, zaak C-265/19, [ECLI:EU:C:2020:677](#))?
4. Moeten de artikelen 2, 3 en 4 Richtlijn 2001/29/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 1, 7 lid 2 en 52, lid 1 Handvest, aldus worden uitgelegd dat zolang de EU-wetgever niet heeft voorzien in een beperking van de uitoefening van het auteursrecht op een werk van toegepaste kunst door toepassing van de materiële-reciprociteitstoets van artikel 2, lid 7 BC, de EU-lidstaten

deze toets niet mogen toepassen ten aanzien van een werk van toegepaste kunst waarvan het land van oorsprong in de zin van de Berner Conventie een derde land is en waarvan de auteur geen onderdaan van een lidstaat van de EU is?

5. Is in de omstandigheden als in dit geding aan de orde en gezien het totstandkomingstijdstip van (de voorloper van) artikel 2, lid 7 BC, voor België voldaan aan de voorwaarden van artikel 351, lid 1 VWEU, zodat het België om die reden vrijstaat om de materiële-reciprociteitstoets van artikel 2, lid 7 BC toe te passen, rekening houdend met het feit dat in deze zaak het land van oorsprong op 1 mei 1989 tot de Berner Conventie is toegetreden?

NOOT – bij Gerecht EU 11 januari 2023, T-346/21

Proving genuine use of an EU trademark to defeat revocation proceedings ([IPKat](#))

RECHTSPRAAK NL

Germany's Federal Court of Justice applies CJEU Cofemel guidance, considering it 'clear' that works of applied art are to be treated like other works and no new CJEU referral is needed ([IPKat](#))

OVERIG

Artificial art, copyright, evidence and disclosure ([Leiden law blog](#))

Insolventie

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 30 maart 2023 – zaak C-134/22 – G GmbH – Duitsland – [ECLI:EU:C:2023:268](#) – [conclusie](#)

Collectief ontslag – Voorwaarden – Insolventie - Schriftelijke mededeling ondernemingsraad

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 14 december 2022 (ECER 1.3.2023) – [C-20/23](#) - [Instituto da Segurança Social e.a.](#)

Insolvente natuurlijke personen – Kwijtschelding – Belasting- en socialezekerheidsschulden

Richtlijn (EU) 2019/1023. Het hoofdgeding betreft de verenigbaarheid van de nationale regelgeving inzake de kwijtschelding van schulden van insolvente natuurlijke personen met artikel 23, lid 4, van richtlijn 2019/1023. In hoger beroep wordt de verwijzende rechter verzocht zich uit te spreken over de vraag of het feit dat deze regeling belasting- en socialezekerheidsschulden uitsluit van kwijtschelding van schulden verenigbaar is met de richtlijn.

De vraag is onder andere of de uitsluiting van belasting- en socialezekerheidsschulden van de kwijtschelding van de resterende schulden in overeenstemming is met de algemene beginselen van het Unierecht en het Handvest, en of deze uitsluiting een belemmering vormt voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de richtlijn en de Verdragen.

Institutioneel

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-696/21 P – GABO:mi / Commissie – ECLI:EU:C:2023:217 – geen conclusie – arrest

Arbitragebeding – Kaderprogramma's voor onderzoek en innovatie 'Horizon 2020' (2014-2020) – Subsidiabele kosten – Verzoek om terugbetaling – Ontvankelijkheid van het verzoekschrift – Vereiste van duidelijkheid en nauwkeurigheid

Artikel 76, onder d) Procesreglement van het Gerecht. GABO heeft deelgenomen aan een aantal onderzoeksprojecten gefinancierd uit de EU-begroting in het kader van subsidieovereenkomsten die onder meer met de Europese Commissie zijn gesloten in het kader van een aantal kaderprogramma's. GABO verzoekt om vernietiging van de beschikking van het Gerecht in zaak T-881/19, waarbij het Gerecht zijn beroep kennelijk niet-ontvankelijk heeft verklaard.

Hof: Verwerpt het beroep.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-174/21 – Commissie/Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:210 – persbericht – conclusie – arrest

Niet uitvoeren van HvJ arrest - Luchtkwaliteit

Samenvatting onder: Milieu

IPR

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-177/22 – Wurth Automotive – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:185 – geen conclusie – arrest

Bevoegde rechter - Aankoop auto – Garantie - Begrip consument

Verordening (EU) Nr. 1215/2012. Verzoekster, wonend te Oostenrijk, is de partner van een autohandelaar. Deze beheert het onlineplatform Europe inmotion. Op de homepage van Europe inmotion wordt verzoekster genoemd als grafisch ontwerper en webdesigner, maar in werkelijkheid is zij voornemens die activiteiten in de toekomst in de firma van haar levensgezel te gaan uitoefenen. Verzoekster koopt met hulp van haar partner een auto van verweerster, een vennootschap gevestigd in Duitsland. De auto vertoont mankementen. Verzoekster vordert daarom van verweerster vergoeding van de kosten die zij heeft gemaakt om gebreken van het voertuig te verhelpen. Verzoekster baseerde de bevoegdheid van de Oostenrijkse rechter op artikel 17 EEX-verordening. Zij voert aan dat zij een consument is en dat verweerster haar beroepsmatige of commerciële activiteiten ook in Oostenrijk uitoefent. Van een „handelstransactie” was geen sprake, integendeel, de koopovereenkomst was gesloten met verzoekster – die werkzaam was als grafisch ontwerper en webdesigner – als particulier en consument. Verweerster heeft een exceptie van onbevoegdheid van de aangezochte rechter opgeworpen, daar volgens haar sprake was van een handelstransactie.

De vraag is o.a. of het voor de beoordeling van de hoedanigheid van verzoekster als consument, in de zin van de verordening, van belang is of zij de door haar in de procedure aangegeven werkzaamheid als grafisch ontwerper en webdesigner ten tijde van de sluiting van de koopovereenkomst en onmiddellijk daarna uitsluitend in loondienst of in ieder geval gedeeltelijk ook freelance heeft uitgeoefend.

Hof: Artikel 17, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat ter beantwoording van de vraag of een persoon die een onder punt c) van deze bepaling vallende overeenkomst heeft gesloten, als „consument” in de zin van deze bepaling kan worden aangemerkt, rekening moet worden gehouden met de huidige of toekomstige doeleinden waarvoor die overeenkomst is gesloten, los van de vraag of die persoon zijn activiteit in loondienst dan wel als zelfstandige uitoefent.

Artikel 17, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat ter beantwoording van de vraag of een persoon die een onder punt c) van deze bepaling vallende overeenkomst heeft gesloten, als „consument” in de zin van deze bepaling kan worden aangemerkt, rekening kan worden gehouden met de indruk die zijn gedrag heeft gewekt bij zijn medecontractant, met name wanneer de persoon die zich op de hoedanigheid van consument beroept, niet heeft gereageerd op de bepalingen van de overeenkomst waarin hij als ondernemer werd aangeduid, wanneer die persoon de overeenkomst heeft gesloten via een tussenpersoon die beroepsactiviteiten uitoefent op het door de overeenkomst bestreken gebied en die de wederpartij na de ondertekening van die overeenkomst heeft gevraagd of het mogelijk is om de btw te vermelden op de desbetreffende factuur, en wanneer die persoon het goed dat het voorwerp was van de overeenkomst kort na het sluiten daarvan heeft doorverkocht en daarbij eventueel winst heeft gemaakt.

Artikel 17, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer bij de globale beoordeling van de aan een nationale rechter ter beschikking staande informatie bepaalde omstandigheden rond het sluiten van een overeenkomst onmogelijk rechtens genoegzaam kunnen worden vastgesteld, met name betreffende een aantal vermeldingen in die overeenkomst en de tussenkomst van een bemiddelaar bij het sluiten daarvan, die rechter moet nagaan welke bewijswaarde die informatie volgens de nationale rechtsregels heeft, ook wat de vraag betreft of het voordeel van de twijfel dient te worden verleend aan de persoon die zich op de hoedanigheid van „consument” in de zin van die bepaling beroept.

- The CJEU on consumer signalling with a view to the protected categories, in Wurth Automotive. One or two further specifications of its Gruber, Milivojević, Schrems case-law. ([GAVL](#))

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-343/22 – PT – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:276 – geen conclusie – arrest

Rechtsmiddel – Betalingsbevel – Begrip “stuk dat het geding inleidt”

Lugano II-Verdrag. Verzoeker verzoekt de Duitse rechter een beslissing van een Zwitserse rechter in Duitsland uitvoerbaar te verklaren. Het Bundesgerichtshof stelt in deze kwestie uiteindelijk vragen van uitleg aangaande het Verdrag van Lugano dat is gesloten tussen de Unie en (onder meer) Zwitserland. Beslissend voor het geding is of het betalingsbevel in zijn geheel wegens het verband tussen de voorafgaande inleidende procedure en de daaropvolgende civiele procedure moet worden aangemerkt als een stuk dat het geding inleidt. De vraag is o.a. of artikel 34, punt 2, van het Verdrag van Lugano aldus moet worden uitgelegd dat het verzoekschrift in een vereenvoudigde procedure voor het instellen van een vermogensrechtelijke vordering van geringe waarde die na de voorafgaande uitvaardiging van een Zwitsers betalingsbevel is ingeleid zonder dat is verzocht om het tegen het betalingsbevel ingediende bezwaar op te heffen, het stuk is dat het geding inleidt.

Hof: Artikel 34, punt 2, van het Lugano II-Verdrag waarvan de sluiting namens de Europese Gemeenschap is goedgekeurd bij besluit 2009/430/EG moet aldus worden uitgelegd dat het verzoekschrift tot inleiding van een Forderungsklage naar Zwitsers recht die na de voorafgaande uitvaardiging van een Zwitsers betalingsbevel wordt ingesteld zonder dat wordt verzocht om opheffing van het tegen dat betalingsbevel gemaakte bezwaar, het stuk is dat het geding inleidt in de zin van die bepaling.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 23 maart 2023 – zaak C-590/21 – Charles Taylor Adjusting – Griekenland – ECLI:EU:C:2023:246 – conclusie

Erkenning en tenuitvoerlegging in een lidstaat van in een andere lidstaat gegeven beslissingen - Weigeringsgronden – Strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte lidstaat – Scheepsongeval - Verzekering – Schikkingsovereenkomst

Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EU) nr. 1215/2012. Bij een scheepsongeval is een schip met lading gezonken. Het schip was het verzekerd door drie verzekeraars. De verzekeraars hebben aanvankelijk geweigerd de schade te vergoeden. Meerdere procedures zijn gestart en er is ook schikkingsovereenkomst gesloten. De Engelse rechter heeft een uitspraak gedaan. De beslissing bevatte met name het oordeel dat de procedures die in Griekenland waren ingeleid tegen onder anderen eisers tot cassatie een inbreuk vormden op alle schikkingsovereenkomsten. Verweersters hebben vervolgens bij de Griekse rechter betoogd dat de gevorderde erkenning en uitvoerbaarverklaring van voornoemde beslissing kennelijk zowel op nationaal als op Unierechtelijk niveau in strijd zijn met de materiële en procesrechtelijke openbare orde.

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging, door een gerecht van een lidstaat, van door een gerecht van een andere lidstaat gegeven beslissingen die tot gevolg hebben dat de partijen, die zich tot een ander gerecht van de eerste lidstaat hadden gewend, ervan worden weerhouden de bij dit gerecht aanhangige procedure voort te zetten.

Het Hof zal dienen na te gaan of de erkenning en tenuitvoerlegging van de veroordeling van deze rechtzoekenden tot betaling van een schadevergoeding voor de kosten van die procedure, welke is gebaseerd op schending van een schikkingsovereenkomst tot beëindiging van een eerder door hen ingestelde vordering en die is uitgesproken door het in die overeenkomst aangewezen gerecht, kunnen worden geweigerd wegens strijdigheid met de openbare orde in de zin van artikel 34, punt 1, van verordening nr. 44/2001.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 34, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een gerecht van een lidstaat de erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing kan weigeren wegens strijdigheid met de openbare orde, op grond dat die beslissing in de weg staat aan de voortzetting van een bij een ander gerecht van die lidstaat aanhangige procedure, voor zover bij die beslissing aan een van de partijen een voorlopige geldelijke vergoeding wordt toegekend voor de kosten die deze partij maakt wegens de inleiding van die procedure omdat, ten eerste, het voorwerp van die procedure is geregeld bij een schikkingsovereenkomst die volgens de wet is opgesteld en is bekrachtigd door het gerecht van de lidstaat dat die beslissing heeft gegeven, en ten tweede, het gerecht van de andere lidstaat, waar die procedure is ingeleid, geen rechtsmacht heeft wegens een exclusief forumkeuzebeding.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 23 maart 2023 – zaak C-832/21 – Beverage City Polska – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:250 – conclusie

Inbreuk op Uniemerken – Meerdere verweerders uit verschillende lidstaten - Nauwe band tussen vorderingen - Gelijktijdige behandeling

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EU) nr. 2017/1001. Verzoekster is houder van verschillende Uniemerken met het woordelement „Vogue.”. Verweerders, gevestigd in Duitsland en Polen, maken volgens verzoekster inbreuk op haar Uniemerken en heeft tegen alle verweerders bij de Duitse rechter een vordering ingesteld die strekt tot staking van inbreuken in de gehele Unie en – later beperkt tot handelingen in Duitsland – tot overlegging van informatie, tot het afleggen van rekening en verantwoording alsook tot vaststelling van de verplichting tot schadevergoeding.

De vraag is of er in de zin van verordening 1215/2012 sprake is van een „zo nauwe band” tussen de vorderingen dat een goede rechtsbedeling vraagt om hun gelijktijdige behandeling en berechting teneinde te vermijden, in het geval waarin in de procedure wegens inbreuk op een Uniemerk de band erin bestaat dat de in een lidstaat gevestigde verweerder de op een Uniemerk

inbreuk makende goederen heeft geleverd aan een in een andere lidstaat gevestigde verweerder, wanneer de partijen enkel door de loutere leveringsrelatie met elkaar verbonden zijn.

Het Hof wordt verzocht zijn rechtspraak aan te vullen met betrekking tot de voorwaarden voor toepassing van de bijzondere regel van artikel 8, punt 1, van verordening nr. 1215/2012, op grond waarvan meerdere verweerders met woonplaats in verschillende lidstaten kunnen worden opgeroepen voor het gerecht van de woonplaats van slechts één van hen, wanneer de bij de verwijzende rechter ingestelde vorderingen zijn gericht tegen verschillende vennootschappen en hun bestuurders, die niet alleen worden aangeklaagd in hun hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger van die vennootschappen maar ook persoonlijk.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 8, punt 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met artikel 122 van verordening (EU) 2017/1001 moet aldus worden uitgelegd dat meerdere verweerders die in verschillende lidstaten woonplaats hebben, kunnen worden opgeroepen voor het aangezochte gerecht van de woonplaats van een van hen, in het kader van een vordering wegens inbreuk, in verband met door de houder van een Uniemerk tegen hen ingestelde vorderingen, wanneer de verweerders een inhoudelijk identieke inbreuk op dat merk door elk van hun handelingen in een leveringsketen wordt verweten. Het staat aan het aangezochte gerecht om te beoordelen of bij afzonderlijke berechting van de zaken het risico van onverenigbare beslissingen bestaat, rekening houdend met alle relevante gegevens van het dossier.

B Richard de La Tour AG on trademarks and anchor jurisdiction in Beverage City & Lifestyle. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 23 maart 2023 – zaak C-87/22 – TT – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:248 – [conclusie](#)

Voogdij minderjarige kinderen – Bevoegdheid rechter – Ouderlijk gezag - Gerecht van de lidstaat waarheen het kind ongeoorloofd is overgebracht

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 16 januari 2023 (ECER 8.3.2023) – [C-35/23 - Greislzel](#)

Ouderlijk gezag over minderjarig kind – Rechterlijke bevoegdheid – Kinderontvoering – Gewone verblijfplaats

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 7 februari 2023 (ECER 22.3.23) - [C-86/23 - HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung*](#)

Verkeersongeval – Schadevergoeding voor nabestaanden – Rome I en Rome II

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II). Verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I). Verdrag van Rome. De zaak gaat over een verkeersongeval dat heeft plaatsgevonden in Duitsland waarbij een Bulgaarse vrouw om het leven is gekomen. De bestuurder van personenauto die het ongeval heeft veroorzaakt had een geldige aansprakelijkheidsverzekering bij de Duitse verzekeringsmaatschappij HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG. De ouders van de overledene zijn Bulgaarse staatsburgers die in Bulgarije wonen. Zij hebben bij de Bulgaarse rechter (SGS) tegen de Duitse verzekeraar een vordering tot betaling van een verzekeringsvergoeding ingesteld als vergoeding van de immateriële schade ten gevolge van het overlijden van hun dochter.

De Duitse verzekeringsmaatschappij heeft twee maanden nadat de zaak aanhangig is gemaakt, aan elk van de twee verzoekers een vergoeding van 2 500 EUR betaald. De SGS heeft elke

verzoeker een verzekeringsvergoeding van 95 110,43 leva toegekend, waarbij rekening is gehouden met het door hem vastgestelde vergoedingsbedrag van telkens 100 000 leva. De door de verzekeraar uitgekeerde vergoeding heeft de SGS in mindering gebracht op dit bedrag. De rechter heeft de beroepen wat betreft het verschil met het volledige gevorderde bedrag van 250 000 leva voor elk beroep verworpen. De SGS heeft geoordeeld dat het Duitse recht inzake onrechtmatige daad, van toepassing is, dat slechts in bijzondere situaties voorziet in een recht tot vergoeding voor personen wanneer de geleden pijn en het geleden leed hebben geleid tot een „aantasting van de gezondheid”, dat wil zeggen gezondheidsschade van het indirecte slachtoffer.

De SGS heeft aangevoerd dat zowel naar Bulgaars als naar Duits recht het beginsel van een billijke vergoeding van immateriële schade in acht dient te worden genomen. Zowel verzoekers als verweerster in eerste aanleg zijn tegen de beslissing van de SGS opgekomen bij de Bulgaarse rechter.

De vraag is o.a. of de in het nationale recht voorziene regelingen voor de billijke vergoeding van immateriële schade die ouders hebben geleden ten gevolge van het in een andere lidstaat veroorzaakte overlijden van hun dochter, moeten worden aangemerkt als „bepalingen van bijzonder dwingend recht” in de zin van die bepaling en bijgevolg moeten worden toegepast ongeacht het recht dat op de niet-contractuele verbintenis van toepassing is.

RECHTSPRAAK NL - Rechtbank Gelderland – 22 februari 2023 - [ECLI:NL:RBGEL:2023:900](#)

IPR – Luchtvaartclaim – Betwisting relatieve bevoegdheid – Bevoegdheid Nederlandse rechter

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Eiser vordert veroordeling van Lufthansa tot betaling van een hoofdsom van € 1.365,65 te vermeerderen met rente en kosten.

Eiser legt aan zijn vordering ten grondslag dat hij met zijn gezin, in totaal vijf personen, een retourvlucht heeft geboekt bij Lufthansa voor het traject Amsterdam-Baku, via Frankfurt. Niet alleen is de bagage van de familie nooit in Baku aangekomen, maar ook is er sprake geweest van omboeking en instapweigering via en in Luxemburg op de terugvlucht. Als gevolg van het voorgaande heeft eiser diverse kosten moeten maken en schade geleden die hij in deze procedure vordert.

Lufthansa is in onderhavig geschil verschenen door verweer te voeren bij de rechtbank Gelderland. Op grond van artikel 26 Brussel I bis is het gerecht van een lidstaat waarvoor de verweerder verschijnt bevoegd van het geschil kennis te nemen. De kantonrechter constateert dat in de conclusie van antwoord van Lufthansa het volgende is opgenomen: “Lufthansa stelt zich op het standpunt dat niet uw Rechtbank, maar de Rechtbank Noord-Holland, locatie Haarlem internationaal bevoegd is om van het geschil kennis te nemen” De kantonrechter ziet dit niet als een betwisting van de bevoegdheid van de Nederlandse rechter. Lufthansa heeft derhalve de rechtsmacht van de Nederlandse rechter niet betwist. Hiermee is voldaan aan de voorwaarden voor de stilzwijgende forumkeuze van artikel 26 Brussel I bis. De Nederlandse rechter is ingevolge artikel 26 Brussel I bis bevoegd om van onderhavig geschil kennis te nemen.

(...) Op grond van artikel 2 en 99 Rv juncto artikel 1:14 BW kan relatieve bevoegdheid worden ontleend aan de plaats waar een persoon kantoor of filiaal houdt. Nu Lufthansa mede kantoor houdt te Haarlemmermeer is de kantonrechter van de rechtbank Noord-Holland, locatie Haarlem relatief bevoegd om van het geschil kennis te nemen. Gelet op bovenstaande zal de kantonrechter zich relatief onbevoegd verklaren om van onderhavig geschil kennis te nemen. De kantonrechter zal de zaak, in de stand waarin deze zich bevindt, verwijzen naar de rechtbank Noord-Holland, sector kanton, locatie Haarlem.

- Does objection to territorial jurisdiction only, imply submission under Article 26 Brussels Ia? Gelderland in X v Lufthansa. ([GAVL](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

The French Supreme Court in *Barclay Pharmaceuticals v Mekni*, summarily on blitz service under Brussels Ia, and on Article 24(3)'s jurisdiction viz public registers. ([GAVL](#))

NOOT – bij Hoge Raad, 24 februari 2023, [ECLI:NL:HR:2023:313](#)

The Dutch Supreme Court on how to deal with the CISG on appeal (*Willemen Infra v Jura*) ([conflict of laws](#))

REGELGEVING

- Uitvoeringswet Bewijsverkrijgingsverordening, 27 maart 2023 ([Staatsblad 2023, 96](#))
- Uitvoeringswet Betekeningsverordening, 27 maart 2023, ([Staatsblad 2023, 95](#))

OVERIG

- Conclusions & Decisions of the Council on General Affairs and Policy (CGAP) of the HCCH now available! ([conflict of laws](#))
- Just published: HCCH Practical Guide – Access to Justice for International Tourists and Visitors ([conflict of laws](#))

Wiki

- [Bewijsverordening en Betekeningsverordening](#)

Kansspelen

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-695/21 – Recreatieprojecten Zeeland e.a. – België – [ECLI:EU:C:2023:144](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Kanspelinrichtingen – Verbod op reclame – Nederlandse kansspelexploitanten maken reclame in België

Artikel 56 VWEU. België, Finland, Tsjechië, Noorwegen, Portugal en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Een aantal Nederlandse exploitanten van kansspelen, gevestigd in Nederlandse gemeenten dichtbij de Belgische grens (Hulst, Sluis en Heerle) maken in België reclame. Zij werden daarvoor beboet op basis van de Belgische kansspelwet. In België mag namelijk enkel reclame worden gemaakt voor kansspelen waarvoor de kansspelcommissie een vergunning heeft verleend. Die vergunning kan echter enkel worden gegeven voor kansspelen in België. De Nederlandse exploitanten hebben dus de facto geen mogelijkheid om een vergunning te verkrijgen.

De vraag rijst naar het al dan niet discriminatoire karakter van een nationale wettelijke regeling waarbij, aan een beperkt en gecontroleerd aantal - uitsluitend binnenlandse - kanspelinrichtingen een uitzondering wordt toegestaan op het algemene reclameverbod in België betreffende hun activiteiten, terwijl het voor alle in een andere EU-lidstaat gevestigde gelijkaardige inrichtingen zonder onderscheid onmogelijk is een dergelijke uitzondering te bekomen.

Hof: Artikel 56, eerste alinea, VWEU verzet zich tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die exploitanten van een beperkt en gecontroleerd aantal op het grondgebied van die lidstaat gelegen kanspelinrichtingen van rechtswege een uitzondering verleent op het algemene reclameverbod dat voor dergelijke inrichtingen geldt, zonder te voorzien in de mogelijkheid voor exploitanten van in een andere lidstaat gelegen inrichtingen om een uitzondering op dat verbod te verkrijgen voor die doeleinden.

 Nederlandse casino's winnen zaak EU-hof over reclameban België ([Europa-nu](#))

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-517/20 – OL – Italië – ECLI:EU:C:2023:219 – geen conclusie – arrest

Kansspelen – Concessie

Richtlijn 2014/24/EU. Artikelen 49 en 56 VWEU. België, Italië en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Het betreft een strafprocedure ingeleid tegen O.L., waarin hij ervan wordt beschuldigd in zijn hoedanigheid van eigenaar van een centrum voor datatransmissie (DTC) een georganiseerde activiteit van inzameling van weddenschappen voor rekening van een buitenlandse exploitant (de Oostenrijkse vennootschap Ulisse GmbH) te hebben uitgeoefend zonder de in Italië vereiste concessie en politievergunning te bezitten. De advocaat van O.L. heeft vrijspraak gevorderd, en aangevoerd dat de geldende nationale regeling inzake de verlening van concessies voor de uitoefening van spel- of weddenschapsactiviteiten mogelijk in strijd is met het Unierecht, zowel wat betreft de uit richtlijn 2014/24/EU voortvloeiende beginselen op het gebied van overheidsopdrachten, als wat betreft de vrijheid van vestiging, het vrij verkeer van diensten, de bescherming van de mededinging alsook het discriminatieverbod.

De vraag betreft o.a. of het Unierecht in de weg staat aan een nationale regeling die, als gevolg van een nationale bepaling of handeling met kracht van wet, leidt tot een verlenging van de oude concessies en van de andere rechten op inzameling die zijn verleend in het kader van eerdere aanbestedingen of als gevolg van regularisatie (zonder aanbesteding), waarvan de reguliere looptijd zou verstrijken in juni 2016.

Hof: [niet officiële vertaling] De artikelen 49 en 56 VWEU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een verlenging van concessies in de kansspelsector en van rechten die voortvloeien uit de regularisatie van de situatie van datatransmissiecentra die op een bepaalde datum al activiteiten voor het verzamelen van weddenschappen exploiteerden ten gunste van buitenlandse bookmakers die niet over een concessie en een politievergunning beschikken, op voorwaarde dat een dergelijke verlenging, die met name kan worden gerechtvaardigd door dwingende redenen van algemeen belang, zoals de doelstelling om de continuïteit van de controle over de operatoren in deze sector te verzekeren om de bescherming van de consument te garanderen, niet geschikt is om de verwezenlijking van dit doel te garanderen of dat het verder gaat dan nodig is om dit doel te bereiken.

PREJUDICIELE VERWIJZING – België – 30 januari 2023 (ECER 21.3.23) – C-73/23 – Chaudfontaine Loisirs

Fiscale neutraliteit – Loterijen - Onlinekans - en geldspelen - Btw

Samenvatting onder: Belastingen, btw

Kinderontvoering

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 23 maart 2023 – zaak C-87/22 – TT – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:248 – conclusie

Voogdij minderjarige kinderen – Bevoegdheid rechter – Ouderlijk gezag - Gerecht van de lidstaat waarheen het kind ongeoorloofd is overgebracht

Samenvatting onder: Familierecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 16 januari 2023 (ECER 8.3.2023) – [C-35/23 - Greislzel](#)

Ouderlijk gezag over minderjarig kind – Rechterlijke bevoegdheid – Kinderontvoering – Gewone verblijfplaats

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

NOOT – bij EHRM 8 november 2022, [Veres t. Spanje](#)

How long is too long in child abduction proceedings? Veres v. Spain. ([strasbourgoobservers](#))

Klokkenluiders

NOOT – bij EHRM 14 februari 2023, [Halet t. Luxemburg](#)

Case Law, Strasbourg: Halet v Luxembourg, LuxLeaks, Grand Chamber strengthens whistleblowers protection – Dirk Voorhoof ([Informs](#))

Kwekersrecht

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-522/21 – Saatgut-Treuhandverwaltung – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:218 – [persbericht](#) - [conclusie](#) – [arrest](#)

Communautair kwekersrecht – Landbouw – Schadevergoeding - Licentievergoeding

Verordening (EG) nr. 1768/95. Verordening (EG) nr. 2100/94. Eiseres, een vennootschap die de belangen van houders van kwekersrechten behartigt, heeft van gedaagde een schadevergoeding gevorderd.

Is de bepaling van de uitvoeringsverordening 1768/95 die een schadevergoeding toestaat die, vanwege herhaaldelijke en opzettelijke inbreuk van kwekersrechten, viermaal zo hoog is als de licentievergoeding verschuldigd ter daadwerkelijke compensatie van de inbreuk, verenigbaar met het Unierecht, met name met verordening 2100/94?

Hof: Artikel 18, lid 2, van verordening (EG) nr. 1768/95 is ongeldig.

- Artikel 18 lid 2 van Uitvoeringsverordening farmers privilege GKwV in strijd met artikel 94 lid 2 Kwekersrechtverordening. ([Boek9.nl](#))

Landbouw en visserij

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 9 maart 2023 – zaak C-169/22 – Groenland Poultry – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:196 – [conclusie](#)

Plattelandsontwikkeling – Elfpo - Overmacht of uitzonderlijke omstandigheden – Insolventie

Verordening (EG) nr. 1698/2005. Verordening (EG) nr. 1974/2006. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 809/2014. De vraag is gesteld in het hoger beroep tegen een vonnis waarbij de rechter in eerste aanleg het beroep van verzoekster heeft afgewezen waarmee deze nietigverklaring had gevorderd van bepaalde besluiten van verweerder (het agentschap voor betalingen en interventies in de landbouw).

Omvatten gevallen van „overmacht of uitzonderlijke omstandigheden” in de zin van artikel 47, lid 1, van verordening (EG) nr. 1974/2006 ook situaties waarin de begunstigde van de steun het recht op gebruik van de gehuurde goederen verliest als gevolg van de beëindiging van de huurovereenkomst wegens insolventie van de eigenaar/verhuurder van de gehuurde goederen?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 44, lid 1, en lid 2, onder a), van verordening nr. 1974/2006 moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin het bedrijf van een begunstigde gedurende de looptijd van een verbintenis die is aangegaan als voorwaarde voor de toekenning van steun, geheel of gedeeltelijk wordt overgedragen aan een andere persoon, die deze verbintenis op vrijwillige basis overneemt en die zijn landbouwactiviteiten vervolgens definitief beëindigt, deze tweede begunstigde in beginsel gehouden is de voor de gehele verbintenis ontvangen steun terug te betalen, ook de bedragen die de voorgaande begunstigten van deze steun hebben ontvangen, ongeacht het feit dat die tweede begunstigde reeds een belangrijk deel van de verbintenis is nagekomen, tenzij de betrokken lidstaat heeft besloten op grond van de onder meer in artikel 44, lid 2, onder a), bedoelde uitzonderingen geen terugbetaling te verlangen.

Voor zover in artikel 44, lid 2, onder a), van verordening nr. 1974/2006, wordt verwezen naar een situatie waarin „overname van die verbintenis door een opvolger niet haalbaar is”, moet dit artikel aldus worden uitgelegd dat dit een situatie betreft waarin overname van de verbintenis door een opvolger niet haalbaar is vanwege objectieve omstandigheden waardoor de verbintenis niet kan worden voortgezet en die geen verband houden met de bijzondere of specifieke omstandigheden van deze enige mogelijke opvolger.

GERECHT EU – ARREST – 8 maart 2023 – zaak T-235/21 – Bulgarije / Commissie – ECLI:EU:T:2023:105 – arrest

ELGF en Elfpo – Uitgaven die van financiering zijn uitgesloten – Door Bulgarije verrichte uitgaven – Afzetbevorderingsmaatregelen – Onderzoeksverslag OLAF

Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/261. Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU verzoekt Bulgarije om nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2021/261 voor zover dit besluit bepaalde door haar verrichte uitgaven betreft. Het Gerecht verwerpt het beroep.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 24 januari 2023 (ECER 24.3.23) – C-79/23 - Kaszámás*

GLB - Landbouwsteun – Wijnsector - ELGF en ELFPO - Kalenderjaar - Proces-verbaal

Verordening (EG) nr. 1122/2009. Verordening (EG) nr. 885/2006. Verordening (EG) nr. 1290/2005. De verwijzende rechter moet bepalen of de datum van de eerste schriftelijke maatregel van verweerder, in casu de schriftelijke vastlegging van het proces-verbaal houdende de bevindingen van de controle ter plaatse, of de datum van de eerste beoordeling van de aanvraag, namelijk de datum van het primaire besluit in het hoofdgeding, dan wel de datum van de door verweerder ingeroepen eindbeslissing waarbij de aanvraag door verweerder onherroepelijk is beoordeeld, moet worden beschouwd als het in artikel 58, derde alinea, van verordening 1122/2009, met inachtneming van de in artikel 35 van verordening 1290/2005 vastgestelde definitie, bedoelde kalenderjaar van de vaststelling.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 23 november 2022 (ECER 24.3.22) – C-793/22 - Biohemp Concept*

Hennepsteelt - Landbouwgrond

Verordening (EU) nr. 1307/2013. Verordening (EU) nr. 1308/2013. Biohemp heeft verzocht om een vergunning voor de teelt van hennep (*Cannabis sativa*) op een oppervlakte van 0,54 ha. De vergunning is verleend voor een oppervlakte van 0,50 ha, dus voor een 0,04 ha kleinere oppervlakte dan aangevraagd. Partijen zijn het niet eens over de vraag of die 0,04 ha

landbouwgrond is. Op dat stukje grond staat een gebouw. Volgens Biohemp is het gebouw geschikt om hennep te telen, volgens verweerder niet.

De vraag is o.a. of verordening 1307/2013, verordening 1308/2013 en de artikelen 35, 36 en 38 VWEU aldus moeten worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een nationale regeling voor zover deze de teelt van hennep (*Cannabis sativa*) in hydrocultuursystemen in afgesloten ruimten verbiedt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 januari 2023 (ECER 22.3.23) - C-85/23 - Landkreis Jerichower Land*

Dierlijke bijproducten – Transportcontainers voor categorie 3-materiaal – Opslag of onderdeel vervoer? - Erkenning

Verordening (EG) nr. 1069/2009. Partijen zijn het oneens over de vraag of verzoekster een erkenning nodig heeft voor het plaatsen van transportcontainers met dierlijke bijproducten – categorie 3-materiaal in de zin van artikel 10 van verordening 1069/2009 – in een door haar geëxploiteerde hal.

De vraag is o.a. hoe de door verzoekster toegepaste procedure waarbij tijdens het vervoer containers met dierlijke bijproducten van categorie 3 worden overgebracht van kleine verzamelvoertuigen naar een groot voertuig en die containers gedurende meerdere uren op één plaats blijven staan, moet worden gekwalificeerd, dat wil zeggen of deze procedure slechts een onderdeel van het vervoer is dan wel of het gaat om opslag in de zin van voornoemd artikel 24, lid 1, onder i).

Europese Commissie

Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren voor staatssteun in de visserij- en aquacultuursector, PB C 107 van 23.3.2023 - (ECER)

Europese Rekenkamer

Speciaal verslag 06/2023 “Belangenconflicten in cohesie- en landbouwuitgaven van de EU—Kader is aanwezig, maar er zijn lacunes in de transparantie en detectiemaatregelen”, PB C 95 van 14.3.2023

LHBTI-rechten

NOOT – bij EHRM 22 september 2022, Drelon t. Frankrijk

Blood donation by men having sexual intercourse with other men: a prospective analysis of *Drelon v. France* (Strasbourg observers)

NOOT – bij EHRM 23 januari 2023, Macaté t. Litouwen

Case Law, Strasbourg: *Macaté v. Lithuania*, Open Minds, Open Hearts, On restricting and labelling a children's book that depicts same-sex families in a positive light – Ingrida Milkaitė (Informms)

NOOT – bij EHRM 31 januari 2023, Y. t. Frankrijk

Inter* Personen im menschenrechtlichen Warteraum (Verfassungsblog)

EHRM – factsheets en guides

- 🔗 [Homosexuality: criminal aspects](#)
- 🔗 [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-127/21 P – American Airlines/Commissie – ECLI:EU:C:2023:209 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Concentraties – Markt voor luchtvervoer – Transactie die verenigbaar met de interne markt wordt verklaard – Historische rechten - Concentratiebesluit Commissie

Samenvatting onder: [mededinging](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 2 maart 2023 – zaak C-49/22 – Austrian Airlines – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:154 – [conclusie](#)

Compensatie luchtreizigers - Annulering vlucht vanwege Covid-19-pandemie – Repatriërvlucht met hetzelfde vliegtuig – Extra kosten

Verordening (EG) nr. 261/2004. Richtlijn (EU) 2015/2302. Verzoekers hadden twee vluchten geboekt via een pakketreis. Hun vlucht naar Wenen is vanwege de Covid-19-pandemie geannuleerd. Hoewel verweerster (vliegtuigmaatschappij) beschikte over de contactgegevens van verzoekers, heeft zij geen contact met hen opgenomen en hen dus ook niet gewezen op hun rechten uit artikel 8, lid 1, van verordening 261/2004. Verzoekers zijn uiteindelijk gebeld door de reisorganisator, die hen informeerde over de annulering van de oorspronkelijke vlucht en over de mogelijkheid van een repatriërvlucht die door het Oostenrijkse ministerie van Buitenlandse Zaken was gepland. Voor deze repatriërvlucht hebben zij allebei een verplichte bijdrage in de onkosten aan het ministerie betaald. De vlucht is door verweerster uitgevoerd op dezelfde vliegtijd als was gepland voor de oorspronkelijke terugvlucht. Verzoekers vorderen de terugbetaling van de kosten van de repatriërvlucht. Volgens verzoekers heeft verweerster verordening nr. 261/2004 geschonden door geen alternatief reisplan aan te bieden.

Vraag is of ook een van overheidswege georganiseerde repatriërvlucht als een alternatief reisplan onder vergelijkbare vervoersvoorwaarden naar de eindbestemming moet worden beschouwd, wanneer de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, de passagier voor de vlucht zou kunnen aanmelden en de kosten voor de vlucht zou kunnen dragen, en zij de vlucht op grond van een overeenkomst met de staat uiteindelijk met hetzelfde vliegtuig en op dezelfde vliegtijden uitvoert die voor de oorspronkelijke geannuleerde vlucht waren gepland.

A-G geeft het Hof in overweging: Een van overheidswege uitgevoerde repatriërvlucht kan niet worden beschouwd als 'een alternatief reisplan onder vergelijkbare vervoersvoorwaarden' in de zin van artikel 5, lid 1, onder a), en artikel 8, lid 1, van verordening (EG) nr. 261/2004, en de artikelen 5 en 7 tot en met 9 van verordening nr. 261/2004 verplichten de luchtvaartmaatschappij om, wanneer een retourvlucht is geannuleerd om redenen die verband houden met een pandemie als COVID-19 en de passagier zich heeft aangemeld voor een repatriërvlucht, i) compensatie te bieden voor de schade die de passagier heeft geleden vanwege het verzuim van de luchtvaartmaatschappij om hem over de annulering van zijn vlucht en over zijn rechten te informeren, en ii) de passagier de volledige kosten van het ticket terug te betalen voor het gedeelte van de reis dat niet is gemaakt.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 16 maart 2023 – zaak C-209/21 P – Ryanair / Commissie – ECLI:EU:C:2023:223 – [conclusie](#)

Hogere voorziening – Staatssteun – Zweden – COVID-19 – Garanties voor leningen om luchtvaartmaatschappijen te helpen – Besluit van de Europese Commissie om geen bezwaar te maken

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 29 maart 2023 – zaak T-142/21 – Wizz Air Hungary / Commission – ECLI:EU:T:2023:164 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan luchtvaartmaatschappij - COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 30 maart 2023 – zaak C-758/21 P – Ryanair en Airport Marketing Services – ECLI:EU:C:2023:274 – [conclusie](#)

Staatssteun – Steun die door Oostenrijk is verleend ten gunste van de luchthaven Klagenfurt, Ryanair en andere luchtvaartmaatschappijen die van deze luchthaven gebruikmaken

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 24 januari 2023 (ECER 3.3.2023) – [C-33/23](#) - [Schwarzder](#)

Luchtvaartclaim – Werkingssfeer verordening – Vlucht van Zwitserland, via een lidstaat naar een derde land

Verordening (EG) nr. 261/2004. Vordering van verzoekers tot compensatie van geannuleerde en vertraagde vluchten.

De vraag is o.a. of een uit twee vluchtsegmenten bestaande vlucht die vertrekt vanaf het grondgebied van de Zwitserse Bondsstaat, met een tussenlanding op het grondgebied van een lidstaat en met eindbestemming op het grondgebied van een derde land, binnen de werkingssfeer van verordening 261/2004, gelezen in samenhang met de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake luchtvervoer, valt?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 18 november 2022 (ECER 24.3.23) – [C-78/23](#) - [Deutsche Lufthansa*](#)

Luchtvaartclaim – Boekingswijziging – Mededeling van een annulering - Hyperlink

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker heeft voor zichzelf en zijn gezin vluchten geboekt van Münster, via Frankfurt naar Azerbeidzjan. Verzoeker is per mail geïnformeerd dat voor de heenreis de vlucht van Münster naar Frankfurt was komen te vervallen. Daarna zijn er nog drie boekingswijzigingen geweest. Op de geplande dag van de heenreis, zijn verzoeker en zijn gezin met de auto naar de luchthaven van Frankfurt gereisd. De door hen overgelegde tickets konden daar echter niet worden geregistreerd, aangezien de vlucht was geannuleerd. Verweester bood geen vervangende vlucht aan, dus boekte verzoeker ter plaatse op de luchthaven een vervangende vlucht naar Bakoe voor zichzelf en zijn gezin.

Het bestaan van een vordering tot schadevergoeding of compensatie uit hoofde van de passagiersrechtenverordening hangt af van de vraag of de door verweester gebruikte vorm van een mededeling van een boekingswijziging voldoet aan de inhoudelijke vereisten voor een

„mededeling van een annulering” in de zin van artikel 5, lid 1, onder c), van verordening 261/2004. Volgens artikel 5, lid 1, onder c), punt i), van deze verordening bestaat er namelijk geen recht op compensatie uit hoofde van artikel 7 jegens de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, indien de annulering aan de passagier tenminste twee weken voor de geplande vertrektijd wordt meegedeeld. Tegelijkertijd zijn volgens artikel 12, lid 2, van de verordening verdere vorderingen tot schadevergoeding naar nationaal recht uitgesloten voor zover verzoeker door op de hyperlink te klikken vrijwillig de boeking van de heenvlucht heeft ingeleverd uit hoofde van artikel 4, lid 1. De verwijzende rechter is tot dusverre zelf geneigd te oordelen dat de door verweerster gebruikte mededelingen van boekingswijzigingen, gelet op het algemene doel van consumentenbescherming van de passagiersrechtenverordening, slechts moeten worden beschouwd als een kennisgeving van de resterende vluchten, maar niet als een mededeling van een annulering van de uit twee delen bestaande heenvlucht.

De vragen gaan over de inhoudelijke vereisten voor een „mededeling van een annulering” in de zin van artikel 5, lid 1, onder c), van verordening 261/2004.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 januari 2023 (ECER 13.3.2023) – C-52/23 - Flightright

Luchtvaartclaim – Vertraging – Weersomstandigheden – Buitengewone omstandigheid

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoekster vordert in haar hoedanigheid van gesubrogeerde in de rechten van twee passagiers betaling door verweerster van compensatie op grond van de verordening vanwege vertraging door een geannuleerde vlucht.

De vraag is onder andere of er sprake is van een buitengewone omstandigheid in de zin van artikel 5, lid 3, van de verordening wanneer zich weersomstandigheden voordoen die de uitvoering van een vlucht verhinderen, ongeacht de buitengewone aard ervan?

Moet artikel 7, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004 aldus worden uitgelegd dat er reeds sprake is van schriftelijke toestemming van de passagier tot terugbetaling van het ticket in de zin van artikel 8, lid 1, onder a), eerste streepje, door middel van een reisbon, wanneer de passagier deze bon op de website van de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert kiest met uitsluiting van terugbetaling achteraf van het ticket in geld en de bon per e-mail krijgt toegezonden, terwijl terugbetaling van het ticket in geld alleen mogelijk is wanneer eerst contact wordt opgenomen met de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 2 januari 2023 (ECER 24.3.23) - C-76/23 – Cobult*

Luchtvaartclaim – Terugbetaling ticket in de vorm van een reisbon – Begrip „schriftelijke toestemming”

Verordening (EG) nr. 261/2004. Op grond van de verordening vindt terugbetaling van het ticket na annulering van de vlucht plaats door uitbetaling in geld, middels een elektronische overmaking aan de bank, per bankoverschrijving, bankcheque of, met de schriftelijke toestemming van de passagier, in de vorm van reisbonnen en/of andere diensten. De vragen gaan over het begrip „schriftelijke toestemming”.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 10 januari 2023 (ECER 16.3.2023) – C-54/23 - Laudamotion et Ryanair

Luchtvaartclaim – Vertraging vlucht – Door de passagier zelf geboekte alternatieve vlucht

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker heeft een vlucht geboekt die een vertraging van zes uur heeft opgelopen. Hij heeft zich op tijd bij de incheckbalie gemeld en is daar op de hoogte gesteld van de vertraging. Er is geen alternatieve vlucht aangeboden. Wegens een afspraak op

de plaats van bestemming heeft verzoeker zelf een alternatieve vlucht geboekt en heeft hij zijn bestemming bereikt met een vertraging van minder dan drie uur.

De vraag is onder andere of een recht op compensatie wegens een vertraging van de vlucht van meer dan drie uur op grond van de artikelen 5, 6 en 7 van verordening 261/2004 in het algemeen uitgesloten is indien de passagier bij een dreigende langdurige vertraging gebruikmaakt van een door hemzelf geboekte alternatieve vlucht en daardoor de eindbestemming met een vertraging van minder dan drie uur bereikt, of kan er in deze situatie hoe dan ook een recht op compensatie bestaan indien er reeds vóór het tijdstip waarop de passagier zich uiterlijk bij de incheckbalie moet melden, voldoende zekere aanwijzingen zijn dat de vlucht op de eindbestemming met een vertraging van meer dan drie uur zou aankomen?

OVERIG

Europese Commissie: Alitalia moet staatslening terugbetalen ([Europa-nu](#))

WIKI

[Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto's

HvJ – ARREST – 21 maart 2023 – zaak C-100/21 – Mercedes-Benz Group – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:229 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bescherming individuele kopers van tweede hands auto met manipulatiesoftware

Richtlijn 2007/46/EG. Verordening (EG) nr. 715/2007. Een Duitse rechter stelt het Hof vragen over de verhaalmogelijkheden van individuele kopers, op grond van het EU-recht, wanneer zij een voertuig hebben gekocht dat niet in overeenstemming is met de vereisten van het Unierecht (in het bijzonder een voertuig dat is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument).

Het Hof oordeelt dat de koper van een motorvoertuig dat is voorzien van een verboden manipulatie-instrument recht heeft op schadevergoeding van de autofabrikant wanneer deze koper door dit instrument schade heeft geleden. Het Unierecht beschermt naast algemene belangen ook de bijzondere belangen van de individuele koper van een motorvoertuig tegenover de fabrikant ervan, wanneer dit voertuig is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument.

Hof: Artikel 18, lid 1, artikel 26, lid 1, en artikel 46 van richtlijn 2007/46/EG gelezen in samenhang met artikel 5, lid 2, van verordening (EG) nr. 715/2007 moeten aldus worden uitgelegd dat zij, naast algemene belangen, de bijzondere belangen van een individuele koper van een motorvoertuig tegenover de fabrikant ervan beschermen wanneer dit voertuig is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument in de zin van deze laatste bepaling.

Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat het bij gebreke van Unierechtelijke bepalingen ter zake aan de betreffende lidstaat staat om in zijn nationale recht de voorschriften vast te stellen die de vergoeding regelen van de schade die daadwerkelijk is toegebracht aan de koper van een voertuig dat is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument in de zin van artikel 5, lid 2, van verordening nr. 715/2007, waarbij deze vergoeding in verhouding moet staan tot de geleden schade.

- EU-Hof: koper van motorvoertuig met sjoemelsoftware moet door lidstaat bij schade worden beschermd tegenover fabrikant ([ECER](#))
- CJEU in C-100/21 (Mercedes-Benz group): technical rules on motor vehicles and emissions are also aimed at consumer protection ([ECLB](#))
- Die private Durchsetzung des Unionsrechts; Zur Einordnung der Diesel-Entscheidung C-100/21 in die Judikatur des EuGH ([Verfassungsblog](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-27/22 – Volkswagen Group Italia en Volkswagen Aktiengesellschaft – Italië – ECLI:EU:C:2023:265 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Ooneerlijke handelspraktijken – Mededinging – Bestuursrechtelijke sancties – Dieselgate – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [Ne bis in idem](#)

MH17

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – [Nederland](#) – 17 februari 2023 - Nederlandse omroep stichting, De Volkskrant en RTL Nederland t. Nederland – [20066/18](#) - [subject matter of the case](#)

Toegang tot documenten gevraagd door journalisten – MH17 – Recht op informatie

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting](#)

EHRM – Update Interstatelijke staat Nederland en Oekraïne t. Rusland – [persbericht](#)

De volgende partijen zijn (recent) toegelaten als *third parties* om te interveniëren: Oostenrijk, België, Bulgarije, Kroatië, Tsjechië, Denemarken, Estland, Finland, Frankrijk, Duitsland, IJsland, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Spanje, Zweden, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk, de Geneefse Academie voor Internationaal Humanitair Recht en Mensenrechten.

Verder zijn ook de regering van Canada; het MH17 vliegcrash fonds, individuele klagers in vier zaken die waren ingediend door nabestaanden van omgekomen personen bij de MH17-ramp en het Human Rights Law Centre van de Universiteit van Nottingham.

Mededinging

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-682/20 P – Les Mousquetaires en ITM Entreprises / Commissie – ECLI:EU:C:2023:170 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-690/20 P – Casino, Guichard-Perrachon en Achats Marchandises Casino / Commissie – ECLI:EU:C:2023:171 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Mededingingsregelingen – Besluit van de Commissie waarbij een inspectie wordt gelast – Exceptie van onwettigheid van artikel 20 van verordening (EG) nr. 1/2003 – Ontbreken van een doeltreffende voorziening in rechte tegen de uitvoeringsvoorwaarden van de inspectiebesluiten

Verordening (EG) nr. 1/2003. Verordening (EG) nr. 773/2004 Artikel 47 Handvest EU. Op grond van inlichtingen die zij had ontvangen over de uitwisseling van informatie tussen ITM en met name Casino, een onderneming die eveneens actief is in de sector distributie van levensmiddelen en non-food-producten, heeft de Europese Commissie het besluit Tute-1 van 9 februari 2017 vastgesteld waarbij een inspectie is gelast. In het kader van de inspectie heeft de Commissie onder meer de kantoorruimten doorzocht, materiaal verzameld, waaronder IT-apparatuur (laptops, mobiele telefoons, tablets, opslagapparatuur), verschillende personen gehoord en de inhoud van het verzamelde materiaal gekopieerd.

In het bestreden arrest heeft het Gerecht enerzijds vastgesteld dat de Commissie niet over voldoende ernstige aanwijzingen beschikte die het vermoeden wettigden dat er een inbreuk

bestaande in de uitwisseling tussen Casino en ITM van informatie over hun toekomstige commerciële strategieën was gepleegd, zodat het tot nietigverklaring van artikel 1, onder b), van het besluit Tute-1 van 9 februari 2017 en artikel 1, onder b), van het besluit Tute-1 van 21 februari 2017 is overgegaan. Anderzijds heeft het Gerecht geoordeeld dat er doeltreffende rechtsmiddelen beschikbaar waren waarmee zowel de rechtmatigheid als het verloop van de inspecties in rechte kon worden getoetst, en dat de Commissie de inspecties, wat de mogelijke deelname van rekiranten aan de in artikel 1, onder a), van de besluiten Tute-2 van 9 en 21 februari 2017 bedoelde onderling afgestemde feitelijke gedragingen betrof, rechtens genoegzaam had gemotiveerd en terecht had gelast, zodat het het beroep voor het overige heeft afgewezen.

Het Hof vernietigt gedeeltelijk de arresten van het Gerecht en verklaart bijgevolg nietig de besluiten van de Commissie waarbij inspecties worden gelast in een aantal Franse ondernemingen in de distributiesector wegens vermoedens van concurrentiebeperkende praktijken. De Commissie had de gesprekken die zij met leveranciers van die ondernemingen had gevoerd, moeten opnemen om de informatie uit die gesprekken te kunnen gebruiken als aanwijzingen voor een inbreuk, aangezien het doel van die gesprekken, gezien de inhoud en de context ervan, was het verzamelen van informatie met betrekking tot het onderwerp van een onderzoek.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-127/21 P – American Airlines/Commissie – ECLI:EU:C:2023:209 – conclusie – arrest

Concentraties – Markt voor luchtvervoer – Transactie die verenigbaar met de interne markt wordt verklaard – Historische rechten - Concentratiebesluit Commissie

Verordening (EG) nr. 139/2004. Het Hof moet uitspraak doen op de hogere voorziening van American Airlines tegen het arrest van het Gerecht in zaak T-430/18 waarbij het Gerecht het door die onderneming ingestelde beroep tot nietigverklaring van besluit C(2018) 2788 final van de Europese Commissie van 30 april 2018 (zaak M.6607 – US Airways/American Airlines) heeft verworpen. Bijzonder aan deze zaak is dat het Hof voor het eerst staat voor de vraag welke uitlegging moet worden gegeven aan specifieke bepalingen van verbintenissen die integrerend deel uitmaken van een concentratiebesluit van de Commissie.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-449/21 – Towercast – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:207 – persbericht – conclusie – arrest

Misbruik machtspositie – Concentratie van ondernemingen met niet communautaire dimensie – Ex-ante controle

Verordening (EG) nr. 139/2004. Artikel 102 VWEU. Verordening (EG) nr. 1/2003. Nederland, Frankrijk, Italië en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. In het hoofdgeding staat concreet de vraag centraal of artikel 102 VWEU aanvullend van toepassing is of als een vangnetregeling fungeert ten opzichte van de nationale regels betreffende de controle op concentraties. Volgens de A-G kan een concentratie tussen ondernemingen die op grond van het fusietoezichtrecht niet ex ante is beoordeeld, ex post worden beoordeeld op basis van het verbod op misbruik van machtspositie. Indien echter een concentratie is goedgekeurd op grond van het concentratietoezichtrecht, is een nadere toetsing aan de norm van misbruikverbod in beginsel uitgesloten.

Het Hof oordeelt dat het in de Verdragen neergelegde verbod op misbruik van machtspositie toestaat dat een concentratie van ondernemingen met een niet-communautaire dimensie achteraf wordt getoetst op nationaal niveau. De werking van een arrest van het Hof dat de toepasselijkheid van dat verbod bevestigt, hoeft niet te worden beperkt in de tijd.

Hof: Artikel 21, lid 1, van verordening (EG) nr. 139/2004 staat er niet aan in de weg dat een concentratie van ondernemingen die geen communautaire dimensie heeft in de zin van artikel 1 van deze verordening, die onder de in het nationale recht vastgestelde drempels voor een verplichte ex-antecontrole blijft en die geen aanleiding heeft gegeven tot verwijzing naar de Europese Commissie overeenkomstig artikel 22 van die verordening, na analyse door een nationale mededingingsautoriteit in het licht van de mededingingsstructuur op een markt met een nationale dimensie wordt aangemerkt als een krachtens artikel 102 VWEU verboden misbruik van een machtspositie.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 2 maart 2023 – zaak C-331/21 – Autoridade da Concorrência en EDP – Portugal – ECLI:EU:C:2023:153 – [conclusie](#)

Overeenkomst tussen elektriciteitsleverancier en hypermarktketen – Concurrentiebeding – Potentiële mededinging – Onderscheid tussen verticale en horizontale overeenkomst – Mededingingsbeperking ‚naar strekking’ of ‚naar gevolg’

Artikel 101 VWEU. Verordening (EU) nr. 330/2010. De elektriciteitsleverancier en de retailketen hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten met als doel klanten te werven, verkoop te stimuleren en aanbiedingen te doen aan consumenten. Partijen waren tot het sluiten van de overeenkomst geen concurrenten op dezelfde markt, inclusief de retailmarkt en de markt voor levering van elektriciteit. De overeenkomst regelde kortingen op elektriciteitsprijzen voor kaarthouders van het loyalty programma van de retailketen. In geschil is of de overeenkomst in kwestie een mededingingsbeperkende strekking heeft. Volgens de mededingingsautoriteit is dit het geval. EDP Energias betoogt dat haar aansprakelijkheid als deel van de EDP-groep niet is aangetoond. Sonae MC als moedermaatschappij en Sonae Investimentos als grootmoedermaatschappij betogen eveneens dat hun aansprakelijkheid als deelnemers van de SONAE-groep niet is aangetoond. MCH stelt zich op het standpunt dat de overeenkomst een concurrentiebeding betreft die geen mededingingsbeperkende strekking heeft. Daarnaast acht zij de uitleg met betrekking tot potentiële concurrentie tussen haar en EDP Comercial ontoereikend en betoogt zij subsidiair dat de overeenkomst een agentuurovereenkomst of op zijn minst een samenwerkingsovereenkomst is die bijgevolg onderhevig is aan contractuele regels.

Vragen worden onder meer gesteld over de mate waarin schadelijke gevolgen en voordelen voor de consument moeten worden onderzocht, over de toepasbaarheid van artikel 101 VWEU op ondernemingen die elkaar noch daadwerkelijk noch potentieel beconcurreren, de notie “potentiële concurrentie”, de rol van deelneming in ondernemingen, samenwerkingsovereenkomsten, verticale overeenkomsten en concurrentiebeding.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een detailhandelaar in levensmiddelen die gebonden is door een samenwerkingsovereenkomst met een elektriciteitsleverancier, kan worden beschouwd als een potentiële concurrent op de markt voor elektriciteitsvoorziening die tot doel heeft door middel van een systeem van gebonden verkoop hun respectieve activiteiten en dat een niet-concurrentiebeding bevat, terwijl zij op het moment van het sluiten van deze overeenkomst geen enkele activiteit op deze markt uitoefende, indien, met betrekking tot de voorwaarden voor het betreden van genoemde markt en de economische en juridische context die de werking ervan beheerst, wordt aangetoond dat er reële en concrete mogelijkheden waren voor deze detailhandelaar om deze zelfde markt te betreden, moet een dergelijke demonstratie gebaseerd zijn op bewijselementen die specifiek zijn voor de markt voor elektriciteitsvoorziening. Om na te gaan of een dergelijke onderneming kan worden beschouwd als een potentiële concurrent en dus een concurrentiedruk uitoefent op de elektriciteitsleverancier, is mogelijk relevant – bewijsmateriaal met betrekking tot met name: i) voor de levensmiddelendetailhandelaar om de elektriciteitsvoorzieningsmarkt te betreden, als bewijs van zijn vermogen om de genoemde markt te betreden; (ii) de voorbereidende stappen met het oog op het betreden van de markt, in het bijzonder met betrekking tot eventuele regelgevende beperkingen of beperkingen die specifiek zijn voor de openstelling van de elektriciteitsvoorzieningsmarkt, die de capaciteit van het genoemde bedrijf om toegang te krijgen tot deze markt zou kunnen versterken binnen een termijn die concurrentiedruk kan uitoefenen,

wat in dit geval overeenkomt met de duur van het concurrentiebeding; iii) de perceptie die de elektriciteitsleverancier heeft van de voedingsdetailhandelaar, waarbij het feit dat hij een niet-concurrentiebeding heeft ingevoegd een sterke indicatie vormt van het bestaan van een potentiële concurrentieverhouding die echter moet worden bevestigd door andere elementen die verband houden met de realiteit van de voorwaarden voor toegang tot de markt; (iv) de verschillende activiteiten van andere ondernemingen van de groep waartoe de detailhandelaar behoort op de markt voor elektriciteitsvoorziening of op naburige markten, op voorwaarde dat er een verband wordt gelegd tussen deze activiteiten en het vermogen van de detailhandelaar om deze markt in een korte periode te integreren, zelfs wanneer deze werkzaamheden plaatsvinden voorafgaand aan het sluiten van de samenwerkingsovereenkomst en ongeacht of deze vennootschappen al dan niet gebonden waren aan het concurrentiebeding; en (v) de activiteiten van de voedingsdetailhandelaar op de upstream-markt voor elektriciteitsopwekking, voor zover deze activiteiten hem reële en concrete voordelen kunnen opleveren met het oog op een eventuele integratie in de markt voor elektriciteitsvoorziening.

Artikel 1, lid 1, onder a), van Verordening (EU) nr. 330/2010 moet aldus worden uitgelegd dat de Het begrip "verticale overeenkomst" omvat niet een samenwerkingsovereenkomst tussen een levensmiddelenhandelaar en een elektriciteitsleverancier, die tot doel heeft, door middel van een systeem van gekoppelde verkoop, hun respectieve activiteiten te promoten, ongeacht of deze bedrijven als daadwerkelijk moeten worden beschouwd of potentiële concurrenten, aangezien deze bedrijven geacht worden te handelen, in het kader van de samenwerkingsovereenkomst, op hetzelfde niveau van de economische keten.

Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een concurrentiebeding dat tussen partijen is overeengekomen in het kader van een samenwerkingsovereenkomst, zoals dat in het hoofdgeding, niet aan de toepassing van deze bepaling mag ontsnappen omdat dit clausule een ondergeschikte clausule zou zijn in het kader van deze overeenkomst, tenzij wordt aangetoond dat een dergelijke clausule objectief noodzakelijk is voor de uitvoering van het partnerschap en in verhouding staat tot de doelstellingen die ermee worden nagestreefd.

Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een concurrentiebeding, zoals dat in de partnerschapsovereenkomst die in het hoofdgeding aan de orde is, – mits het is gesloten tussen twee ondernemingen die op zijn minst als potentieel concurrenten – moet worden beschouwd als een marktverdelingsovereenkomst die een beperking van de mededinging naar strekking inhoudt, zonder dat de werkelijke schadelijke gevolgen daarvan hoeven te worden aangetoond, tenzij deze clausule kan worden beschouwd als een aanvullende beperking van de hoofdovereenkomst of waarop de partijen zich beroepen op de concurrentiebevorderende effecten die eraan verbonden zijn en die de algehele beoordeling van de mate van voldoende waarschijnlijkheid in twijfel kunnen trekken.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-27/22 – Volkswagen Group Italia en Volkswagen Aktiengesellschaft – Italië – ECLI:EU:C:2023:265 – persbericht – conclusie

**Oneerlijke handelspraktijken – Mededinging – Bestuursrechtelijke sancties – Dieselgate -
Ne bis in idem**

Samenvatting onder: Ne bis in idem

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 22 december 2022 (ECER 3.3.2023) – C-16/23 -
FA.RO. di YK & C.**

Tabaksproducten – Verkooppunten – Vergunning – Geografische minimumafstand

Samenvatting onder: Tabak

Europese Commissie

- Mededeling van de Commissie Wijzigingen van de mededeling van de Commissie — Richtsnoeren betreffende de handhavingsprioriteiten van de Commissie bij de toepassing van artikel 82 van het EG-Verdrag op onrechtmatig uitsluitingsgedrag door ondernemingen met een machtspositie, PB C 116 van 31.3.2023 – (ECER)
- Europese Commissie stuurt Nederland aanmaningsbrieven over te late omzetting van EU-regels over drugshandel en grensoverschrijdende fusies (ECER)

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-432/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2023:139 – geen conclusie – arrest

Niet-nakoming – Verdrag van Aarhus - Bosbeheerplannen – Beroepsrecht van milieuorganisaties

Richtlijn 92/43/EEG. Richtlijn 2009/147/EG. Verdrag van Aarhus. Op 20 december 2011 heeft de Commissie een EU-pilotprocedure ingeleid [dossier EUP (2011) 2856] en de Poolse autoriteiten verzocht om opheldering over de in de Poolse wetgeving opgenomen vrijstelling van de in de habitat- en de vogelrichtlijn bedoelde verplichtingen op het gebied van bosbeheeractiviteiten. In het licht van de door deze autoriteiten voorgestelde oplossingen heeft de Commissie besloten om de EU-pilotprocedure af te sluiten.

Gelet op de informatie en de klachten die haar vervolgens zijn voorgelegd, heeft de Commissie zich op het standpunt gesteld dat de schending van het Unierecht bewezen was. Voorts heeft zij erop gewezen dat het Poolse recht milieuorganisaties niet de mogelijkheid bood om bosbeheerplannen langs bestuurlijke en gerechtelijke weg aan te vechten, hetgeen in strijd is met de verplichting om de rechterlijke bescherming te waarborgen die deze organisaties genieten op grond van de habitat- en de vogelrichtlijn.

De Europese Commissie start een niet-nakomingsprocedure.

Hof: Door de wet tot wijziging van de natuurbeschermingswet en de boswet vast te stellen, op grond waarvan bosbeheer dat wordt uitgevoerd overeenkomstig de vereisten van goed bosbeheer niet in strijd is met de bepalingen inzake het behoud van bijzondere natuurlijke bronnen, formaties en bestanddelen (wet inzake natuurbescherming, is Polen de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 6, leden 1 en 2, artikel 12, lid 1, artikel 13, lid 1, onder a), en artikel 16, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG, alsmede krachtens artikel 4, lid 1, artikel 5, onder a), b) en d), en artikel 9, lid 1, van richtlijn 2009/147/EG

Door niet de wettelijke bepalingen vast te stellen die noodzakelijk zijn om te verzekeren dat milieuorganisaties zich tot een gerecht kunnen wenden met een verzoek tot daadwerkelijke toetsing van de materiële en formele rechtmatigheid van bosbeheerplannen in de zin van de boswet, is Polen de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, onder b), en artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus..

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-375/21 – Sdruzhenie „Za Zemyata - dostap do pravosadie“ e.a – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:173 – conclusie – arrest

Industriële emissies – Luchtkwaliteit - Afwijking uitstootnormen

Richtlijn 2008/50/EG. Richtlijn 2010/75/EU. Uitvoeringsbesluit (EU) 2017/1442. Artikel 4, lid 3 VEU. Het geschil in het hoofdgeding is voortgekomen uit een bijstelling van de bestaande vergunning voor een bruinkoolcentrale op grond van de richtlijn inzake industriële emissies. Aangezien de naleving van de door deze richtlijn op zichzelf voorgeschreven emissiegrenswaarden voor zwaveldioxide buitensporig hogere kosten met zich mee zou brengen,

werden er minder strenge emissiegrenswaarden vastgesteld, wat in beginsel is toegestaan op grond van een in die richtlijn opgenomen afwijkingsbepaling.

Binnen de impactzone van de centrale zijn de in de richtlijn betreffende de luchtkwaliteit vastgestelde grenswaarden voor zwaveldioxide echter overschreden. Een om die reden aangenomen luchtkwaliteitsplan dat de naleving van die grenswaarden beoogt, legt de centrale strengere emissievoorwaarden op die bij de bijstelling van de vergunning niet in aanmerking werden genomen.

Derhalve dient met name te worden uitgemaakt of een afwijking kan worden toegestaan van de emissiegrenswaarden die krachtens de richtlijn inzake industriële emissies normaal gesproken moeten worden toegepast, hoewel de in de richtlijn betreffende de luchtkwaliteit vastgestelde grenswaarden voor de verontreinigende stof in kwestie zijn overschreden en er strengere voorwaarden worden gesteld in luchtkwaliteitsplannen.

Moet de autoriteit van een lidstaat, wanneer het in het kader van de richtlijn industriële emissies een afwijking van de uitstootnormen in die richtlijn toestaat, rekening houden met de milieukwaliteitsnormen van de richtlijn luchtkwaliteit? Zo ja, is de lidstaat dan verplicht om de afwijking niet toe te staan wanneer die normen bij gevolg zouden worden overschreden?

Hof: Artikel 15, lid 4, van richtlijn 2010/75/EU junctis artikel 18 ervan en de artikelen 13 en 23 van richtlijn 2008/50/EG moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde autoriteit bij de beoordeling van een aanvraag voor een afwijking als bedoeld in dat artikel 15, lid 4, rekening houdend met alle relevante wetenschappelijke gegevens over milieuverontreiniging, met inbegrip van het cumulatieve effect met andere bronnen van de betreffende verontreinigende stof, en met de maatregelen in het voor de betrokken zone of agglomeratie op grond van artikel 23 van richtlijn 2008/50 vastgestelde luchtkwaliteitsplan, die afwijking moet weigeren wanneer zij kan bijdragen aan een overschrijding van de luchtkwaliteitsnormen die overeenkomstig artikel 13 van richtlijn 2008/50 zijn vastgesteld of wanneer zij in strijd is met de in dat plan opgenomen maatregelen om de naleving van die normen te waarborgen en de overschrijding zo kort mogelijk te laten duren.

 EU-Hof verduidelijkt hoe de EU-regels inzake vergunningen voor industriële installaties zich verhouden tot de grenswaarden voor verontreinigende stoffen in de lucht (ECER)

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-9/22 – An Bord Pleanála e.a. – Ierland – ECLI:EU:C:2023:176 – geen conclusie – arrest

Bestemmingsplan – Milieucriteria – Milieueffectbeoordeling - Vergunning

Richtlijn 2001/42/EG. Richtlijn 85/337/EEG. Richtlijn 92/43/EEG. Richtlijn 2011/92/EU. Beroepsprocedure waarin verzoekers onder andere nietigverklaring vorderen van een besluit van het agentschap voor ruimtelijke ordening, in zijn hoedanigheid van bevoegde vergunningverlenende autoriteit, tot toekenning van een vergunning voor een woningbouwproject.

De cruciale vraag is of artikel 2, lid 1, van richtlijn 2001/42/EG eraan in de weg staat dat de bevoegde instantie bij de milieueffectbeoordeling rekening houdt met bindende beleidsmaatregelen van de regering – in het bijzonder die welke niet uitsluitend op milieucriteria zijn gebaseerd – die, in bepaalde omstandigheden, situaties vaststellen waarin de toekenning van een vergunning niet mag worden uitgesloten.

Hof: Artikel 2, onder a), en artikel 3, leden 2 en 3, van richtlijn 2001/42/EG moeten aldus worden uitgelegd dat een plan binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt wanneer het, ten eerste, is opgesteld door een instantie op lokaal niveau in samenwerking met een opdrachtgever voor het werk waarop dat plan betrekking heeft, en is vastgesteld door die instantie, ten tweede, is vastgesteld op grondslag van een bepaling in een ander plan of programma en, ten derde, ziet op andere ontwikkelingsprojecten dan die waarin een ander plan of programma voorziet, op voorwaarde evenwel dat het plan op zijn minst bindend is voor autoriteiten die bevoegd zijn om vergunningen voor projecten te verlenen.

Richtlijn 2011/92/EU verzet zich niet tegen een nationale regeling die de bevoegde autoriteiten van een lidstaat verplicht om bij hun besluit om al dan niet een vergunning voor een project te verlenen, te handelen overeenkomstig richtsnoeren die verlangen dat de hoogte van gebouwen, indien mogelijk, toeneemt en die aan een milieubeoordeling in de zin van richtlijn 2001/42 zijn onderworpen.

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-119/21 P – PlasticsEurope / ECHA – ECLI:EU:C:2023:180 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Hogere voorziening – Lijst van autorisatieplichtige stoffen – Vermelding bisfenol A als zeer zorgwekkende stof

Bijlage XIV bij verordening (EG) nr. 1907/2006. Frankrijk, Duitsland en Clen Earth zijn interveniënten. PlasticsEurope heeft om vernietiging verzocht van het arrest van het Gerecht in zaak T-207/18, waarbij haar beroep tot nietigverklaring van besluit ED/01/2018 van het ECHA van 3 januari 2018 is verworpen. Bij het litigieuze besluit is de bestaande vermelding van bisfenol A in de lijst van stoffen die in aanmerking komen om uiteindelijk te worden opgenomen in bijlage XIV bij verordening (EG) nr. 1907/2006, overeenkomstig artikel 59 van deze verordening in die zin aangevuld dat deze stof ook is geïdentificeerd als stof die hormoonontregelende eigenschappen bezit en waarschijnlijk ernstige gevolgen voor het milieu heeft die even zorgwekkend zijn als die van de stoffen die zijn vermeld in artikel 57, onder a) tot en met e), van die verordening, een en ander in de zin van artikel 57, onder f), van dezelfde verordening.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – 16 maart 2023 – zaak C-174/21 – Commissie/Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:210 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Niet uitvoeren van HvJ arrest - Luchtkwaliteit

Richtlijn 2008/50/EG. Artikel 260, lid 2, VWEU. De richtlijn luchtkwaliteit stelt grenswaarden vast voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen in de buitenlucht en verplicht de lidstaten om in geval van overschrijding luchtkwaliteitsplannen vast te stellen om de periode van overschrijding zo kort mogelijk te houden.

In zijn arrest van 5 april 2017, Commissie/Bulgarije in zaak C-488/15 (EU:C:2017:267) heeft het Hof vastgesteld dat de grenswaarden voor fijnstof (PM₁₀, dat wil zeggen deeltjes tot 10 µm groot) in alle gebieden en agglomeraties van Bulgarije stelselmatig en voortdurend werden overschreden en dat de bevoegde autoriteiten ook geen toereikende luchtkwaliteitsplannen hadden opgesteld om een einde te maken aan deze overschrijding.

In de onderhavige procedure vordert de Commissie dat voor recht wordt verklaard dat Bulgarije het arrest niet heeft uitgevoerd. Zij verzoekt om de vaststelling van een forfaitaire som en een dwangsom per dag tot de volledige uitvoering. Deze zaak doet nieuwe vragen rijzen over de ontvankelijkheid van een dergelijk beroep, aangezien de Commissie in haar verzoek om opmerkingen in te dienen geen kritiek heeft geuit op overschrijdingen van de grenswaarden sinds voornoemd arrest. Bovendien moet worden verduidelijkt in hoeverre de Commissie over de kwaliteit van de Bulgaarse luchtkwaliteitsplannen kan klagen los van het verwijt dat er sinds het arrest grenswaarden zijn overschreden, en aan de hand van welke maatstaven een dergelijke grief in een procedure op grond van artikel 260 VWEU moet worden beoordeeld.

Het eerste door de Commissie ingestelde beroep wegens dubbele niet-nakoming op het gebied van luchtverontreiniging is niet-ontvankelijk. In de aanmaningsbrief die de Commissie eind 2018 aan Bulgarije heeft gestuurd, heeft zij niet voldoende duidelijk gesteld en aannemelijk gemaakt dat er inmiddels nog steeds geen gevolg was gegeven aan het arrest van het Hof van 5 april 2017 waarin de eerste niet-nakoming was vastgesteld.

Hof: Het beroep wordt niet-ontvankelijk verklaard.

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 2 maart 2023 – zaak C-723/21 – Stadt Frankfurt (Oder) en FWA – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:152 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Drinkwatervoorziening – Grenswaarde sulfaatconcentratie

Richtlijn 2000/60/EG (Kaderrichtlijn water). Richtlijn 98/83/EG. Het waterleidingbedrijf wint drinkwater uit het grondwater en de rivier de Spree in een gebied dat niet beschermd is in de zin van artikel 7, lid 3, tweede volzin, Kaderrichtlijn water. Het water uit de Spree heeft een hoog sulfaatgehalte. Het sulfaat is afkomstig van buiten bedrijf gestelde open groeven in het stroomgebied van de Spree. De in geding geroepen partij zet na de stillegging van de dagbouw de door de bruinkoolwinning ontstane groeve onder water. Het meer dat na de onderwaterzetting ontstaat, moet een overlaat hebben. Het water dat over de overlaat heen stroomt, zal in de Spree terechtkomen en een aanzienlijk hogere sulfaatconcentratie hebben dan het water van de Spree.

Verzoeksters vrezen dat de sulfaatconcentratie in het water van de Spree, dat zich toch al op een kritiek niveau voor de waterwinning bevindt, door deze inleiding bij het stroomafwaarts gelegen onttrekkingspunt zal worden overschreden en dat zij de waterwinning daarom op deze plek zullen moeten staken of in technisch opzicht fundamenteel zullen moeten aanpassen. De verwerende instantie heeft de aanleg van het meer, met inbegrip van de overlaat, bij een plangoedkeuringsbesluit goedgekeurd. De tien (!) vragen betreffen de uitlegging van de Kaderrichtlijn water, onder meer de vraag of alle leden van het publiek en/of degenen die met de productie en zuivering van drinkwater zijn belast, kunnen opkomen tegen schendingen van verboden en voorschriften van de richtlijn.

Volgens de A-G zijn lidstaten verplicht geen toestemming te geven voor een project dat de kwaliteit van een waterlichaam kan aantasten. Goedkeuring van een project is alleen mogelijk als de uitvoering ervan geen negatieve invloed heeft op de kwaliteit van het drinkwater dat wordt geleverd aan de inwoners van het getroffen gebied.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 23 maart 2023 – zaak C-11/22 – Est Wind Power – Estland – ECLI:EU:C:2023:241 – [conclusie](#)

Subsidie voor hernieuwbare energie – Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020 – Bouw van een windmolenpark - Investeringsproject – Staatssteun - Aanvang werkzaamheden

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 22 maart 2023 – gevoegde zaken T-825/19 en T-826/19 – Tazzetti/Commissie – ECLI:EU:T:2023:148 – [arrest](#)

Milieu – Gefluoreerde broeikasgassen – Elektronisch register van quota voor het op de markt brengen van fluorkoolwaterstoffen – Ondernemingen met dezelfde uiteindelijke begunstigde – Enige producent of invoerder – Bezwarende handeling – Procesbelang – Niet-ontvankelijkheid – Uitlegging van een uitvoeringsverordening in overeenstemming met de basisverordening – Uitvoeringsbevoegdheid van de Commissie

Verordening (EU) nr. 517/2014. Verzoekster in zaak T-825/19, Tazzetti SpA en verzoekster in zaak T-826/19, Tazzetti SA vorderen de nietigverklaring van – ten eerste – de besluiten vevat in drie brieven van 27 en 30 september 2019 en twee e-mails van 6 en 20 november 2019 van de Europese Commissie, genomen krachtens uitvoeringsverordening (EU) 2019/661 en – ten tweede – uitvoeringsbesluit (EU) 2020/1604.

Gerecht: De zaken T-825/19 en T-826/19 worden gevoegd voor het arrest. De besluiten vevat in de tweede van de op 27 september 2019 door de Europese Commissie verzonden brieven, in de brief van de Commissie van 30 september 2019 en in de e-mail van de Commissie van 20 november 2019, voor zover deze is gericht aan Tazzetti SpA en Tazzetti SA, worden nietig verklaard. De beroepen worden verworpen voor het overige.

GERECHT EU – ARREST – 29 maart 2023 – zaak T-868/19 – Nouryon Industrial Chemicals e.a./Commissie – ECLI:EU:T:2023:168 – arrest

Reach – Verzoek om aanvullende onderzoeken – Onderzoek naar prenataleontwikkelingstoxiciteit – Dierproeven – Kennelijk onjuiste beoordeling – Evenredigheid

Verordening (EG) nr. 1907/2006. De Europese Commissie wordt in deze zaak ondersteund door Nederland, Zweden en Denemarken. Verzoeksters, vorderen de nietigverklaring van uitvoeringsbesluit C(2019) 7336 final van de Commissie van 16 oktober 2019 inzake de nalevingscontrole van de registratie van dimethylether.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 19 december 2022 (23.3.23) - C-66/23 - Elliniki Ornithologiki Etaireia e.a*

Vogelstand - Speciale beschermingszones - Beschermingsmaatregelen

Richtlijn 79/409/EEG. Richtlijn 2009/147/EG. Richtlijn 92/43/EEG Richtlijn 2009/147/EG. In de arresten van het HvJ Commissie/Griekenland (C-334/04) en Commissie/Griekenland (C-293/07), heeft het Hof geoordeeld dat Griekenland de verplichtingen niet was nagekomen die voortvloeien uit artikel 4 van richtlijn 79/409, voor wat betreft, respectievelijk, de aanwijzing van speciale beschermingszones (SBZ's) en het duurzame en efficiënte beheer ervan. Met het besluit van 2010 zijn maatregelen vastgesteld om te voldoen aan deze arresten van het HvJ. De bestreden handeling richt zich met name op het voorkomen van storende factoren die een significant effect zouden hebben op de soorten waarvoor de SBZ's ter bescherming zijn aangewezen. De eerste verzoekende partij in het hoofdgeding, het Grieks ornithologisch genootschap, heeft bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring ingesteld, met het verzoek enkele artikelen van de bestreden handeling nietig te verklaren. De andere verzoekende partijen hebben een ander beroep tot nietigverklaring ingesteld met het verzoek de bestreden handeling in haar geheel nietig te verklaren. De verzoekende partijen in het hoofdgeding stellen onder andere dat de bepalingen van de bestreden handeling in strijd zijn met de bepalingen van richtlijn 79/409.

De vraag is o.a. of artikel 4, leden 1 en 2, van richtlijn 2009/147/EG, aldus dient te worden uitgelegd dat het in de weg staat aan nationale bepalingen, op grond waarvan speciale beschermingsmaatregelen, maatregelen tot behoud en herstel van de soorten en de habitats van in het wild levende vogels in de speciale beschermingszones (SBZ's) uitsluitend van toepassing zijn op „soorten die bepalend zijn voor de aanwijzing”, dat wil zeggen uitsluitend op de in het wild levende vogelsoorten die zijn vermeld in bijlage I bij richtlijn 2009/147/EG en op de trekvogels die geregeld voorkomen in elke SBZ, welke vogels, samen met de in de nationale wettelijke regeling opgenomen criteria voor de aanwijzing van de SBZ's, dienen als bepalende indicatoren voor de aanwijzing van een gebied tot SBZ.

REGELGEVING

- Europese wetgeving op het gebied van kritieke grondstoffen, fase: goedkeuring door de EC van 20 Maart 2023 - 15 Mei 2023 (EC)
- Net Zero Industry Act, Feedback mogelijk van 20 Maart 2023 - 15 Mei 2023 (EC)
- Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) en Richtlijn 1999/31/EG van de Raad van 26 april 1999 betreffende het storten van afvalstoffen Algemene oriëntatie (Interinstitutioneel dossier: 2022/0104(COD))
- BNC Fiche: Mededeling Herziening van het EU-initiatief inzake bestuivers (Kamerstuk 22112, nr. 3630)

Europese Commissie

- Europese Commissie doet voorstel om greenwashing en misleidende milieueclaims tegen te gaan ([ECER](#))
- Europese Commissie doet voorstel voor een richtlijn over het recht op reparatie ([ECER](#))

OVERIG

- New Green Deal proposals published today: Right to repair ([ECLB](#))
- A Few Reflections on State Responsibility or Liability for Environmental Harm ([EJILtalk](#))
- Brussel waarschuwt kabinet: houd vaart met stikstofaanpak ([Europa-nu](#))
- EU-milieuministers eens over verder beperken industriële uitstoot ([Europa-nu](#))
- Europese 'waterstofbank' moet nog dit jaar van start ([Europa-nu](#))
- A New York Moment for the Oceans to join the Paris Moment for the Climate? ([Verfassungsblog](#))
- Zwei Jahre Klimabeschluss des Bundesverfassungsgerichts ([Verfassungsblog](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-412/21 – Dual Prod – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:234 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Schorsing accijnsvergunning - Bestuurlijke sanctie – Strafrechtelijke procedure – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [Belastingen, accijns](#)

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-365/21 – Generalstaatsanwaltschaft Bamberg – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:236 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vervolg - Ne bis in idem – Schengenuitvoeringsovereenkomst - Duits voorbehoud

Samenvatting onder: [Strafrecht](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 23 maart 2023 – zaak C-726/21 – INTER CONSULTING – Kroatië – ECLI:EU:C:2023:240 – [conclusie](#)

Onrechtmatig vermogensvoordeel – Vergelijking op grond van tenlastelegging of op grond van vonnis

Artikel 50 Handvest EU. Artikel 54 en 57 SUO. In het hoofdgeding, dat in Kroatië aanhangig is, zijn meerdere personen beschuldigd van het berokkenen van financiële schade aan een Kroatische vennootschap in het kader van de uitvoering van een project voor toeristische accommodatie in Kroatië. In de loop van de procedure is gebleken dat twee van deze personen in Oostenrijk zijn vrijgesproken van strafbare feiten in verband met het verduisteren van middelen van een Oostenrijkse bank die dit project financierde. Bovendien is de aanvankelijke vervolging van deze personen in Oostenrijk gedeeltelijk beëindigd wegens een gebrek aan bewijs met betrekking tot andere feiten in verband met hetzelfde project. Na onderzoek van de gegevens in

het dossier is de precieze omvang van het deel van de vervolging dat is beëindigd, echter onduidelijk gebleven.

De verwijzende rechter, merkt op dat het beginsel ne bis in idem in de weg kan staan aan de bij hem aanhangige procedure vanwege de reeds in Oostenrijk gevoerde procedure. De precieze conclusie die op dat punt moet worden getrokken, hangt echter in wezen af van de mate waarin die rechter rekening kan houden met informatie uit die eerdere procedurele handelingen die in het kader van die procedure zijn vastgesteld. Het lijkt er inderdaad op dat Kroatische rechterlijke instanties volgens de Kroatische rechtspraak bij de beoordeling of de door het beginsel ne bis in idem geboden bescherming in werking treedt, enkel de informatie mogen meewegen die in bepaalde delen van de procedurele handelingen, zoals de tenlastelegging of het dictum van een onherroepelijke uitspraak, is verstrekt.

In deze context vraagt de verwijzende rechter zich meer in het bijzonder af of voor de toepassing van het in artikel 54 SUO verankerde ne bis in idem beginsel enkel rekening moet worden gehouden met de belangrijkste feiten die zijn vermeld in de tenlastelegging, uitgevaardigd door een openbaar ministerie van een andere lidstaat, en in het dictum van een onherroepelijke uitspraak gewezen in een andere lidstaat, dan wel of ook rekening moet worden gehouden met de feiten die zijn vermeld in de motivering van die uitspraak en ter zake waarvan de vervolging is beëindigd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 54 SUO moet aldus worden uitgelegd dat voor de toepassing van het in die bepaling neergelegde beginsel ne bis in idem rekening moet worden gehouden met alle relevante informatie over de materiële feiten in eerdere, met een definitieve beslissing afgesloten strafprocedures in een andere lidstaat en niet alleen met feiten in bepaalde delen van procedurele handelingen van die eerdere strafprocedures, zoals de tenlastelegging of het dictum van een vonnis.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-27/22 – Volkswagen Group Italia en Volkswagen Aktiengesellschaft – Italië – ECLI:EU:C:2023:265 – persbericht – conclusie

Ne bis idem - Sancties wegens oneerlijke handelspraktijken – Definitieve strafrechtelijke veroordeling in een lidstaat – Administratieve geldboete van strafrechtelijke aard - Coördinatie van de cumulatie van grensoverschrijdende sanctieprocedures - Toepassing van het ne-bis-in-idembeginsel op de cumulatie van grensoverschrijdende sanctieprocedures – Dieselgate

Richtlijn 2005/29/EG. Artikelen 50 en 52 Handvest EU. Verzoekers hebben hoger beroep ingesteld tegen een uitspraak van de bestuursrechter in eerste aanleg, tot verwerping van het beroep tegen een besluit van de Italiaanse mededingingsautoriteit, waarbij aan verzoekers een hoofdelijke geldboete is opgelegd omdat was vastgesteld dat deze vennootschappen een oneerlijke handelspraktijk in de zin van het wetboek consumentenrecht tot stand hadden gebracht.

Vraag is onder andere of sancties op het gebied van oneerlijke handelspraktijken die zijn opgelegd op grond van een nationale regeling waarbij richtlijn 2005/29/EG in nationaal recht is omgezet, kunnen worden aangemerkt als administratieve sancties van strafrechtelijke aard?

Volgens de A-G kan Volkswagen in Italië niet worden bestraft voor 'Dieselgate', nadat het in Duitsland wel is bestraft, als er onvoldoende afstemming is geweest tussen de strafprocedures van beide staten. De door de Italiaanse autoriteiten opgelegde straf kan strafrechtelijk van aard zijn en zou, indien blijkt dat de feiten identiek zijn aan die welke reeds in Duitsland zijn berecht, inbreuk maken op het recht om niet tweemaal voor hetzelfde feit te worden gestraft.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 50 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat:

– Een administratieve geldboete van 5 miljoen EUR die door de bevoegde nationale autoriteit voor consumentenbescherming wordt opgelegd aan een rechtspersoon die zich schuldig heeft

gemaakt aan oneerlijke handelspraktijken, materieel strafrechtelijk van aard is in de zin van die bepaling.

– Een administratieve geldboete van materieel strafrechtelijke aard die wordt opgelegd aan een rechtspersoon die zich schuldig heeft gemaakt aan oneerlijke handelspraktijken, in beginsel in strijd is met artikel 50 van het Handvest wanneer deze rechtspersoon voor dezelfde feiten reeds in een andere lidstaat strafrechtelijk is veroordeeld en die veroordeling definitief is geworden.

– Het recht om niet tweemaal voor dezelfde inbreuk te worden berecht of gestraft, niet mag worden beperkt op grond van artikel 52, lid 1, van het Handvest wanneer de procedures die worden gevoerd en de sancties die worden opgelegd door nationale autoriteiten van twee of meer lidstaten die op verschillende gebieden bevoegd zijn, gelijktijdig zijn gecumuleerd zonder dat de actie van die autoriteiten voldoende is gecoördineerd.

EHRM – factsheets en guides

[Right not to be tried or punished twice](#)

[Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oekraïne en Rusland

OVERIG

The ICC Arrest Warrants against Vladimir Putin and Maria Lvova-Belova – An Outline of Issues ([EJILTalk](#))

Wiki

[Wiki Oekraïne](#)

Onderwijs

EHRM – ARREST – 21 maart 2023 - Telek e.a. t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) - [66763/17](#) - [66767/17](#) - [15891/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD006676317](#)

Couppoging Turkije – Noodtoestand – Paspoort van academici ingenomen

Klagers werkten aan Turkse universiteiten. Zij ondertekenden een petitie die door 1.128 academici is ondertekend. Nadat in 2016 een couppoging was gepleegd, werd de noodtoestand uitgeroepen. Het werd onder meer mogelijk om ambtenaren te ontslaan die banden hebben met terroristische organisaties, dan wel organisaties die de nationale veiligheid bedreigen, en daarnaast werd de mogelijkheid gecreëerd om hun paspoorten af te nemen. Klagers zouden banden hebben met een dergelijke organisatie en werden daarom ontslagen. Ook werd hun paspoort afgenomen. Hun bezwaar en beroep tegen het afnemen van het paspoort werd afgewezen door de bestuursrechters en het constitutioneel hof. Eén van klagers werd strafrechtelijk vervolgd voor het ondertekenen van de petitie, maar werd vrijgesproken, omdat de nationale rechter in lijn met de eerdere beslissing van het constitutioneel hof oordeelde, inhoudende dat de veroordeling van negen anderen die de petitie hadden ondertekend een schending vormde van het recht op vrijheid van meningsuiting. Uiteindelijk hebben de klagers in 2019 nieuwe paspoorten gekregen.

Klagers stellen bij het EHRM dat art. 8 EVRM (het recht op respect voor het privéleven) door het afnemen van de paspoorten is geschonden. Twee klagers betogen dat zij daardoor geen carrière konden maken op de universiteit en geen academisch onderzoek konden doen in het buitenland. De derde klager, die in het buitenland verbleef, betoogt dat zij zonder paspoort moeilijkheden ondervond in haar privéleven en haar werkende leven tijdens haar verblijf in het buitenland. Twee klagers betogen ook dat het recht op onderwijs is geschonden, als genoemd in artikel, Eerste Protocol EVRM.

Het EHRM overweegt dat het niet hebben van een paspoort ongetwijfeld een aanzienlijke impact heeft gehad op het professionele en privéleven van klagers, waardoor er een inbreuk is gemaakt op hun privéleven. Noch op grond van de wettelijke regelingen noch op grond van de procedures werd duidelijk met welke organisatie klagers banden zouden hebben, dan wel wat voor feiten zij zouden hebben begaan om de conclusie tot inname van het paspoort te rechtvaardigen. Ook is nooit duidelijk gemaakt dat het innemen van het paspoort in het licht van de noodtoestand noodzakelijk was.

Het EHRM overweegt verder dat in de Paspoortwet de autoriteiten de mogelijkheid wordt gegeven om geen paspoort te geven aan mensen als hun vertrek uit het land “bezwaarlijk” is. Het gebruik van het woord “bezwaarlijk”, zonder enige verduidelijking te verschaffen over de reikwijdte daarvan of te definiëren wat dat woord inhoudt, brengt met zich mee dat de bevoegdheid van de autoriteiten onvoldoende duidelijk geformuleerd is. Bovendien volgt uit de wet en uit de beslissing van de autoriteiten in deze zaken niet hoe lang de paspoorten werden ingenomen, noch aan welke voorwaarden klagers moesten voldoen om hun paspoorten terug te krijgen.

Tot slot overweegt het EHRM dat de nationale rechters enkel hebben gekeken of de maatregel wettelijk mocht worden opgelegd vanwege de noodtoestand, maar hebben nagelaten een grondig onderzoek te doen naar de inhoud van de maatregel zelf, terwijl er significante gevolgen waren voor de privélevens van klagers. Nu het feitelijk onmogelijk was om een maatregel te betwisten die is genomen in het kader van de nationale veiligheid, waren de autoriteiten in staat om willekeurige inbreuken te maken op de rechten zoals gewaarborgd in het EVRM. De nationale rechters hebben hun verplichting nagelaten om te verifiëren of er een concrete reden was voor het innemen van de paspoorten, waardoor de rechtsgang niet voldoende of effectief was.

De inbreuk op artikel 8 EVRM was niet ‘bij wet voorzien’ als bedoeld in art. 8 EVRM en vormt daarmee een schending van art. 8 EVRM.

Het EHRM oordeelt voorts dat het recht op onderwijs als bedoeld in art. 2 van Protocol nr. 1 bij het EVRM van twee van de klagers, die voor hun doctoraalstudies naar een buitenlandse universiteit wilden maar dat door het ontbreken van een paspoort niet konden, is geschonden.

EHRM – ARREST – 30 maart 2023 – Szolcsan t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest](#) – [24408/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0330JUD002440816](#)

Onderwijs - Discriminatie Romakinderen - Weigering toelating tot andere school - Hongarije moet een beleid ontwikkelen om segregatie in het onderwijs een halt toe te roepen

Artikel 14 EVRM jo. artikel 2, Eerste Protocol EVRM. Klager is een Hongaarse onderdaan geboren in 2005 en heeft een Roma-achtergrond. Klager stond ingeschreven op een basisschool, de Jókaj Mór, met een gewoon leerplan. De Jókaj Mór werd bijna uitsluitend bezocht door Romakinderen al vormde deze groep slechts een klein deel van de totale bevolking van de stad. Volgens klager was het leerplan dat op de school werd gevolgd slecht. In juli 2014 verzocht de moeder van klager om hem over te plaatsen naar een andere openbare basisschool. Bij de basisschool in de naburige stad werd klager echter afgewezen omdat hij niet in het verzorgingsgebied van die school woonde. Volgens klager woonde echter een groot deel van de kinderen op de naburige school bij hem in de stad en was die school gemakkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Met een beroep op artikel 14 EVRM en artikel 2 van Protocol nr. 1 klaagt klager dat hij wordt gediscrimineerd in zijn recht op onderwijs wegens zijn Roma achtergrond.

Het Hof merkt op dat het gelet op het bewijsmateriaal en de statistische gegevens niet tot de conclusie kan komen dat de overplaatsing van klager naar een andere school werd afgewezen vanwege zijn Roma achtergrond. Echter is er ook geen objectieve en redelijke rechtvaardiging gegeven voor het verschil in behandeling waaraan klager in de periode dat hij naar de lagere school ging is onderworpen. De bewering van klager dat zijn school bijna uitsluitend door Romakinderen werd bezocht en dat het leerplan, het onderwijs van slechte kwaliteit was, is niet betwist. Ook is het Hof het, gelet op de werkelijke bevolkingsaantallen en de etnische achtergrond van de bewoners in het verzorgingsgebied, niet eens met de vaststelling dat het feit dat de Jókai Mór school bijna uitsluitend door Romakinderen werd bezocht niet neer kwam op segregatie.

Het Hof heeft al meerdere schendingen van het recht op onderwijs betreffende Roma-leerlingen vastgesteld. Het onderwijs van Romakinderen in gescheiden klassen of op gescheiden scholen zonder adequate maatregelen te treffen om ongelijkheden te voorkomen of te corrigeren is naar het oordeel van het Hof niet verenigbaar met de plicht van de staat om niet te discrimineren op basis van ras of etniciteit. Klager is opgeleid in gescheiden omstandigheden en de nationale staat had de plicht om stappen te ondernemen om die ongelijkheid te corrigeren en de oververtegenwoordiging van Romakinderen op die school te voorkomen. Artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 2, Eerste Protocol EVRM is aldus geschonden. De Hongaarse staat dient naar het oordeel van het Hof op grond van artikel 46 EVRM maatregelen te treffen om een einde te maken aan de segregatie van Roma-leerlingen op die specifieke school, maar moet ook zorgen dat er een beleid wordt ontwikkeld om segregatie in het onderwijs een halt toe te roepen, zoals aanbevolen in het vijfde rapport over Hongarije van de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-34/21 – Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:270 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG – Online onderwijs – Instemming docenten? – Medezeggenschapsraad – Begrip “nadere regel”

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – gevoegde zaken C-514/21 en C-515/21 – Minister for Justice and Equality – Ierland – ECLI:EU:C:2023:235 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Overlevering – Veroordeling wegens nieuw strafbaar feit – Begrip ‘proces dat tot de beslissing heeft geleid’ – Rechter

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Artikelen 47 en 48 Handvest EU. Artikel 6 EVRM. In C-514/21 heeft Hongarije een verzoek gedaan tot overlevering krachtens een in 2017 uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel, met het oog op het ondergaan van de resterende elf maanden van een opgelegde gevangenisstraf van één jaar. In C-515/21 heeft Polen verzocht om overlevering krachtens een in 2019 uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel. De overlevering van de gezochte persoon in die laatste zaak wordt verzocht met het oog op het ondergaan van een vrijheidsstraf die ab initio was opgeschort maar waarvan later de tenuitvoerlegging is gelast naar aanleiding van een veroordeling wegens een nieuw strafbaar feit, en die beslissing tot tenuitvoerlegging is gegeven door de rechter die de gezochte persoon voor dat nieuwe strafbare feit heeft veroordeeld.

De verwijzende rechter wenst te vernemen of de procedure die tot die latere veroordeling en tot de beslissing tot tenuitvoerlegging heeft geleid, deel uitmaakt van het „proces dat tot de beslissing heeft geleid” in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ? Tevens wil de verwijzende rechter weten of door de afwezigheid van de gezochte persoon bij de procedures in het geding inbreuk is gemaakt op zijn rechten onder artikel 6 EVRM en de artikelen 47 en 48 Handvest EU.

Hof: Artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, gelezen in het licht van de artikelen 47 en 48 Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de opschorting van de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf naar aanleiding van een nieuwe strafrechtelijke veroordeling wordt herroepen en met het oog op de tenuitvoerlegging van die straf een Europees

aanhoudingsbevel wordt uitgevaardigd, deze bij verstek gewezen strafrechtelijke veroordeling een „beslissing” in de zin van die bepaling vormt. Dat is niet het geval bij de beslissing tot herroeping van de tenuitvoerlegging van deze straf.

Artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584, moet aldus worden uitgelegd dat het de uitvoerende rechterlijke autoriteit toestaat om de overlevering van de gezochte persoon aan de uitvaardigende lidstaat te weigeren wanneer blijkt dat de procedure die heeft geleid tot een tweede, voor de uitvaardiging van het Europees aanhoudingsbevel bepalende, strafrechtelijke veroordeling van deze persoon bij verstek is gevoerd, tenzij het Europees aanhoudingsbevel wat die procedure betreft een van de in die bepaling, onder a) tot en met d), genoemde vermeldingen bevat.

Kaderbesluit 2002/584, gelezen in het licht van artikel 47 en artikel 48, lid 2, van het Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit weigert de gezochte persoon aan de uitvaardigende lidstaat over te leveren op de grond dat de procedure die heeft geleid tot de herroeping van de opschorting van de vrijheidsstraf voor de tenuitvoerlegging waarvan het Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, bij verstek is gevoerd, of de overlevering van die persoon afhankelijk stelt van de garantie dat voor deze persoon in die lidstaat de weg openstaat voor een nieuw vonnis of een procedure in hoger beroep waarbij een dergelijke beslissing tot herroeping of de tweede strafrechtelijke veroordeling die hem bij verstek is opgelegd en die bepalend blijkt voor de uitvaardiging van dat bevel, opnieuw kan worden onderzocht.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 9 maart 2023 – zaak C-142/22 – The Minister for Justice and Equality – Ierland – ECLI:EU:C:2023:191 – conclusie

Rechterlijke autoriteit – EAB – Nederlandse Officier van Justitie – Strafrechtelijke vervolging – Kracht van gewijsde - Toestemmingsprocedure

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. O.E. is in 2017 bij beslissing van de Ierse rechter overgeleverd aan Nederland. Die overlevering vond plaats op grond van drie Europese aanhoudingsbevelen, die zijn uitgevaardigd door Nederlandse officieren van justitie. Er is geen bezwaar gemaakt tegen het feit dat de aanhoudingsbevelen waren uitgevaardigd door Nederlandse officieren van justitie. O.E. is in Nederland veroordeeld voor de strafbare feiten waarvoor de aanhoudingsbevelen waren uitgevaardigd. Na die veroordeling hebben de Nederlandse autoriteiten de Ierse autoriteiten verzocht om toestemming voor de verdere vervolging van O.E. voor aanklachten die niet het voorwerp waren van de oorspronkelijke aanhoudingsbevelen. O.E. heeft bezwaren aangevoerd tegen het verlenen van toestemming en aangevoerd dat het verzoek om toestemming afkomstig moet zijn van de ‘rechterlijke autoriteit’ die de oorspronkelijke aanhoudingsbevelen heeft uitgevaardigd. Vanwege een aantal arresten van het EU-Hof kunnen (Nederlandse) officieren van justitie niet (langer) worden aangemerkt als ‘rechterlijke autoriteit’. Die arresten zijn echter gewezen nadat de Ierse beslissing om O.E. op grond van de oorspronkelijke EAB's over te leveren, gezag van gewijsde had verkregen.

De rechter wil met name weten of een overgeleverde zich tijdens de toestemmingsprocedure voor verdere vervolging mag beroepen op de status van de oorspronkelijke Europese Aanhoudingsbevelen, die veranderd is als gevolg van uitspraken van het EU-Hof tussen het einde van de overleveringsprocedure en het begin van de toestemmingsprocedure.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 27, lid 3, onder g), en lid 4, van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat de vaststelling dat een Europees aanhoudingsbevel op grond waarvan een persoon is overgeleverd, is uitgevaardigd door een autoriteit die geen ‘uitvaardigende rechterlijke autoriteit’ is in de zin van artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584, en derhalve op die grond als ongeldig had moeten worden beschouwd, er niet aan in de weg staat dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit, wanneer haar wordt verzocht om toestemming om de rechterlijke autoriteiten van de uitvaardigende lidstaat toe te staan die persoon te vervolgen of te berechten wegens enig ander vóór de overlevering begaan feit dan het feit dat de reden tot de overlevering is geweest, die toestemming verleent.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Années de plomb : le refus d'extrader les Italiens ([Libertés chéries](#))

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 28 maart 2023 - [ECLI:NL:HR:2023:481](#)

EAB afgegeven door OvJ - Onrechtmatig uitgevaardigd EAB?

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Het kind van de verdachte, ten tijde van het plegen van het delict zes maanden oud, was onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst bij een pleeggezin. De verdachte en haar toenmalige partner, tevens de vader, hebben in de ochtend van 26 februari 2018 het kind op een parkeerplaats van een supermarkt van de pleegmoeder weggenomen en meegenomen naar een vakantiewoning in Duitsland. Hun plan was het kind in Duitsland verder op te voeden.

De Nederlandse OvJ heeft een Europees aanhoudingsbevel (hierna: EAB) uitgevaardigd, waarop de verdachte en haar partner zijn aangehouden in de vakantiewoning in Duitsland. De Duitse OvJ heeft vervolgens een Duitse rechter-commissaris verzocht om een voorgeleiding in het kader van de overlevering van de verdachte in verband met strafvervolging wegens onttrekking van een minderjarige. De verdachte is toen voorgeleid voor de Duitse rechter. Tegenover deze rechter heeft de verdachte ingestemd met de vereenvoudigde overleveringsprocedure. De rechter heeft vervolgens hechtenis gelast ten behoeve van overlevering, overplaatsing naar een penitentiaire inrichting bevolen en een verzoek gedaan tot opname in het kader van de overleveringsdetentie onder vermelding van het EAB. De griffier van deze rechter heeft het stuk betreffende de voorgeleiding en het EAB doorgestuurd naar de Duitse OvJ. Deze heeft aan de Nederlandse OvJ bericht 'dat zij kan instemmen met de overlevering van de verdachte ten behoeve van strafvervolging in verband met de in het EAB beschreven feiten en daarbij bericht dat de verdachte heeft ingestemd met de versnelde overleveringsprocedure. De verdachte is vervolgens overgeleverd aan Nederland.

Ten overstaan van het hof heeft de verdediging tijdens de inhoudelijke behandeling van de strafzaak de niet-ontvankelijkheid van het OM bepleit wegens een onrechtmatig uitgevaardigd EAB door de Nederlandse OvJ en een onbevoegd genomen beslissing op het EAB door de Duitse OvJ, omdat beide officieren van justitie op grond van het EU-recht niet kunnen worden aangemerkt als bevoegde rechterlijke autoriteit om deze beslissingen te nemen. Het hof heeft dit verweer verworpen.

De Hoge Raad wijst erop dat de verdachte in de Duitse overleveringsprocedure op 27 februari 2018 tegenover een rechter is verschenen, waar zij te kennen heeft gegeven geen bezwaar te hebben tegen overlevering en heeft ingestemd met vereenvoudigde overlevering. Deze rechter heeft daarop beslist dat de verdachte in detentie werd gehouden. Daarna heeft overplaatsing van de verdachte naar een andere gevangenis plaatsgevonden, zijn de stukken over de procedure tegenover de rechter naar het OM doorgestuurd en is de verdachte – na een bericht van het Duitse OM aan het Nederlandse OM over de instemming met overlevering – aan de Nederlandse autoriteiten overgeleverd. Het hof heeft geoordeeld dat aldus de beslissing tot instemming met de overlevering van de verdachte niet door het Duitse OM, maar door een Duitse rechter is genomen. Daarin ligt als oordeel van het hof besloten dat over de overlevering van de betrokkene is beslist door een uitvoerende rechterlijke autoriteit in de zin van artikel 6 lid 2 Kaderbesluit. Dit oordeel van het hof is niet onbegrijpelijk. Voor verdere toetsing is geen plaats.

[🔗](#) Hoge Raad over onrechtmatigheidstoetsing EAB door zittingsrechter ([Intro](#))

EHRM factsheet

[🔗](#) [Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

EHRM – ARREST – 14 maart 2023 - Georgiou t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) – 57378/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0314JUD005737818

Eerlijk proces - Ongemotiveerde afwijzing van verzoek om prejudiciële vraag aan het HvJEU te stellen - Schending

Artikel 6 EVRM. Klager heeft in het kader van een strafzaak tegen hem bij het Griekse Hof van Cassatie verzocht om een prejudiciële beslissing te vragen aan het HvJEU. De klacht gaat over het ontbreken van enige motivering voor de afwijzing van dit verzoek.

De bepaling waar partijen het niet over eens zijn staat in de [Praktijkcode voor Europese Statistieken](#). Beginsel 1.4 en luidt als volgt: *De hoofden van de nationale bureaus voor de statistiek en van Eurostat en, voor zover van toepassing, de hoofden van de andere statistische autoriteiten zijn als enigen verantwoordelijk voor de statistische methoden, normen en procedures die worden toegepast en voor de inhoud en het moment van bekendmaking van statistische nieuwsberichten.*

Het Hof merkt allereerst op dat tegen de beslissing van het Hof van Cassatie geen beroep mogelijk was naar nationaal recht. Het Hof van Cassatie was dus verplicht zijn weigering om een prejudiciële beslissing aan het HvJ te vragen te motiveren. Het arrest van het Hof van Cassatie van 7 juni 2018 bevat geen verwijzing naar het verzoek van klager, noch enige motivering waarom werd geoordeeld dat de door hem gestelde vraag niet voor verwijzing naar het HvJ-EU in aanmerking kwam. Uit de inhoud en motivering van het arrest van het Hof van Cassatie kan niet worden afgeleid of de vraag irrelevant werd geacht, of ze werd gezien als betrekking hebbend op een bepaling die duidelijk was of al door het HvJEU was geïnterpreteerd, of gewoon werd genegeerd. Er is dus sprake van een schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

- ECtHR finds violation of the right to fair trial when national court does not seek preliminary ruling from the CJEU ([European law blog](#))
- Two issues were especially important for the ECtHR. First, it was decisive that the national court in question was a court of last instance. Second, the applicant had requested that the national court refer questions to the CJEU and the national court had not done so, nor given any reasons. The judgment is important as a reminder that EU law does not operate in a bubble. The preliminary reference procedure has significance for the right of fair trial.*

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-269/22 – I.P. e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:275 – geen conclusie – [arrest](#)

Strafrechtelijke procedure – Prejudiciële beslissing – Onpartijdig gerecht – Procedurele waarborgen - Vermoeden van onschuld

Artikel 267 VWEU. Artikel 47 en 48 Handvest EU. Het Openbaar Ministerie heeft een strafrechtelijke vervolging tegen vijf personen ingesteld wegens deelneming aan een criminele organisatie die zich o.a. bezig houdt met mensensmokkel. Bij beschikking van 25 maart 2022, I.P. e.a. (Vaststelling van de feiten in het hoofdgeding), in zaak C-609/21, heeft het Hof voor recht verklaard dat artikel 267 VWEU en artikel 94, eerste alinea, onder a), van het Reglement voor de procesvoering van het Hof, gelezen in het licht van artikel 4, lid 3, VEU en artikel 47, tweede alinea, van het Handvest, in de weg staan aan een nationale regel die bepaalt dat rechters in strafzaken zich op straffe van vernietiging van de te wijzen beslissing ten gronde moeten verschonen wanneer zij zich in het kader van een verzoek aan het Hof om een prejudiciële beslissing uitspreken over de feiten. Het Hof voegt daaraan toe dat een dergelijke regel door die rechters en door elk orgaan dat tot toepassing ervan bevoegd is buiten toepassing moet worden gelaten.

Naar aanleiding van deze beschikking van het Hof vraagt de verwijzende rechter zich af of hij het in artikel 48, lid 1, van het Handvest bedoelde recht op het vermoeden van onschuld schendt door in het kader van een verzoek aan het Hof om een prejudiciële beslissing vast te stellen dat de

beklaagde bepaalde daden heeft gepleegd, en of zijn te wijzen beslissing ten gronde naar aanleiding van het antwoord van het Hof mogelijkerwijs in strijd is met het in artikel 47, tweede alinea, van het Handvest gewaarborgde recht op een onpartijdig gerecht.

Verzetten artikel 47, tweede alinea, van het Handvest, dat voorziet in het vereiste van een onpartijdig gerecht, en artikel 48, lid 1, van het Handvest, waarin het vermoeden van onschuld van de verdachte is neergelegd, zich tegen een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU waarin bepaalde handelingen van de verdachten bewezen worden geacht, wanneer de verwijzende rechter vóór de indiening van het verzoek om een prejudiciële beslissing alle vereiste procedurele waarborgen voor een beslissing ten gronde heeft toegepast?

Hof: Artikel 267 VWEU, gelezen in het licht van artikel 47, tweede alinea, en artikel 48, lid 1, van het Handvest EU, staat er niet aan in de weg dat een nationale rechter in strafzaken vóór enige uitspraak ten gronde met inachtneming van de procedurele waarborgen uit hoofde van het nationale recht bepaalde feiten vaststelt teneinde bij het Hof een ontvankelijk verzoek om een prejudiciële beslissing in te kunnen dienen.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-711/21 en C-712/21 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2023:155 – conclusie

Vluchtelingenstatus – Internationale bescherming - Terugkeerbesluit

Samenvatting onder: Asiel en migratie

Wiki

[Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 9 maart 2023 – L.B. t. Hongarije – Grote Kamer – persbericht – arrest – 36345/16 – ECLI:CE:ECHR:2023:0309JUD003634516

Systematische publicatie van persoonsgegevens van belastingsschuldenaren in Hongarije is in strijd met het EVRM

Artikel 8 EVRM. Klager heeft de Hongaarse nationaliteit. In 2006 werd de nationale wetgeving gewijzigd. Waar eerder de belasting- en douaneautoriteit van Hongarije verplicht was om op zijn website persoonsgegevens te publiceren van personen die een belastingachterstand hadden groter dan 10 miljoen Hongaarse forint (ongeveer €26.000,-) moest nu de belastingdienst een lijst met “grote belastingsschuldenaars publiceren. Op die lijst moesten de persoonsgegevens van personen wier belastingsschulden groter waren dan 10 miljoen Hongaarse florin over een periode van meer dan 180 dagen worden geplaatst. De nationale wetgever vond het amendement nodig om de economie “witter” te maken. Onbetaalde belastingen kunnen immers het gevolg zijn van gedrag in strijd met de verplichting om belasting te betalen.

Bij de belastingcontrole in 2013 constateerde de belastingdienst dat klager een betalingsachterstand had van ongeveer € 625.000,- omdat hij geen inkomstenbelasting had betaald over een contante opname van ongeveer twee miljoen euro. Volgens klager had hij dit geld doorgesluisd naar zakenpartners. In 2014 publiceerde de belastingdienst de persoonsgegevens van klager op een lijst van wanbetalers. De gepubliceerde informatie omvatte zijn naam, huisadres, belastingidentificatienummer en het bedrag aan onbetaalde belasting. In 2016 verscheen klager op de lijst van “grote belastingsschuldenaren”.

Met een beroep op artikel 8 EVRM klaagt klager dat de publicatie van zijn naam en andere gegevens op de website van de belastingdienst voor het niet nakomen van zijn fiscale verplichtingen niet noodzakelijk was in een democratische samenleving en een inbreuk heeft gemaakt op zijn recht op privéleven. De reden van het Hongaarse wetgevingsbeleid was volgens

klager om hem publiekelijk te schande te maken. In zijn kamerarrest van 12 januari 2021 oordeelde het hof dat geen sprake was van een schending van artikel 8 EVRM. Het verzoek van klager om de zaak naar de grote kamer te verwijzen werd op 31 mei 2021 geaccepteerd.

De grote kamer van het Hof is van oordeel dat sprake is van een inmenging in het recht op eerbieding van het privéleven van klager. Het doel van deze inmenging is echter legitiem. Staten komt een ruime beoordelingsvrijheid toe, maar deze is niet onbeperkt. De individuele en publieke belangen moeten goed in evenwicht zijn en er moet rekening worden gehouden met de juiste procedurele waarborgen. Een dergelijke afweging van concurrerende belangen eiste de nationale belastingwet van Hongarije echter niet. De Hongaarse belastingdienst had geen discretionaire bevoegdheid om na te gaan of het nodig was om de persoonsgegevens van de belastingsschuldenaars openbaar te maken. Het was op grond van de wet verplicht die gegevens na 180 dagen openbaar te maken.

Naar het oordeel van het Hof is bij de wetswijziging van 2006 door de nationale autoriteiten niet beoordeeld wat de effecten van de eerdere regelingen op het gedrag van de belastingbetalers was en wat de meerwaarde van het amendement zou zijn. Bovendien is door de nationale autoriteiten niet overwogen wat de impact van de nieuwe publicatieregeling zou zijn en hoe groot het risico op misbruik was. Evenmin is rekening gehouden met het potentieel bereik van het internet waarop de gegevens werden gepubliceerd. Overwegingen inzake gegevensbescherming zijn bij de wetswijziging ook niet of nauwelijks aan de orde geweest. De door de Hongaarse wetgever aangevoerde redenen zijn gelet daarop onvoldoende om aan te tonen dat de inmenging waarover klager heeft geklaagd noodzakelijk was in een democratische samenleving. Daarnaast is door de nationale autoriteiten geen goed evenwicht gevonden tussen de concurrerende individuele en publieke belangen die op het spel staan. Er is aldus sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

 Name and Shame : Le contribuable et la protection des données fiscales (libertés chéries)

EHRM – ARREST – 28 maart 2023 – Sarbu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [34467/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0328JUD003446715](#)

Privéleven - Gebruik van heimelijke video-opnames, aangetroffen bij computeronderzoek medeverdachte, vormt geen schending

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces strafrecht

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-268/21 – Norra Stockholm Bygg – Zweden – [ECLI:EU:C:2023:145](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG - Nationaal procesrecht – Exhibitieplicht – Personeelsregistratie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Zweden, Tsjechië, Polen en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Fastec heeft in opdracht van Nycander een kantoorpand gebouwd. De personen die de werkzaamheden uitvoerden, registreerden hun aanwezigheid in een elektronisch personeelsregistratiesysteem. Fastec en Nycander hebben een geschil over de betaling. Nycander heeft gevraagd om overlegging van de personeelsregistratie die Entral namens Fastec bijhield. Fastec heeft zich tegen die vordering verzet en aangevoerd dat een dergelijke exhibitie de AVG zou schenden aangezien de gevraagde gegevens voor een ander doel waren verzameld en niet als bewijs in het hoofdgeding konden worden gebruikt. In het geschil wordt het verzoek toegewezen tot overlegging van een uittreksel uit de personeelsregistratie die persoonsgegevens bevat die voornamelijk zijn verzameld met het oog op belastingcontrole (een exhibitievordering).

De vraag is onder andere of artikel 6, leden 3 en 4, AVG ook eisen stelt aan de nationale procesrechtelijke wetgeving betreffende de exhibitieplicht.

Hof: Artikel 6, leden 3 en 4, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling in het kader van een civiele gerechtelijke procedure van toepassing is op de overlegging als bewijs van een personeelsregister met persoonsgegevens van derden die hoofdzakelijk met het oog op belastingcontrole zijn verzameld.

De artikelen 5 en 6 van verordening 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter bij de beoordeling of de overlegging van een document met persoonsgegevens moet worden gelast, rekening moet houden met de belangen van de betrokkenen en deze belangen moet afwegen in het licht van de omstandigheden van het geval en van het soort procedure, en daarbij de vereisten in acht moet nemen die voortvloeien uit het evenredigheidsbeginsel en in het bijzonder uit het beginsel van minimale gegevensverwerking genoemd in artikel 5, lid 1, onder c), van die verordening.

E Data protection meets civil procedure – the ECJ decision in Norra Stockholm Bygg ([European law blog](#))

Moreover, the ECJ's approach to the legality of such processing offers the first judicial interpretation of Article 6(4) of the GDPR, the potential for lawful 'incompatible further processing'.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-34/21 – Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:270 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG – Online onderwijs – Instemming docenten – Medezeggenschapsraad – Begrip “nadere regel”

Verordening (EU) 2016/679. Duitsland, Oostenrijk, Roemenië en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Moeten leerkrachten instemmen met het streamen van hun lessen per videoconferentie (bovenop de instemming van de ouders van de betrokken leerlingen)? Partijen zijn het evenmin eens over de vraag of er volgens de relevante regelingen van de deelstaat Hessen inzake personeelsvertegenwoordiging een medezeggenschapsrecht dan wel slechts een recht op inspraak bestaat.

Het Hof oordeelt dat het livestreamen van openbaar onderwijs via videoconferentie onder de AVG valt.

Hof: Artikel 88 van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling geen „nadere regel” in de zin van lid 1 van dat artikel kan vormen ingeval zij niet voldoet aan de voorwaarden van lid 2 van dat artikel.

Artikel 88, leden 1 en 2, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de toepassing van nationale bepalingen die zijn vastgesteld ter bescherming van de rechten en vrijheden van werknemers met betrekking tot de verwerking van hun persoonsgegevens in het kader van de arbeidsverhouding, achterwege moet blijven wanneer die bepalingen niet voldoen aan de voorwaarden en beperkingen van genoemd artikel 88, leden 1 en 2, tenzij die bepalingen een rechtsgrond vormen als bedoeld in artikel 6, lid 3, van deze verordening die aan de daarin vastgelegde vereisten voldoet.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 16 maart 2023 – zaak C-634/21 – SCHUFA Holding e.a. – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:220 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

AVG - Kredietinformatiebureaus - Kredietcores

Verordening (EU) 2016/679. De vraag is o.a. of de activiteit van kredietinformatiebureaus, te weten het vaststellen van kredietcores voor betrokken personen en het doorgeven daarvan zonder verdere aanbeveling of commentaar aan derden die met de betrokkene contracten sluiten of juist hiervan afzien, waarbij zij zich voornamelijk baseren op deze kredietcore, binnen de werkingssfeer van artikel 22, lid 1, AVG valt.

De A-G is van mening dat het automatisch vaststellen van een kans op het vermogen van een persoon om een lening af te lossen, profilering is in de zin van de AVG.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 22, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de geautomatiseerde vaststelling van een waarschijnlijkheidswaarde betreffende het vermogen van een persoon om in de toekomst een lening af te lossen, reeds een besluit vormt dat uitsluitend op geautomatiseerde verwerking, waaronder profilering, is gebaseerd en waaraan voor hem rechtsgevolgen zijn verbonden of dat hem anderszins in aanmerkelijke mate treft, wanneer die waarde, die met behulp van persoonsgegevens van de betrokkene is vastgesteld, door de verwerkingsverantwoordelijke aan een verwerkingsverantwoordelijke derde wordt doorgegeven en, volgens een vaste praktijk, voor die derde bepalend is bij zijn besluit over de totstandbrenging, de uitvoering of de beëindiging van een contractuele relatie met de betrokkene.

Artikel 6, lid 1, en artikel 22 van verordening 2016/679 staan niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling inzake profilering wanneer het gaat om andere profilering dan die als bedoeld in artikel 22, lid 1, van die verordening. De nationale wettelijke regeling moet in dat geval echter wel voldoen aan de voorwaarden van artikel 6 van die verordening en met name een passende rechtsgrond hebben, hetgeen door de nationale rechter moet worden nagegaan.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 16 maart 2023 – gevoegde zaken C-26/22 en C-64/22 – SCHUFA Holding e.a. – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:222 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Kredietregistratiebureau – Gegevensbescherming - Bewaartermijn

Verordening (EU) 2015/848. Verordening (EU) 2016/679. Artikelen 7 en 8 Handvest EU. Verzoeker heeft bij een kredietregistratiebureau een verzoek gedaan de registratie van een vervroegde kwijtschelding van een restschuld te wissen. Nadat het kredietregistratiebureau dat heeft geweigerd, heeft verzoeker bij verweerder een verzoek gedaan om de registratie te wissen. Verweerder heeft meegedeeld dat het kredietbureau de ongunstige registraties aangaande kwijtschelding van een restschuld ook na de periode van kwijtschelding van een vordering mag bewaren. Verzoeker heeft hiertegen beroep ingesteld.

Vraag is of de mededeling van verweerder kan worden aangemerkt als besluit of als reactie op een klacht. Daarnaast is de vraag of gegevens uit openbare registers mogen worden bewaard bij particuliere ondernemingen en, indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, wanneer deze gegevens dan bij deze ondernemingen moeten worden gewist.

De A-G is van mening dat een privaat kredietinformatiebureau persoonsgegevens uit openbare registers, zoals nationale databanken betreffende insolventieprocedures, niet langer mag bewaren dan de bewaartermijn van het openbaar register. Rechtbanken moeten een volledige rechterlijke toetsing kunnen uitoefenen op elke juridisch bindende beslissing van een toezichthoudende autoriteit van de AVG.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 78, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat uit deze bepaling volgt dat een juridisch bindend besluit van een toezichthoudende autoriteit is onderworpen aan een volledige, inhoudelijke rechterlijke toetsing.

Artikel 6, lid 1, onder f), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een privaat kredietinformatiebureau persoonsgegevens uit openbare registers, zoals 'nationale databanken' in de zin van artikel 79, leden 4 en 5, van verordening (EU) 2015/848 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, bewaart gedurende een termijn die langer duurt dan de bewaartermijn van het openbaar register. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of de bewaring van de gegevens gedurende de voor het openbare register toegestane termijn voldoet aan de voorwaarden van artikel 6, lid 1, eerste alinea, onder f), van verordening 2016/679.

Artikel 17, lid 1, onder d), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de betrokkene het recht heeft om van de verwerkingsverantwoordelijke zonder onredelijke vertraging

wissing van hem betreffende persoonsgegevens te verkrijgen wanneer die gegevens onrechtmatig zijn verwerkt overeenkomstig artikel 6, lid 1, van deze verordening.

Artikel 17, lid 1, onder d), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de betrokkene in beginsel het recht heeft om van de verwerkingsverantwoordelijke zonder onredelijke vertraging wissing van hem betreffende persoonsgegevens te verkrijgen wanneer hij bezwaar maakt tegen de verwerking overeenkomstig artikel 21, lid 1, van deze verordening. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of er bij wijze van uitzondering dwingende gerechtvaardigde gronden voor de verwerking bestaan.

Artikel 40, leden 2 en 5, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat gedragscodes die overeenkomstig deze bepalingen zijn opgesteld en eventueel zijn goedgekeurd door de toezichthoudende autoriteit, niet op juridisch bindende wijze de voorwaarden voor een rechtmatige verwerking van persoonsgegevens kunnen vaststellen die afwijken van de voorwaarden van artikel 6, lid 1, van deze verordening.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-162/22 – Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:266 – conclusie

Ambtsmisdrijven officier van justitie – Tuchtmaatregelen – Toegang tot persoonsgegevens via elektronische communicatiemiddelen - Prokuratuur

Richtlijn 2002/58/EG. Verzoeker is, na een intern onderzoek naar zijn handelen in de functie van Officier van Justitie, ontslagen uit zijn ambt vanwege het plegen van ambtsmisdrijven. Ook is aan hem een tuchtmaatregel opgelegd. Verzoeker heeft beroep ingesteld bij de rechter en vordert de nietigheid van beide besluiten.

De vraag is o.a. of bepaalde persoonsgegevens die zijn verkregen in het kader van een strafrechtelijk onderzoek later kunnen worden gebruikt in een tuchtprocedure tegen een ambtenaar.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het bevoegde overheidsinstanties niet toestaat om gegevens die worden bewaard door aanbieders van elektronische communicatiediensten en die gedetailleerde informatie over een gebruiker kunnen verschaffen, te verzamelen en te gebruiken in het kader van onderzoeken naar gedragingen die minder ernstige strafbare feiten vormen dan die waarvan het eerdere onderzoek de toegang tot die gegevens heeft kunnen rechtvaardigen.

Subsidiair moet artikel 9, lid 1, van richtlijn (EU) 2016/680 gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 10 van verordening (EU) 2016/679 in het licht van de artikelen 7 en 8 van het Handvest EU, aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen het gebruik in een tuchtrechtelijke procedure van persoonsgegevens die door een overheidsinstantie rechtmatig en rechtstreeks zijn verkregen in het kader van een strafrechtelijk onderzoek, mits die procedure en dat onderzoek krachtens duidelijke, nauwkeurige en bindende regels van nationaal recht met elkaar verbonden zijn en voor zover het gebruik van de gegevens een legitiem doel heeft en noodzakelijk en evenredig is, hetgeen ter beoordeling staat aan de rechterlijke instantie.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 12 januari 2023 (ECER 7.3.2023) – C-21/23 - Lindenapothek

AVG - Online verkoop van geneesmiddelen – Apotheken – Oneerlijke handelspraktijken – Horizontale werking

Verordening (EU) 2016/679. Richtlijn 95/46/EG. Partijen zijn beide apotheker, Verzoeker is houder van een vergunning voor onlinehandel en verkoopt zijn assortiment ook op het internet, op het platform voor onlinehandel „Amazon-Marketplace.” Verweerder maakt bezwaar tegen de verkoop op Amazon van geneesmiddelen die alleen in apotheken mogen worden verkocht,

aangezien dat oneerlijk is wegens niet-naleving van de wettelijke vereisten die volgens de bepalingen inzake gegevensbescherming gelden voor het verkrijgen van toestemming van de klant voor het verzamelen, verwerken of gebruiken van gegevens over zijn gezondheid. Hij vordert de staking van die handel.

De verwijzende rechter stelt vragen over de uitlegging van hoofdstuk VIII en van artikel 9 van verordening 2016/679, alsmede van artikel 8, lid 1, van richtlijn 95/46. De vraag is o.a. of verweerder als concurrent bevoegd is om wegens schendingen van verordening 2016/679 bij de civiele rechter op te komen tegen de inbreukmaker, op grond van het verbod op oneerlijke handelspraktijken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 8 december 2022 (ECER 9.3.2023) – C-46/23 - Újpesti Polgármesteri Hivatal*

AVG - Toezichthoudende autoriteit – Bevoegdheid tot nemen van corrigerende maatregelen - Verzoek tot verwijderen gegevens zonder verzoek van betrokkene

Verordening (EU) 2016/679. Verzoekster, een gemeentelijke instelling, heeft in februari 2020 besloten om financiële steun te verstrekken aan bewoners die tot de risicogroep voor COVID-19 behoorden en voldeden aan een aantal voorwaarden. Verzoekster heeft daarom de Hongaarse schatkist en het districtskantoor, verzocht om de persoonsgegevens te verzamelen die nodig waren voor de vaststelling van het recht op steun. De schatkist en het districtskantoor hebben de gevraagde gegevens verstrekt. De verkregen gegevens zijn door verzoekster samengevoegd in een ter uitvoering van het programma opgezette databank. Verweester, de nationale autoriteit voor gegevensbescherming heeft de gegevensverwerkingen onderzocht en heeft vastgesteld dat verzoekster verschillende bepalingen van de AVG had geschonden.

Kan de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat op grond van artikel 58, lid 2, met name onder c), d) en g), van verordening (EU) 2016/679 in het kader van haar bevoegdheden tot het nemen van corrigerende maatregelen de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker gelasten onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens te wissen, ook al is er geen uitdrukkelijk daartoe strekkend verzoek van de betrokkene overeenkomstig artikel 17, lid 1, AVG?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 22 september 2022 (ECER 21.3.23) - C-65/23 - K GmbH

AVG – Schadevergoeding – Begrip “nadere regels”

Verordening (EU) 2016/679. Verzoeker vordert van verweester, zijn werkgever, overeenkomstig artikel 82, lid 1, AVG vergoeding van de immateriële schade die hij ten gevolge van een inbreuk op deze verordening heeft geleden. In 2017 bestonden er binnen het concern, waartoe verweester behoort, plannen om alle groepsmaatschappijen op het cloudgebaseerde personeelsinformatiesysteem „Workday” te laten overstappen. Met de ondernemingsraad is achteraf een bedrijfsovereenkomst afgesloten waarbij de moedermaatschappij tot de verwerking van de gegevens werd gemachtigd. Deze bedrijfsovereenkomst had betrekking op zeer specifieke gegevens: personeelsnummer, naam, voornaam, telefoonnummer, datum van indiensttreding, datum van indiensttreding bij het concern, plaats van tewerkstelling, bedrijfsnaam, vestiging, telefoonnummer en e-mailadres van het werk. Verzoeker stelt dat de verwerking van zijn gegevens in verband met het testen van het nieuwe personeelsinformatiesysteem niet in overeenstemming was met de AVG.

De eerste vraag is of een krachtens artikel 88, lid 1, AVG vastgestelde nationale wettelijke regeling, volgens welke de verwerking van persoonsgegevens, met inbegrip van bijzondere categorieën van persoonsgegevens, van werknemers met het oog op de arbeidsverhouding op basis van collectieve overeenkomsten met inachtneming van artikel 88, lid 2, AVG rechtmatig is – aldus moet worden uitgelegd dat steeds ook moet worden voldaan aan de overige voorwaarden van die verordening, zoals artikel 5, artikel 6, lid 1, en artikel 9, leden 1 en 2, AVG. Wat wordt onder „nadere regels” in artikel 88, lid 1, verstaan. Beschikken partijen bij een collectieve overeenkomst,

bij de beoordeling van de noodzakelijkheid van de gegevensverwerking overeenkomstig artikel 5, artikel 6, lid 1, en artikel 9, leden 1 en 2, AVG over een beoordelingsmarge die door de rechter slechts beperkt kan worden getoetst. Waartoe mag in dat geval de rechterlijke toetsing worden beperkt? Hebben personen reeds recht op vergoeding van immateriële schade als hun persoonsgegevens in strijd met die verordening zijn verwerkt, dan wel of het recht op vergoeding van immateriële schade daarnaast vereist dat de betrokkene aantoont dat hij immateriële schade – van enig belang – heeft geleden. Heeft artikel 82, lid 1, AVG, naast zijn compenserende functie, ook een specifiek of algemeen preventief karakter en of hij daarmee rekening moet houden bij de berekening van het bedrag van de immateriële schade die op grond van artikel 82, lid 1, AVG door de verwerkingsverantwoordelijke (of de verwerker) moet worden vergoed. Is de mate van schuld van de verwerkingsverantwoordelijke (of de verwerker) relevant voor de berekening van het bedrag van de op grond van artikel 82, lid 1, AVG te vergoeden immateriële schade?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië - 26 januari 2023 (ECER 21.3.23) - [C-57/23](#) - [Policejní prezidium](#)

Dataminimalisatie - DNA-profiel – Strafbare feiten - Niet-nakoming van verplichtingen bij beheer andermans vermogen - Misbruik bevoegdheden overheidsambtenaar

Richtlijn (EU) 2016/680. Ondanks het verzet van de verzoekende partij heeft de verwerende partij vingerafdrukken afgenomen en een wanguitstrijkje verricht op grond waarvan zij een DNA-profiel heeft vastgesteld. Daarnaast heeft zij foto's gemaakt en een beschrijving van de verzoekende partij opgesteld. Vervolgens heeft zij deze gegevens ingevoerd in de relevante databanken van de Tsjechische politie (litigieuze interventie). De rechter heeft de verzoekende partij onherroepelijk veroordeeld wegens de niet-nakoming van haar verplichtingen bij het beheren van andermans vermogen en wegens misbruik van haar bevoegdheden als openbaar ambtenaar. Daarnaast is de rechterlijke instantie ervan uitgegaan dat de bewaring van de aldus van de verzoekende partij verkregen persoonsgegevens in de databanken van de Tsjechische politie een onrechtmatige handeling vormt. Om die reden heeft de rechter de verwerende partij gelast alle in deze databanken opgeslagen persoonsgegevens van de verzoekende partij te wissen. De verwerende partij heeft hiertegen hoger beroep ingesteld. De verwerende partij betoogt dat de litigieuze interventie in overeenstemming met de wet is verricht.

De vraag is o.a. of het verenigbaar is met de verplichting om de verwerking van persoonsgegevens tot een minimum te beperken en om een onderscheid te maken tussen verschillende categorieën van betrokkenen, dat in de nationale wetgeving wordt toegestaan dat genetische gegevens worden verzameld van eenieder die ervan wordt verdacht of beschuldigd opzettelijk een strafbaar feit te hebben gepleegd.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Artikel: Eerste Belgische uitspraken in SkyECC-zaken. ([BS-01-03-2023](#))

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam - 15 maart 2023 - [ECLI:NL:RBAMS:2023:1407](#)

AVG – Facebook - Verwerking voor advertentiedoeleinden - Oneerlijke handelspraktijk - Collectieve actie

Richtlijn 95/46/EG. Verordening (EU) nr. 2016/679. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP), heeft een onderzoek ingesteld naar het verwerken van persoonsgegevens van Nederlandse gebruikers door het Facebookconcern. Conclusie is dat het Facebookconcern op meerdere punten in strijd handelt met de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) als het gaat om het verstrekken van informatie over de verwerking van persoonsgegevens voor advertentiedoeleinden. Dit rapport heeft niet tot handhavingsbesluiten van de toezichthouder geleid. Het gaat in deze zaak om een collectieve actie tegen drie vennootschappen van het Facebookconcern op grond van art. 3:305a BW (oud). De gevorderde verklaringen voor recht worden gedeeltelijk toegewezen. Facebook heeft onrechtmatig gehandeld omdat zij de privacyrechten van de achterban van de

procederende stichting heeft geschonden. Zie ook het tussenvonnis over bevoegdheid en ontvankelijkheid in deze zaak: [ECLI:NL:RBAMS:2021:3307](#)

- Recente Facebook-uitspraak: een paar belangrijke punten - Data&Privacyweb (privacy-web.nl) ([Privacyweb](#))
- Facebook handelde onrechtmatig bij verwerking persoonsgegevens Nederlandse gebruikers ([recht.nl](#))
- Facebook(t) een nederlaag ([Holla](#))

REGELGEVING

Verwerking persoonsgegevens bestrijding terrorisme door NCTV geschrapt uit wetsvoorstel ([NJB](#))

NOOT – bij HvJ

N.Orlic, in: [JOR 2023/70](#)

REGELGEVING

Dataverordening: lidstaten akkoord over eerlijke toegang tot en eerlijk gebruik van data ([Raad](#))

OVERIG

- Advies EDPB over nieuw EU-US Data Privacy Framework ([AP](#))
- Europese Commissie: ook ChatGPT moet zich aan privacyregels EU houden ([Europa-nu](#))
- TikTok bans: what the evidence says about security and privacy concerns – Benjamin Dowling ([Inforrms](#))
- Big Brother is Watching the Olympic Games – and Everything Else in Public Spaces ([Verfassungsblog](#))

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [EHRM Factsheet Personal data protection](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – 30 maart 2023 - Diémert t. Frankrijk – persbericht – arrest – 71244/17 - ECLI:CE:ECHR:2023:0330JUD007124417

Toegang tot de rechter - Meerderheidsoordeel over voorkomen van verjaring

Artikel 6 EVRM. Klager is bestuursrechter en heeft zich als civiele partij gevoegd in een zaak waarin een politicus wordt verweten klager in zijn publieke functie te hebben beledigd. Uitkomst in eerste aanleg was ontslag van rechtsvervolging. In hoger beroep heeft klager verzocht een prejudiciële vraag voor te leggen aan het Hof van Cassatie. Nadat het Hof van Beroep dit had geweigerd, was de actie van klager verjaard. Het EHRM brengt in herinnering dat het recht op toegang tot de rechter niet absoluut is; de lidstaten hebben hierbij een bepaalde beoordelingsruimte. In deze zaak was het volgens het nationale recht aan klager om op het

verloop van de procedure te letten, en te voorkomen dat zijn zaak, terwijl deze nog aanhangig was, zou verjaren. Het Hof oordeelt dan met een meerderheid dat klager niet een te zware procedurele last is opgelegd. Twee rechters in het Hof voor de Rechten van de Mens zijn de afwijkende opvatting toegedaan dat een dergelijke oplettendheid – teneinde te herstellen wat door het Hof wordt aangeduid als een ‘disfunctioneren van de overheid’ – níet in redelijkheid van een civiele partij kan worden gevraagd.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBELISSING – Thierry t. Frankrijk – [persbericht 2.3.23 – beslissing - 37058/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0131DEC003705819](#)

Tuchtrechtelijke beslissing tegen politieagent – Klacht kennelijk ongegrond

Artikel 6 EVRM. Klager is een senior politieagent tegen wie een formeel onderzoek werd gestart, omdat hij een bijdrage zou hebben geleverd aan drugshandel door de georganiseerde misdaad. Hij zou de aflevering van tonnen aan drugs via een politie-informant hebben georganiseerd. De drugs zijn niet onderschept en zijn in Frankrijk en andere landen verspreid.

De openbaar aanklager heeft klager opgeroepen voor een zitting betreffende het al dan niet intrekken van diens bevoegdheid om politieagent te zijn. Dat is een tuchtrechtelijke beslissing die is opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Twee weken daarna heeft de aanklager een persconferentie gegeven. De aanklager heeft klager, die bijgestaan werd door twee advocaten, op de zitting gehoord en heeft daarna besloten dat zijn bevoegdheid om politieagent te zijn wordt ingetrokken. Klager heeft de aanklager daarop gevraagd om de beslissing te herzien, maar de aanklager heeft dat verzoek afgewezen, omdat zij daarvoor geen valide reden zag. Klager heeft daarop beroep ingesteld bij het ‘College van beroep voor senior politieagenten’ om de beslissing van de aanklager terzijde te schuiven en heeft met zijn twee advocaten de zitting bijgewoond. Het college heeft de intrekking van zijn bevoegdheid veranderd naar een schorsing van twee jaren. Cassatie tegen deze beslissing heeft niets opgeleverd.

Bij het EHRM betoogt klager dat artikel 6, lid 1 EVRM is geschonden. De openbaar aanklager was niet onafhankelijk. Ook was zij niet onpartijdig, nu zij in de tuchtrechtelijke procedure (die klager overigens meer strafrechtelijk van aard vond) de rol had aangenomen van aanklager, onderzoeker én rechter. De partijdigheid bleek ook uit de persconferentie die werd gegeven tijdens het lopende onderzoek. Tot slot was geen sprake van ‘equality of arms’, nu de aanklager bepaald bewijs dat in haar bezit was door de gelijktijdig aanhangige strafzaak niet had aangedragen. Ook art. 6 lid 2 EVRM zou zijn geschonden, omdat de tuchtzaak was gebaseerd op bewijs van een strafzaak tegen hem die nog liep op het moment dat de tuchtzaak werd begonnen, zodat de onschuldspresumptie is geschonden.

Het EHRM overweegt ten aanzien van art. 6 lid 1 EVRM als volgt. Het College van beroep had de bevoegdheid om de door de aanklager opgelegde sancties af te wijzen én om die te veranderen en kijkt bij de besluitvorming naar de feitelijke juistheid, de juridische kwalificatie en de proportionaliteit van de sanctie. In deze zaak heeft het College de proportionaliteit van de sanctie geheel onderzocht en een minder zware sanctie opgelegd. Daarbij heeft het College de staat van dienst van klager, de ernst van de tegen hem ingediende klachten en zijn positie in de organisatie in acht genomen. De behandeling van de zaak was passend voor een rechterlijk orgaan met volledige bevoegdheid als genoemd in de jurisprudentie van het EHRM. Het beroep was dus qua reikwijdte toereikend en in overeenstemming met een procedure die niet in strijd is met het recht op een eerlijk proces. Daarbij heeft het EHRM in aanmerking genomen dat het College bestond uit drie rechters van het Hof van Cassatie, dat er een zitting is geweest waar klager en zijn advocaten hun standpunt naar voren konden brengen, dat sprake was van ‘equality of arms’ omdat klager op de hoogte was gesteld van het aangevoerde bewijs en daarop kon reageren en tot slot dat de beslissing van het College was gebaseerd op zowel feitelijke als juridische gronden. Daarnaast was er een mogelijkheid voor cassatie en heeft het Hof van Cassatie de wettelijkheid van de beslissing beoordeeld. Het EHRM acht de klacht kennelijk ongegrond.

Ten aanzien van artikel, lid 2 EVRM overweegt het EHRM dat klager hierover niet heeft geklaagd bij het College of in cassatie, zodat de klacht niet-ontvankelijk is, omdat de nationale rechtsmiddelen nog niet uitgeput zijn.

 Sanctions disciplinaires : la CEDH hors contrôle (*libertés cheries*)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 21 maart 2023 – Szaxon t. Hongarije - persbericht 30.3.23 – besluit – 54421/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0321DEC005442121

Ontvankelijkheid – Compensatie voor langdurige echtscheidingsprocedure

Artikel 6 EVRM. De zaak betreft de doeltreffendheid van het nieuwe rechtsmiddel dat door Hongarije is ingevoerd voor compensatie voor langdurige civiele procedures, zoals de langdurige echtscheidingsprocedures waarbij klager betrokken was die begon in 2009 door zijn vrouw en pas eindigde in 2022 voor het Grondwettelijk Hof. Het Hof oordeelt dat wet nr. XCIV van 2021 een effectief rechtsmiddel bevat voor langdurige civiele procedures, en dat klager krachtens die wet een verzoekschrift bij de nationale rechtbanken moest indienen alvorens een klacht in te dienen bij het EHRM. De klacht is niet ontvankelijk vanwege niet-uitputting van nationale rechtsmiddelen.

EHRM – factsheets en guides

 [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 9 maart 2023 – Rigolio t. Italië – persbericht – arrest - 20148/09 - ECLI:CE:ECHR:2023:0309JUD002014809

Vermoeden van onschuld - Civiele aansprakelijkheid voor strafrechtelijk feit na verjaring strafzaak - Recht op eerlijk proces

Artikel 6, lid 2 EVRM. Richtlijn (EU) 2016/343. Klager was gemeenteambtenaar. Hij wordt in 1992 beschuldigd van verduistering omdat hij bewust de behandeling van een aanvraag voor een bouwvergunning zou hebben vertraagd om de eigenaar van een gebouw ertoe te brengen steekpenningen (aan onder meer klager) te betalen. In 2002 volgt een veroordeling tot vier jaar gevangenisstraf en een verplichting tot het betalen van schadevergoeding aan diverse civiele partijen, nader te bepalen in een aparte procedure. In hoger beroep oordeelt de rechter dat de zaak is verjaard, maar stelt, volgens het Italiaanse recht, voor civielrechtelijke doeleinden, wel het strafbare feit vast en kwalificeert dat als corruptie. Klager wil een vrijspraak en gaat in cassatie, maar het beroep wordt verworpen. Tegelijk met de strafzaak wordt tegen klager bij een speciale rechtbank een aansprakelijkheidsvordering ingediend tot vergoeding van de schade die het imago van de overheid heeft geleden als gevolg van misbruik door overheidsfunctionarissen. In hoger beroep oordeelt de rechter mede op grond van feiten en omstandigheden uit het strafdossier dat klager een bedrag van 41 316,55 EUR aan schadevergoeding moet betalen. De hoogte van het bedrag is daarbij mede gebaseerd op de “ernst van de corruptie”. In Straatsburg stelt klager dat het vermoeden van onschuld is geschonden.

Het EHRM erkent dat bijzondere zorgvuldigheid moet worden betracht bij het motiveren van een civielrechtelijke beslissing die wordt gegeven na beëindiging van een strafprocedure. Het Hof is echter van oordeel dat mede gelet op de aard en de context van de civiele procedure in de onderhavige zaak noch de beschrijving noch de beoordeling van de feiten kon worden geïnterpreteerd als een bevestiging van de strafrechtelijke schuld van klager. Geen schending van artikel 6, lid 2 EVRM.

EHRM – ARREST – 9 maart 2022 – Cupial t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [67414/11](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0309JUD006741411](#)

Eerlijk proces - Geen adequate motivering wegens niet ingaan op belangrijke argumenten van verdachte in strafzaak - Psychologische mishandeling van drie kinderen door excessieve religieuze praktijken

Artikel 6, lid 21 EVRM. Klager werd strafrechtelijk veroordeeld voor psychologische mishandeling van zijn drie kinderen door middel van excessieve religieuze praktijken.

EHRM: Klager heeft gesteld dat zijn ex-vrouw het verzoek tot instellen van een onderzoek pas had ingediend nadat zij een echtscheiding had aangevraagd, waarmee klager niet had ingestemd. Volgens hem waren de beschuldigingen pas geuit nadat zijn ex-vrouw een relatie met een andere man was begonnen. Hoewel dit punt de kern van de strafzaak betrof, heeft de nationale rechter op dit punt geen oordeel gegeven. De nationale rechter is evenmin ingegaan op de stelling van klager dat de enige deskundige partijdig was. Het verzoek om een tweede deskundigenoordeel werd met een beknopte motivering afgewezen. De nationale rechter had de – voor klager positieve – verklaring van de oudste dochter tijdens het proces niet betrouwbaar geacht, zonder in te gaan op de omstandigheid dat die dochter na de scheiding vrijwillig bij klager was gaan wonen, met instemming van de rechtbank. De nationale rechter had bovendien geen grondig onderzoek gedaan naar eventuele banden tussen de andere getuigen en klager en zijn ex-vrouw.

De nationale rechter heeft geen enkele beoordeling gegeven met betrekking tot de specifieke en belangrijke argumenten van klager en dus niet voldaan aan een van de vereisten voor een eerlijk proces, namelijk een adequate motivering van de beslissing. Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM.

EHRM – ARREST – 23 maart 2023 - Deltuva t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [38144/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420](#)

Beperking familiebezoek tijdens detentie op basis van ongegrond risico op inmenging strafproces – Schending artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: Familierecht en familielevens

EHRM – ARREST – 28 maart 2023 – Sarbu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [34467/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0328JUD003446715](#)

Privéleven - Gebruik van heimelijke video-opnames, aangetroffen bij computeronderzoek medeverdachte, vormt geen schending

Artikel 6 EVRM. Artikel 8 EVRM. De klager werd strafrechtelijk veroordeeld voor het aannemen van steekpenningen. Een medeverdachte had opnames van hem gemaakt met behulp van een miniatuur videocamera, die als bewijs werden gebruikt.

EHRM: Klager heeft de nationale rechtsmiddelen niet uitgeput ten aanzien van de lengte van de procedure. Klager is niet-ontvankelijk ten aanzien van artikel 6 EVRM.

Het gebruik van de video-opnames vormt een inmenging in de uitoefening van klagers recht op eerbiediging van zijn privéleven. De inmenging was voorzien bij de wet: het Roemeense recht specificeert de voorwaarden waaronder dergelijke opnames als bewijs kunnen worden gebruikt. Het werd gebruikt in strafprocedures wegens corruptie en diende het zwaarwegende belang van het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten.

De autoriteiten hebben de opnames ontdekt na een geoorloofd computeronderzoek. Het gebruik ervan is beperkt tot de strafrechtelijke procedure. De opnames hadden betrekking op twee eenmalige incidenten en waren niet verkregen door constant of langdurig toezicht gedurende een lange periode. De inmenging was beperkt tot wat noodzakelijk was in een democratische samenleving. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Fabbri e.a. t. San Marino – persbericht verwijzing – arrest 18.10.2022

Lange duur strafprocedure – Verjaring - Civiele vordering

De klachten gaan over het staken van strafvervolgning tegen derden omdat de onderzoeken door toedoen van de autoriteiten zijn verjaard. Klagers (die partij waren in de procedure als benadeelde partijen) klagen op grond van artikel 6 EVRM dat daardoor hun civiele vorderingen tijdens de strafprocedure niet konden worden behandeld. De zaak wordt op verzoek van San Marino verwezen naar de Grote Kamer.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 23 maart 2023 – zaak C-209/22 – Rayonna prokuratura Lovech, TO Lukovit – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:249 – conclusie

Fouillering en inbeslagname – Verzuim toekennen status aan betrokkende - Recht op informatie – Recht op een advocaat - Rechterlijke toetsing van dwangmaatregelen in strafrechtelijke onderzoeken

Richtlijn 2012/13/EU. Richtlijn 2013/48/EU. Artikelen 47 en 48 Handvest EU. De politie heeft de bestuurder van een auto een stopteken gegeven. De passagiers verklaarden tegenover de politie in het bezit te zijn van verdovende middelen. De politieambtenaar ging over tot een lichamelijk onderzoek van één van de passagiers. Hiervan maakte hij proces-verbaal op overeenkomstig het model inzake fouillering en inbeslagname in spoedeisende gevallen met rechterlijke machtiging achteraf. Volgens de verwijzende rechter heeft de fouillering en inbeslagname plaatsgehad zonder dat aan de gefouilleerde persoon een status is toegekend op basis waarvan hij de mogelijkheid zou hebben om zich op de rechten van verdediging te beroepen (zoals het recht op informatie en het recht op een advocaat). Het verzuim om de betrokkene een bepaalde status toe te kennen en de schending van zijn rechten die hieruit in de visie van de verwijzende rechter voortvloeit, hebben geleid tot deze prejudiciële verwijzing.

De verwijzende rechter vraagt zich in wezen af welke bescherming, in het licht van het in de richtlijnen 2012/13 en 2013/48 neergelegde recht op informatie en op toegang tot een advocaat, moet toekomen aan een persoon die in de voorfase van de strafprocedure wordt onderworpen aan een fouillering en aan een inbeslagname van de goederen in zijn bezit. Voor de verwijzende rechter rijzen ook vragen over de omvang van de door het Unierecht vereiste rechterlijke toetsing van dwangmaatregelen ter verkrijging van bewijs. Voorts is de vraag of de dwangmaatregelen die zijn aangewend in de vorm van fouillering en inbeslagname, binnen de werkingssfeer vallen van richtlijn 2013/48/EU en richtlijn 2012/13/EU.

A-G geeft het Hof in overweging: Situaties waarin in het kader van een onderzoek tegen een van een strafbaar feit verdachte persoon dwangmaatregelen zoals een fouillering en/of een inbeslagname zijn aangewend, vallen binnen de werkingssfeer van richtlijn 2012/13/EU en van richtlijn 2013/48/EU.

Het begrip „verdachte” in de zin van de richtlijnen 2012/13 en 2013/48 is een autonoom begrip van Unierecht. Een persoon die er de facto van wordt verdacht een strafbaar feit te hebben begaan, heeft de status van „verdachte” in de zin van die richtlijnen, ook al kent het nationale recht die procedurele status niet en kent het de verdachte de hem toekomende rechten niet toe. Deze richtlijnen verzetten zich tegen nationale regelingen en praktijken volgens welke de rechten van de verdediging pas ontstaan vanaf het tijdstip waarop de betrokkene door middel van een officiële kennisgeving de status van „beklaagde” heeft verkregen, waarbij die handeling, die als voorwaarde geldt voor de toepassing van de in het nationale recht neergelegde procedurele rechten en waarborgen, wordt verricht met volledige inachtneming van de discretionaire bevoegdheid van de opsporingsinstantie, die niet verplicht is om de feitelijk verdachte persoon zo spoedig mogelijk in kennis te stellen van de op hem rustende verdenkingen.

Het Unierecht en met name het doeltreffendheidsbeginsel verzetten zich niet ertegen dat een lidstaat de rechterlijke toetsing van dwangmaatregelen ter verkrijging van bewijs beperkt tot de formele rechtmatigheid daarvan, voor zover de bodemrechter in het verdere verloop van de

strafprocedure kan nagaan of de uit de richtlijnen 2012/13 en 2013/48 voortvloeiende rechten van de betrokkene, gelezen in het licht van de artikelen 47 en 48 Handvest EU zijn gewaarborgd.

Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2013/48 verzet zich tegen een nationale regeling op grond waarvan een fouillering en een inbeslagname van verboden middelen kunnen worden verricht zonder dat de betrokkene tijdens een politieverhoor of na een vrijheidsbeneming zonder onnodig uitstel toegang heeft tot een advocaat. Het staat aan de verwijzende rechter om te beoordelen of de omstandigheden van het hoofdgeding onder een van die twee situaties vallen.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 30 maart 2023 – zaak C-162/22 – Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:266 – conclusie

Ambtsmisdrijven officier van justitie – Tuchtmaatregelen – Toegang tot persoonsgegevens via elektronische communicatiemiddelen - Prokuratuur

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland - 31 januari 2023 (ECER 21.3.23) - C-49/23 - 1Dream e.a.

Confiscatie van opbrengsten van misdrijf – Beroep tegen beslissing rechter

Kaderbesluit 2005/212/JBZ. Richtlijn 2014/42/EU. Artikel 47 Handvest EU. Volgens de Letse regeling kan de voor de procedure verantwoordelijke autoriteit, de stukken inzake de onrechtmatig verkregen voorwerpen uit de strafzaak tillen en een procedure inleiden om te doen verklaren dat die voorwerpen zijn verkregen uit illegale activiteiten. In dat geval zendt deze autoriteit die stukken toe aan de rechter in eerste aanleg, die zal beslissen of de voorwerpen onrechtmatig zijn verkregen. Indien de rechter in eerste aanleg vaststelt dat de voorwerpen onrechtmatig zijn verkregen, beslist hij over het lot van de voorwerpen, waaronder over de eventuele confiscatie ervan. Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij een regionale rechter. De regionale rechter kan de beslissing van de rechter in eerste aanleg vernietigen en een beslissing over de onrechtmatig verkregen voorwerpen geven, waartegen geen beroep kan worden ingesteld.

Verzoekers hebben bij het Grondwettelijk Hof de vraag voorgelegd of de litigieuze bepaling verenigbaar is met artikel 92, eerste volzin, van de Letse grondwet. Verzoekers zijn van mening dat de litigieuze bepaling niet verenigbaar is met artikel 92, eerste volzin, van de Letse grondwet, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU, artikel 8, leden 1 en 6, van richtlijn 2014/42 en artikel 4 van kaderbesluit 2005/212 omdat de litigieuze bepaling hen niet toestaat cassatieberoep in te stellen tegen beslissingen van de regionale rechter.

De vraag is o.a. of een nationale regeling op grond waarvan een nationale rechter uitspraak doet over de confiscatie van de opbrengsten van een misdrijf in een afzonderlijke procedure betreffende onrechtmatig verkregen voorwerpen die van de strafrechtelijke hoofdprocedure is afgescheiden voordat is vastgesteld dat er een strafbaar feit is gepleegd en iemand daaraan schuldig is bevonden, en op grond waarvan de confiscatie plaatsvindt op basis van stukken van het strafdossier, binnen de werkingssfeer van richtlijn 2014/42, en van kaderbesluit 2005/212 valt.

Zie over hetzelfde onderwerp: C-767/22 1Dream e.a.

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-269/22 – I.P. e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:275 – geen conclusie – arrest

Strafrechtelijke procedure – Prejudiciële beslissing – Onpartijdig gerecht – Procedurele waarborgen - Vermoeden van onschuld

Samenvatting onder: Prejudiciële procedure HvJ

NOOT – bij HvJ 8 december 2022, [C-348/21 HYA e.a.](#)

The right to cross-examine witnesses, a tale of two methodologies: judgment of the CJEU in the case of HYA and Others (Johan Callewaert)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Artikel: Eerste Belgische uitspraken in SkyECC-zaken. ([BS-01-03-2023](#))

Europese Commissie

Aanbeveling (EU) 2023/681 van de Commissie van 8 december 2022 betreffende procedurele rechten van verdachten en beklaagden die onderworpen zijn aan voorlopige hechtenis en betreffende materiële detentieomstandigheden, [Pb L 86, 24.3.2023](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Producteisen

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-653/21 – Syndicat Uniclima – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:238 – [persbericht](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Veiligheidsvoorschriften – CE-markering – Apparatuur met ontvlambare koelmiddelen

Verordening nr. 517/2014. Richtlijn 2006/42/EG. Richtlijn 2014/35/EU. Richtlijn 2014/68/EU. Richtlijn (EU) 2015/1535. De verwijzende rechter wil weten of het zich met de harmonisatie waarin richtlijn 2006/42, richtlijn 2014/35 en richtlijn 2014/68 voorzien, verdraagt dat de lidstaten veiligheidseisen vaststellen voor onder deze richtlijnen vallende apparatuur, wanneer die eisen niet inhouden dat apparatuur die blijkens de CE-markering voldoet aan de eisen van die richtlijnen, veranderingen moet ondergaan, en, zo ja, onder welke voorwaarden en binnen welke grenzen?

Het Hof oordeelt dat lidstaten geen aanvullende eisen mogen stellen aan drukapparatuur met de CE-markering om die apparatuur op de nationale markt te mogen aanbieden.

Hof: Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/68/EU gelezen in samenhang met artikel 2, punt 31, en artikel 5, lid 1, eerste alinea, van die richtlijn, verzet zich tegen een nationale regeling waarbij met het oog op de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van personen tegen brandrisico's in ruimten die voor het publiek toegankelijk zijn, aan drukapparaten en samenstellen waarin ontvlambare koelmiddelen worden gebruikt, eisen worden gesteld die niet behoren tot de in die richtlijn neergelegde essentiële veiligheidseisen voor het op de markt aanbieden of het in bedrijf stellen van de drukapparaten en samenstellen in kwestie, terwijl deze zijn voorzien van de CE-markering.

Recht op een doeltreffende voorziening in rechte

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-432/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2023:139 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Verdrag van Aarhus - Niet-nakoming – Goed bosbeheer – Bosbeheerplannen – Toegang tot de rechter – Beroepsrecht van milieuorganisaties

Samenvatting onder: [Milieu](#)

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-752/21 – Otdel „Mitnichsko razsledvane i razuznavane“ – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:179 – geen conclusie – arrest

Geconfisqueerde voorwerpen – Douane – Boete – Rechtsbescherming tegen besluit

Samenvatting onder: Belastingen, douane

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-682/20 P – Les Mousquetaires en ITM Entreprises / Commissie – ECLI:EU:C:2023:170 – persbericht – conclusie – arrest

Mededingingsregelingen – Besluit van de Commissie waarbij een inspectie wordt gelast – Exceptie van onwettigheid van artikel 20 van verordening (EG) nr. 1/2003 – Ontbreken van een doeltreffende voorziening in rechte tegen de uitvoeringsvoorwaarden van de inspectiebesluiten

Samenvatting onder: Mededinging

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 2 maart 2023 – zaak C-35/22 – CAJASUR Banco – Spanje – ECLI:EU:C:2023:156 – conclusie

Oneerlijke bedingen - Consumentenhypothekovereenkomst – Algemene voorwaarden - Recht op een doeltreffende voorziening

Samenvatting onder: Consumenten

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 30 maart 2023 – zaak C-134/22 – G GmbH – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:268 – conclusie

Collectief ontslag – Voorwaarden – Insolventie - Schriftelijke mededeling ondernemingsraad

Samenvatting onder: Arbeid en SZ

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland - 31 januari 2023 (ECER 21.3.23) - C-49/23 - 1Dream e.a.

Confiscatie van opbrengsten van misdrijf – Beroep tegen beslissing rechter

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht

Rechtsbeginselen EU

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-73/22 P en C-77/22 P – Grupa Azoty e.a. / Commissie en Advansa Manufacturing e.a. / Commissie en Dralon – ECLI:EU:C:2023:157 – conclusie

Staatssteun – Richtsnoeren inzake handel in broeikasgasemissierechten na 2021 – Begrip voor beroep vatbare handeling - Beroep door particulieren

Richtlijn 2003/87/EG. Richtlijn (EU) 2018/410. De verzoekende ondernemingen vorderen vernietiging van de beschikkingen van het Gerecht in zaken T-726/20 en T-741/20 waarbij het Gerecht hun beroepen tot gedeeltelijke nietigverklaring van de mededeling van de Commissie van 25 september 2020, „Richtsnoeren betreffende bepaalde staatssteunmaatregelen in het kader van het systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten na 2021” niet-ontvankelijk heeft verklaard.

Deze zaken bieden het Hof de gelegenheid om zeer belangrijke verduidelijkingen aan te brengen in de uitlegging van bepaalde voorwaarden op basis waarvan een beroep dat particulieren bij het Gerecht instellen ontvankelijk is, te weten het begrip „voor beroep vatbare handeling” en de voorwaarde van rechtstreekse geraaktheid, alsook de verhouding tussen deze twee voorwaarden.

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op een en ander geef ik het Hof in overweging het tweede middel van de hogere voorzieningen af te wijzen en, indien ook het eerste middel in hogere voorziening wordt afgewezen, de hogere voorzieningen in hun geheel af te wijzen.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 2 maart 2023 – zaak C-718/21 – Krajowa Rada Sądownictwa – Polen – ECLI:EU:C:2023:150 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Uitoefenen ambt van rechter na pensioengerechtigde leeftijd - Bevoegdheid van het Hof – – Beginselen van onafzetbaarheid en onafhankelijkheid van rechters

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU. Het ingestelde beroep is gericht tegen het besluit van de nationale raad voor de rechtspraak (KRS) tot beëindiging van de procedure inzake de verdere uitoefening van het ambt van rechter na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd door L.G. (rechter in Polen).

De vraag is of het Unierecht zich verzet tegen een nationale bepaling die de werkzaamheid van een verklaring van een rechter inzake zijn voornemen om het ambt van rechter te blijven uitoefenen na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afhankelijk stelt van de toestemming van een ander orgaan.

De A-G betwijfelt of het mechanisme waarmee de KRS Poolse rechters machtigt om na de pensioengerechtigde leeftijd een rechterlijk ambt te blijven uitoefenen, voldoende waarborgen voor onafhankelijkheid biedt. De beslissing om een rechter al dan niet te machtigen om zijn gerechtelijk ambt te blijven uitoefenen, mag niet gebaseerd zijn op te vage en moeilijk te verifiëren criteria.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU verzet zich tegen een nationale regeling die de werkzaamheid van een verklaring van een rechter inzake zijn voornemen om het ambt van rechter te blijven uitoefenen na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afhankelijk stelt van de toestemming van een orgaan waarvoor is aangetoond dat het niet onafhankelijk is van de wetgevende of de uitvoerende macht, en dat zijn beslissingen neemt op basis van vage en moeilijk verifieerbare criteria.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU staat in beginsel niet in de weg aan een nationale regeling die aldus wordt uitgelegd dat een te late verklaring van een rechter dat hij zijn ambt als rechter na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd wil blijven uitoefenen, zonder gevolg blijft, ongeacht de omstandigheden van de niet-inachtneming van de termijn en het belang van deze niet-inachtneming voor de procedure inzake de verlening van toestemming om het ambt van rechter te blijven uitoefenen, mits deze regeling het evenredigheidsbeginsel eerbiedigt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 26 januari 2023 (ECER 22.3.23) - [C-41/23](#) - [Peigli](#)

Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Honorair rechters en openbaar aanklagers – Vergoeding tijdens gerechtelijke vakanties - Recht op SZ en arbeidsongeschiktheidsverzekering

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

OVERIG

- A.R. Mackor, Epistemische bedreigingen van de rechtsstaat, in: [AA 2023/0194](#)
- The Council's Conditionality Decision as a Violation of Academic Freedom? ([Verfassungsblog](#))
- Constitutional? Perhaps. Democratic? Not so much ([Verfassungsblog](#))
The adoption of the Law on Retirement without a majority in the National Assembly has caused a huge uproar in France. The use by the executive of an article or two of the Constitution, as well as the combination thereof, is deemed constitutional until a competent organ says otherwise.
- La Foule, le Peuple et la Société ([Verfassungsblog](#))
- The Begum Case: Why Ministerial Discretion Precludes Human Rights Issues ([Verfassungsblog](#))
- Frozen ([Verfassungsblog](#))
After years of inaction, the European Commission and Council jointly acted to freeze EU funds totaling more than €28.7 billion for Hungary and more than €110 billion for Poland at the end of 2022, citing rule-of-law violations. Surprisingly, the decisions were taken not just (or even primarily) using the new Conditionality Regulation designed for that purpose. Instead, they used a variety of other legal tools to which rule-of-law conditionality was attached.

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)

Recht op leven

NOOT – bij EHRM januari 2023, [Machalikashvili e.a. t. Georgië](#)

Machalikashvili and others v. Georgia: the critical importance of the burden of proof to human rights adjudication ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

Sport

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 9 maart 2023 – zaak C-680/21 – Royal Antwerp Football Club – [België](#) – [Grote Kamer](#) – ECLI:EU:C:2023:188 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Vrij verkeer van werknemers - UEFA-regels - Home-grown players'

Samenvatting onder: [Arbeid, SZ en vrij verkeer van werknemers](#)

OVERIG

Big Brother is Watching the Olympic Games – and Everything Else in Public Spaces ([Verfassungsblog](#))

Staatssteun

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 2 maart 2023 – gevoegde zaken C-73/22 P en C-77/22 P – Grupa Azoty e.a. / Commissie en Advansa Manufacturing e.a. / Commissie en Dralon – ECLI:EU:C:2023:157 – [conclusie](#)

Staatssteun – Richtsnoeren inzake handel in broeikasgasemissierechten na 2021 – Begrip voor beroep vatbare handeling - Beroep door particulieren

Samenvatting onder: [Rechtsbeginselen EU](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 9 maart 2023 – zaak C-466/21 P – Land Rheinland-Pfalz / Deutsche Lufthansa – ECLI:EU:C:2023:195 – [conclusie](#)

Staatssteun – Exploitatiesteun aan luchthaven Frankfurt-Hahn - Procesbevoegdheid - Begrip “belanghebbende”

Artikel 263, vierde alinea, VWEU. Verordening (EU) 2015/1589. verordening (EG) nr. 659/1999. Het Hof wordt opnieuw verzocht zich uit te spreken over de procesbevoegdheid ten aanzien van een besluit waarbij de Commissie de administratieve procedure inzake staatssteun beëindigt op grond dat de steun geen twijfel doet rijzen over de verenigbaarheid ervan met de interne markt. In deze context dient het Hof zich uit te spreken over de draagwijdte van het begrip „belanghebbende” en over de gevallen waarin een dergelijke belanghebbende kan worden geacht met zijn hogere voorziening schending van zijn procedurele rechten te hebben aangevoerd. Bovendien zal het Hof zich met name moeten buigen over de vraag of het Gerecht correct gebruik heeft gemaakt van het juridische begrip „totaalscenario” om vast te stellen of de onderzochte steun door de rechtstreekse begunstigde van de steun aan een andere onderneming is overgedragen. Op verzoek van het Hof worden in deze conclusie alleen die juridische kwesties behandeld.

De A-G is van mening dat het Gerecht het uit de rechtspraak inzake indirecte voordelen voortvloeiende criterium had moeten toepassen om na te gaan of de maatregel waarbij de betrokken steun is verleend, zodanig was opgezet dat ten minste een deel van die steun aan Ryanair ten goede kwam. Door daarentegen de criteria toe te passen die worden gehanteerd in de uit het arrest Bouygues voortvloeiende rechtspraak, heeft het Gerecht zijns inziens blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting.

A-G geeft het Hof in overweging: het bestreden arrest te vernietigen op grond van onjuiste rechtsopvattingen van het Gerecht bij de vaststelling van de procesbevoegdheid van Deutsche Lufthansa.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 16 maart 2023 – zaak C-209/21 P – Ryanair / Commissie – ECLI:EU:C:2023:223 – [conclusie](#)

Hogere voorziening – Staatssteun – Zweden – COVID-19 – Garanties voor leningen om luchtvaartmaatschappijen te helpen – Besluit van de Europese Commissie om geen bezwaar te maken

Artikel 107, lid 2, onder b), of artikel 107, lid 3, onder b), VWEU. Arrest van 17 februari 2021, Ryanair/Commissie T-238/20, EU:T:2021:91. Ryanair komt in verschillende zaken op tegen de arresten waarbij het Gerecht de beroepen heeft verworpen die zij had ingesteld tegen de besluiten van de Europese Commissie houdende goedkeuring van de steunmaatregelen die meerdere lidstaten naar aanleiding van de COVID-19-pandemie voor op hun grondgebied opererende luchtvaartmaatschappijen hebben vastgesteld in de vorm van individuele steun of steunregelingen en die, naargelang het geval, zijn gebaseerd op artikel 107, lid 2, onder b), VWEU of artikel 107, lid 3, onder b), VWEU. In de onderhavige zaak verzoekt Ryanair DAC het Hof om vernietiging van het arrest van 17 februari 2021, Ryanair/Commissie.

A-G geeft het Hof in overweging: het eerste, het tweede en het derde middel, die Ryanair ter ondersteuning van haar hogere voorziening heeft aangevoerd, af te wijzen.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 16 maart 2023 – gevoegde zaken C-508/21 en C-509/21 P – Commissie / Dansk Erhverv en IGG / Dansk Erhverv – ECLI:EU:C:2023:224 – conclusie

Staatssteun – Verkoop van dranken in niet-herbruikbare verpakkingen door grenshandelszaken in Duitsland aan Deense ingezetenen – Vrijstelling van verplichting – Niet-oplegging van een geldboete – Besluit van de Commissie om geen bezwaar te maken – Geen steun

Richtlijn 94/62/EG. Een hevige concurrentie tussen in deze twee lidstaten gevestigde marktdeelnemers heeft Dansk Erhverv, een Deense beroepsvereniging, ertoe gebracht bij de Europese Commissie een klacht inzake staatssteun in te dienen. De beroepsvereniging heeft onder meer aangevoerd dat haar Duitse concurrenten staatssteun genoten omdat de autoriteiten van Duitsland zich coulant opstelden bij de handhaving van de Duitse wet betreffende de recycling van verpakkingsafval. De Commissie heeft geconcludeerd dat Duitsland geen staatssteun had verleend. Dansk Erhverv is tegen dat besluit opgekomen en heeft het Gerecht van de Europese Unie weten te overtuigen om het besluit nietig te verklaren. De Commissie en de Interessengemeinschaft der Grenzhändler (hierna: „IGG”), een vereniging die de belangen van de aan de Duitse grens actieve handelszaken behartigt, hebben tegen het arrest van het Gerecht hogere voorziening ingesteld bij het Hof. Een van de vragen betreft een novum, namelijk of de Commissie verplicht is om een formele onderzoeksprocedure krachtens artikel 108, lid 2, VWEU in te leiden wanneer de gelaakte staatssteun bestaat in het feit dat marktdeelnemers geen geldboete is opgelegd wegens vermeende niet-nakoming van een onduidelijke juridische verplichting.

A-G geeft het Hof in overweging: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 9 juni 2021, Dansk Erhverv/Commissie (T-47/19, EU:T:2021:331) te vernietigen en het beroep van Dansk Erhverv dat bij het Gerecht van de Europese Unie is ingesteld in zaak T-47/19, alsnog te verwerpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 23 maart 2023 – zaak C-11/22 – Est Wind Power – Estland – ECLI:EU:C:2023:241 – conclusie

Subsidie voor hernieuwbare energie – Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020 – Bouw van een windmolenpark - Investeringsproject – Staatssteun - Aanvang werkzaamheden

Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020. De vraag is o.a. of de bepalingen van de EU inzake staatssteun, met name het eerstgenoemde alternatief van het begrip „aanvang van de werkzaamheden” in punt 19 (44) van de mededeling van de Commissie „Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020”, namelijk de „start van de bouwwerkzaamheden” aldus moet worden uitgelegd dat daaronder de start van met om het even welk investeringsproject verbonden bouwwerkzaamheden moet worden begrepen of alleen de start van bouwwerkzaamheden die verband houden met de installatie van het investeringsproject.

A-G geeft het hof in overweging: [niet officiële vertaling] Punt 19, punt 44, van de Richtsnoeren inzake staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020 moet aldus worden uitgelegd dat het eerste alternatief van de term "begin van de werken", namelijk "begin van de bouw van de investering", geen betrekking hebben op de start van bouwwerkzaamheden in verband met een investeringsproject, maar alleen op de start van bouwwerkzaamheden voor de installatie van windturbines die hernieuwbare energie produceren. De Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020 moeten aldus worden uitgelegd dat: - het begrip "toestemming van de staat voor de uitvoering van het investeringsproject" moet worden gedefinieerd in het licht van de nationale wetgeving, met

inachtneming van de besluiten van de Europese Commissie inzake staatssteun; - in het geval dat de uitvoering van het investeringsproject bouwwerken betreft waarvoor een bouwvergunning vereist is, kan 'Staatsvergunning voor de uitvoering van het investeringsproject' enkel een bouwvergunning zijn, dat wil zeggen een definitieve vergunning op basis waarvan de bouwwerken worden voerde uit.

GERECHT EU – ARREST – 29 maart 2023 – zaak T-142/21 – Wizz Air Hungary / Commission – ECLI:EU:T:2023:164 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan luchtvaartmaatschappij - COVID-19

Artikel 107, lid 2, onder b) en lid 3, onder c), VWEU. Het beroep tegen het besluit van de Commissie waarbij steun van Roemenië aan de luchtvaartmaatschappij Blue Air in het kader van de Covid-19-pandemie is goedgekeurd, wordt in zijn geheel verworpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 30 maart 2023 – zaak C-758/21 P – Ryanair en Airport Marketing Services – ECLI:EU:C:2023:274 – [conclusie](#)

Staatssteun – Steun die door Oostenrijk is verleend ten gunste van de luchthaven Klagenfurt, Ryanair en andere luchtvaartmaatschappijen die van deze luchthaven gebruikmaken

Verordening (EU) 2015/1589. Artikel 85, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht. De Commissie heeft geoordeeld dat Oostenrijk onrechtmatige steun heeft verleend. Ryanair DAC en Airport Marketing Services hebben beroep tegen dit besluit ingesteld. Bij arrest van het Gerecht in zaak T-448/18 is hun beroep tot gedeeltelijke nietigverklaring van besluit (EU) 2018/628 van de Commissie voor zover deze betrekking had op deze rekwirantes, verworpen. Zij vorderen thans vernietiging van dit arrest van het Gerecht.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorziening af te wijzen.

Europese Commissie

Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren voor staatssteun in de visserij- en aquacultuursector, [PB C 107 van 23.3.2023](#) - (ECER)

OVERIG

- Europese Commissie: Alitalia moet staatslening terugbetalen ([Europa-nu](#))
- Crisis and flexibility: Temporary or not? ([Leiden law blog](#))
Although the continued relaxation of State aid rules has undoubtedly offered a valuable way to deal with emergency situations, what are the implications for the internal market?

Strafrecht

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – 3 maart 2023 - Nealon t. het VK en Hallam t. het VK – [persbericht](#)

Verwijzing naar de grote kamer om onderzoek te doen naar het weigeren van schadevergoeding na onrechtmatige veroordelingen

Artikel 6 lid 2 EVRM. Klagers zijn een Iers staatsburger en een Brits onderdaan. Zij zijn beiden veroordeeld voor het plegen van een strafbaar feit. Hun veroordelingen werden op een later moment vernietigd. Beide klagers verzochten wegens hun onterechte veroordelingen om een schadevergoeding. De verzoeken van klagers werden op grond van de nieuwe sectie 133 (1ZA)

van de Criminal Justice Act 1988 geweigerd. Volgens het ministerie van justitie van het Verenigd Koninkrijk voldeden de zaken van klagers niet aan de wettelijke toets voor schadevergoeding in dat artikel omdat op basis van een nieuw ontdekt feit niet buiten redelijke twijfel was dat de klagers de strafbare feiten niet hadden gepleegd. Klagers voerden vervolgens aan dat de wettelijke toets voor schadevergoeding onverenigbaar is met artikel 6 lid 2 van het EVRM. Deze regeling verplichtte hen immers om hun onschuld te bewijzen. Hun verzoeken tot rechterlijke toetsing en het beroep werden afgewezen met verwijzing naar de beslissing van het EHRM in de zaak Allen waarin was geoordeeld dat artikel 6 lid 2 van het EVRM geen invloed heeft op de beslissing tot schadevergoeding. Ook de hoogste nationale rechter wees op grond daarvan het verzoek tot schadevergoeding van klagers af.

Klagers hebben met een beroep op artikel 6 lid 2 van het EVRM een klacht ingediend bij het EHRM. Zij klagen erover dat hun vorderingen tot schadevergoeding wegens de onrechtmatige veroordelingen zijn afgewezen op basis van sectie 133 (1ZA) van de Criminal Justice Act. Deze afwijzing schendt volgens klagers de onschuldpresumptie. Het EHRM heeft besloten de zaak door te verwijzen naar de Grote Kamer.

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-16/22 – Staatsanwaltschaft Graz – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:148 – geen conclusie – arrest

Europees Onderzoeksbevel – Rechterlijke autoriteit – Belastingdienst

Richtlijn 2014/41/EU. In het kader van een fiscaal onderzoek op basis van een verdenking van belastingfraude heeft de Duitse belastingdienst en de fiscale recherche een Europees Onderzoeksbevel uitgevaardigd en aan het Oostenrijkse Openbaar Ministerie toegezonden. De belastingdienst heeft het Openbaar Ministerie verzocht om bankafschriften op te vragen van twee bankrekeningen die bij een Oostenrijkse bank op naam van verdachte staan. Het EOB was ondertekend door de administratief directeur van de belastingdienst. De rechter in eerste aanleg in Oostenrijk heeft toestemming gegeven voor de tenuitvoerlegging. Verdachte heeft beroep ingesteld tegen deze beslissing en is van mening dat de belastingdienst geen uitvaardigende en rechterlijke autoriteit is.

De vraag is of op basis van de richtlijn ook een Duitse dienst voor belastingstrafzaken en fiscale recherche die volgens de nationale wetgeving bevoegd is om met betrekking tot bepaalde strafbare feiten de rechten en plichten van het Openbaar Ministerie uit te oefenen, wordt beschouwd als een „rechterlijke autoriteit” en „uitvaardigende autoriteit.”

Hof: Artikel 1, lid 1, eerste alinea, en artikel 2, onder c), i) van richtlijn 2014/41/EU moeten aldus worden uitgelegd dat:

– de belastingdienst van een lidstaat die weliswaar tot de uitvoerende macht van die lidstaat behoort, maar overeenkomstig het nationale recht autonoom strafrechtelijke onderzoeken op belastinggebied verricht in de plaats van het openbaar ministerie en daarbij de aan dat openbaar ministerie verleende rechten en plichten uitoefent, niet kan worden gekwalificeerd als „rechterlijke autoriteit” respectievelijk „uitvaardigende autoriteit” in de zin van deze bepalingen;

– een dergelijke dienst daarentegen onder het begrip „uitvaardigende autoriteit” in de zin van artikel 2, onder c), ii), van die richtlijn kan vallen, mits aan de in die bepaling genoemde voorwaarden is voldaan.

 HvJ EU: belastingdienst die rechten en plichten van OM uitoefent is geen ‘rechterlijke autoriteit’ in de zin van de EOB-richtlijn (bijzonder strafrecht)

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-365/21 – Generalstaatsanwaltschaft Bamberg – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:236 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vervolgving - Ne bis in idem – Schengenuitvoeringsovereenkomst - Duits voorbehoud

Schengenuitvoeringsovereenkomst (SUO). Artikel 50 EU Handvest. Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. M.R. is een Israëliisch staatsburger en wordt door het OM in Bamberg verdacht van het vormen van een criminele organisatie en het plegen van beleggingsfraude. Tegen hem is een nationaal aanhoudingsbevel en vervolgens ook een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd. M.R. is eerder door de Oostenrijkse rechter al definitief tot een gevangenisstraf veroordeeld vanwege ernstige fraude en witwassen. Hij heeft zijn straf gedeeltelijk uitgezeten, waarna het resterende deel van zijn straf is omgezet in een voorwaardelijke straf. In eerste aanleg zijn de grieven van M.R. tegen het nationale en het daarop gebaseerde Europese aanhoudingsbevel afgewezen, nu hij in Oostenrijk slechts is veroordeeld vanwege de frauduleuze strafbare feiten ten aanzien van de benadeelden in Oostenrijk. Momenteel wordt M.R. vervolgd voor de frauduleuze strafbare feiten ten koste van de benadeelden in Duitsland. Volgens de rechter in eerste aanleg betreft dit, wegens het verschil in benadeelden, niet hetzelfde strafbare feit in de zin van artikel 54 SUO of artikel 50 EU Handvest. Bovendien heeft Duitsland onder artikel 55, lid 1, onder b, SUO een voorbehoud gemaakt. Artikel 55, lid 1, onder b, SUO staat toe dat een partij bij bekrachtiging van die overeenkomst verklaart dat deze niet wordt gebonden aan het ne bis in idem-beginsel van art. 54 SUO indien de feiten op basis waarvan in het buitenland vonnis is gewezen inbreuk maken op de staatsveiligheid of andere even wezenlijke belangen van de partij in kwestie.

Is artikel 55 SUO, dat het lidstaten mogelijk maakt om op basis van een verklaring bij de Schengenuitvoeringsovereenkomst onder omstandigheden uitzonderingen te maken op het ne bis in idem-beginsel van art. 54 SUO, nog geldig en verenigbaar met artikel 50 EU Handvest? Is de omvang van de Duitse uitzondering op het ne bis in idem-beginsel verenigbaar met de genoemde bepalingen van de Schengenuitvoeringsovereenkomst en van het Handvest?

Hof: Het onderzoek van de eerste vraag doet niet blijken van enig element dat de geldigheid van artikel 55, lid 1, onder b), van de Overeenkomst ter uitvoering van het te Schengen gesloten akkoord van 14 juni 1985 tussen de regeringen van de staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek, betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, ondertekend te Schengen op 19 juni 1990 en in werking getreden op 26 maart 1995, in het licht van artikel 50 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie kan aantasten.

Artikel 55, lid 1, onder b), van de Schengenuitvoeringsovereenkomst, gelezen in samenhang met artikel 50 en artikel 52, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan de uitlegging die de rechterlijke instanties van een lidstaat geven van de door die lidstaat krachtens artikel 55, lid 1, van deze overeenkomst gegeven verklaring dat die lidstaat niet is gebonden door artikel 54 van die overeenkomst wat betreft het oprichten van een criminele organisatie wanneer de criminele organisatie waaraan de beklaagde heeft deelgenomen uitsluitend vermogensdelicten heeft gepleegd, mits de betreffende strafvervolgving, gelet op de activiteiten van die organisatie, aantastingen van de staatsveiligheid of andere even wezenlijke belangen van die lidstaat beoogt te bestrijden.

 Limitations of the Transnational ne bis in idem Principle in EU Law ([Verfassungsblog](#))

BNC Fiche

Fiche: Herziening Richtlijn ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel ([Kamerstukken 22112, nr. 3627](#))

OVERIG

- High tech crime, high intellectual crime? Comparing the intellectual capabilities of cybercriminals, traditional criminals and non-criminals. ([BS-02-03-2023](#))
- When do they offend together? Comparing co-offending between different types of cyber-offenses and traditional offenses. ([BS-03-03-2023](#))
- Jaarverslag Europees Openbaar Ministerie over 2022 gepubliceerd. ([BS-07-03-2023](#))
- HvJ EU: belastingdienst die rechten en plichten van OM uitvoert is geen 'rechterlijke autoriteit' in de zin van de EOB-richtlijn. ([BS-13-03-2023](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Tabak

HvJ – ARREST – 9 maart 2023 – zaak C-356/22 – Pro Rauchfrei II – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:174 – geen conclusie – arrest

Verkoop sigaretten via automaat - Gezondheidswaarschuwingen pas zichtbaar na verkoop

Richtlijn 2014/40/EU. De vraag is o.a. of het Unierecht zich verzet tegen het aanbieden van tabaksproducten via verkoopautomaten waarbij de sigarettenverpakkingen, die zijn voorzien van de wettelijk voorgeschreven gezondheidswaarschuwingen, in eerste instantie onzichtbaar worden gehouden en pas zichtbaar worden zodra de klant de verkoopautomaat heeft bediend en de sigarettenverpakking nog vóór het betalingsproces op de kassaband wordt uitgeworpen.

Hof: Artikel 8, lid 3, eerste volzin, van richtlijn 2014/40/EU moet aldus worden uitgelegd dat de presentatie van tabaksproducten via verkoopautomaten waarin de verpakkingseenheden van deze producten zo zijn opgeslagen dat zij niet van buitenaf zichtbaar zijn, valt onder het begrip „in de handel brengen” in de zin van deze bepaling.

Artikel 8, lid 3, eerste volzin, van richtlijn 2014/40 moet aldus worden uitgelegd dat de gezondheidswaarschuwingen op een verpakkingseenheid of op elke buitenverpakking van een tabaksproduct niet zijn „verborgen” in de zin van deze bepaling op de enkele grond dat het product in zijn geheel aan het zicht wordt onttrokken doordat het in een verkoopautomaat is opgeslagen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 22 december 2022 (ECER 3.3.2023) – C-16/23 - FA.RO. di YK & C.

Tabaksproducten – Verkooppunten – Vergunning – Geografische minimumafstand

Richtlijn 2006/123/EG. Verzoeker is al vele jaren houder van een aanvullende vergunning voor de verkoop van tabaksproducten in een bar. Deze verkoopvergunning is ingetrokken omdat het hoofdverkooppunt van tabaksproducten – waaraan de aanvullende verkoopvergunning van de verzoekende partij is verbonden – dat is gesitueerd op een afstand van minder dan 300 meter, in 2021 een sigarettenautomaat heeft geplaatst. Verzoeker heeft beroep ingesteld bij de bestuursrechter in eerste aanleg tot nietigverklaring van een besluit tot intrekking van een nota van het Agentschap, met het halfjaarlijkse plan voor de inrichting van nieuwe gewone verkooppunten van tabak in Liguria.

De vraag is onder andere of artikel 15 van richtlijn 2006/123/EG, en de artikelen 49, 56 en 106, lid 2, VWEU zich verzetten tegen een nationale regeling, waarin aan de vergunning voor verkooppunten voor tabaksproducten beperkingen worden gesteld op basis van een geografische minimumafstand tussen dienstverrichters en de omvang van de ingezeten bevolking.

Terrorisme en witwassen

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-78/21 – PrivatBank e.a. – Letland – ECLI:EU:C:2023:137 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van kapitaal en vrijheid van betalingsverkeer – Verbod voor een kredietinstelling om zakelijke relaties aan te gaan met personen die geen band hebben met Letland – Voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering

Samenvatting onder: [Financiële markt](#)

REGELGEVING

Verwerking persoonsgegevens bestrijding terrorisme door NCTV geschrapt uit wetsvoorstel ([NJB](#))

OVERIG

M.A.A. Oostveen, Het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen en de problematiek van bancaire massasurveillance, in: [NJB 2023/589](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

Toegang tot documenten

EHRM – ARREST – 28 maart 2023 – Saure t. Duitsland (no. 2) - [persbericht](#) – [arrest](#) – 6091/16 - ECLI:CE:ECHR:2023:0328JUD000609116

Informatie na belangenafweging eventueel anoniem bekend maken

Artikel 10 EVRM. Journalist klaagt dat het Ministerie van Justitie geen informatie wilde verschaffen over bepaalde rechters, die eerder in Oost-Duitsland werkzaam geweest waren, en dat de rechter daartoe ook geen bevel wilde geven. Het Hof concludeert tot schending van artikel 10 (recht op vrijheid van meningsuiting) vanwege de weigering om de belastende informatie te onthullen die beschikbaar was jegens de dertien rechters en een officier van justitie. Geconstateerd moet worden dat het gerecht in kwestie in het geheel geen belangenafweging heeft verricht, en ook niet heeft uitgelegd waarom de gevraagde informatie niet in geanonimiseerde vorm bekend gemaakt zou kunnen worden. Echter geen schending vanwege het niet bekend maken van de namen en standplaatsen van betrokkenen, noch ook van hun betrokkenheid bij bepaalde typen zaken. Geen schadevergoeding toegekend.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Nederland – 17 februari 2023 – Nederlandse omroep stichting, De Volkskrant en RTL Nederland t. Nederland – 20066/18 - [subject matter of the case](#)

Toegang tot documenten gevraagd door journalisten – MH17 – Recht op informatie

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting](#)

OVERIG

Fiches samenvattingen Europeesrechtelijke uitspraken openbaar na Woo-verzoek ([NJB](#))

Verkiezingen en kiesrecht

OVERIG

Political Advertising and Disinformation (Verfassungsblog)

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)
- [Thematic factsheet on right to free elections](#)

Vervoer en reizen

HvJ – ARREST – 2 maart 2023 – zaak C-666/21 – Åklagarmyndigheten – Zweden – ECLI:EU:C:2023:149 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Tachograaf – Wegverkeer – Overtreding - Begrip “wegvervoer met goederen”

Verordening (EG) nr. 561/2006. Verordening (EU) nr. 165/2014. Verzoeker bestuurde een voertuig met een gewicht van meer dan 17 ton dat was toegerust om hem en zijn gezin tijdelijke woonruimte te bieden tijdens hun reizen en dat een laadruimte had die groot genoeg was voor ten minste twee sneeuwscooters.

De vraag staat centraal of verzoeker de in zijn voertuig geïnstalleerde tachograaf moest laten inspecteren overeenkomstig de vereisten van verordening (EU) nr. 165/2014. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moet eerst worden opgehelderd of het voertuig binnen de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 561/2006 valt, aangezien de verschillende verplichtingen die in eerstgenoemde verordening zijn neergelegd met betrekking tot tachografen, waaronder de verplichting om deze apparaten naar behoren te laten inspecteren, enkel gelden voor voertuigen die onder laatstgenoemde verordening vallen.

De vraag is o.a. of het vervoer met een voertuig waarvan de totale massa meer dan 3,5 ton bedraagt en dat hoofdzakelijk wordt gebruikt als tijdelijke woonruimte voor privégebruik, valt onder het begrip „wegvervoer van goederen”. Is in dergelijke omstandigheden van belang wat het laadvermogen van het voertuig is of hoe het voertuig in het nationale wegenverkeersregister is ingeschreven?

Hof: Artikel 2, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 561/2006 gelezen in samenhang met artikel 3, onder h), van verordening nr. 561/2006, moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „wegvervoer van goederen” in de zin van deze eerste bepaling, het wegvervoer omvat dat plaatsvindt met een voertuig waarvan de toegestane maximummassa in de zin van artikel 4, onder m), van verordening nr. 561/2006, zoals gewijzigd, meer dan 7,5 ton bedraagt, en wel ook wanneer dit voertuig is toegerust om behalve als tijdelijke leefruimte voor privégebruik tevens te dienen als goederenlaadruimte voor niet-commerciële doeleinden, zonder dat in dit verband het

laadvermogen van dit voertuig en de categorie waaronder het in het nationale wegenverkeersregister is ingeschreven van belang zijn.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 16 maart 2023 – zaak C-671/21 – Gargždų geležinkelis – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:221 – [conclusie](#)

Spoorweginfrastructuur - Overbelaste capaciteit - Diensten

Richtlijn 2012/34/EU. De vraag is o.a. of de richtlijn het uitdrukkelijk verbiedt om een nationale wettelijke regeling vast te stellen waarin wordt bepaald dat, in het geval van een overbelaste infrastructuur, op het moment van toewijzing van capaciteit rekening gehouden kan worden met de intensiteit van het gebruik van de spoorweginfrastructuur.

A-G geeft het Hof in overweging: Richtlijn 2012/34/EU moet aldus worden uitgelegd dat

– volgens artikel 46 ervan moet zijn voorzien in procedures voor coördinatie en conflictbeslechting om ervoor te zorgen dat de infrastructuurbeheerder, binnen redelijke grenzen, zelf kan beslissen om spoorweginfrastructuurcapaciteit toe te wijzen aan aanvragers, zodat hij, na overleg met hen, met elkaar concurrerende aanvragen in overeenstemming kan brengen;

– artikel 45, lid 2, juncto artikel 47, ervan toestaat dat de infrastructuurbeheerder in de programmerings- en de coördinatieprocedure voorrang geeft aan bepaalde diensten, mits hij dit doet aan de hand van objectieve, transparante, redelijke, evenredige en niet-discriminerende criteria;

– artikel 47, lid 4, ervan zich verzet tegen een nationale regeling die als prioriteitscriterium voor de toewijzing van infrastructuurcapaciteit, wanneer de infrastructuur overbelast is, de intensiteit in het verleden of in de toekomst van het gebruik van het spoorwegnet door een gevestigde exploitant hanteert, waardoor nieuwe exploitanten geen toegang tot die infrastructuur krijgen.

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 23 maart 2023 – zaak C-83/22 – Tuk Tuk Travel – Spanje – ECLI:EU:C:2023:245 – [conclusie](#)

Pakketreis – Annulering – Covid-19-pandemie - Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Ambtshalve toetsing

Richtlijn (EU) 2015/2302. Aanbeveling (EU) 2020/648. Een reiziger (verzoeker) besluit om een eerder geboekte pakketreis in februari 2020 te annuleren uit vrees voor verspreiding van COVID-19 in Azië. In geschil is de terugbetaling van alle voor de reis gedane betalingen.

Vraag is o.a. of artikel 169, lid 1 en lid 2, onder a), en artikel 114, lid 3, VWEU zich verzetten tegen artikel 5 van richtlijn 2015/2302 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, aangezien dit artikel onder de aan de reiziger verplicht te verstrekken precontractuele informatie niet het recht omvat dat hij aan artikel 12 van die richtlijn ontleent om de overeenkomst vóór de aanvang ervan op te zeggen en het betaalde bedrag volledig terug te krijgen wanneer er sprake is van onvermijdbare en buitengewone omstandigheden.

A-G geeft het Hof in overweging: Bij het onderzoek van de eerste vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van artikel 5 van richtlijn (EU) 2015/2302.

Artikel 12, lid 2, van richtlijn 2015/2302, gelezen in het licht van de artikelen 114 en 169 VWEU, verzet zich niet tegen de toepassing van nationale beginselen van procesrecht op grond waarvan de nationale rechter bij wie het geschil aanhangig is, de consument ambtshalve niet de volledige terugbetaling kan toekennen van de bedragen waarop hij recht heeft in omstandigheden waarin de consument een lager bedrag heeft gevorderd. De nationale rechter is echter verplicht om artikel 12, lid 2, van richtlijn 2015/2302 ambtshalve toe te passen zodra hij over alle daartoe noodzakelijke feitelijke en juridische gegevens beschikt, met eerbiediging van het beginsel van hoor en wederhoor. Meer bepaald is de nationale rechter verplicht de consument naar behoren te informeren over de rechten die hij aan deze bepaling ontleent en over de beschikbare

procesmiddelen om deze rechten te doen gelden, voor zover deze middelen effectieve rechterlijke bescherming bieden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België - 19 januari 2023 (ECER 9.3.23) - C-45/23 - MS Amlin Insurance

Pakketreizen - Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Faillissement - COVID-19

Richtlijn 2015/2302. Eisers zijn consumenten. Verweerder is de insolventieverzekeraar van de organisator Exclusive Destinations NV. De vraag is o.a. of de pakketreizenrichtlijn aldus moet worden uitgelegd dat de daarin verplichte zekerheid ook geldt voor de terugbetaling van alle reeds door of namens reizigers betaalde bedragen wanneer de reiziger de pakketreisovereenkomst wegens de COVID-pandemie beëindigt op grond van onvermijdbare en buitengewone omstandigheden en de organisator failliet wordt verklaard nadat de overeenkomst is beëindigd, maar voordat de bedragen aan de reiziger daadwerkelijk zijn terugbetaald waardoor die reiziger een financieel verlies lijdt.

CONSULTATIE

Rechten van treinreizigers — standaardformulier voor verzoeken om terugbetaling en compensatie, Feedback mogelijk van 9 Maart 2023 - 6 April 2023 ([EC](#))

Europese Rekenkamer

Speciaal verslag 08/2023 — “Intermodaal goederenvervoer — Goederen worden in de EU nog altijd over de weg vervoerd”, [PB C 115 van 30.3.2023](#)

Europese Commissie

Commissie presenteert een voorstel om het gebruik van niet voor de weg bestemde mobiele machines op de openbare weg te vergemakkelijken ([ECER](#))

Verzekeringen

HvJ – ARREST – 30 maart 2023 – zaak C-618/21 – AR e.a. – Polen – ECLI:EU:C:2023:278 – conclusie – arrest

WA- verzekering auto - Schadevergoeding - Hypothetische herstelkosten

Richtlijn 2009/103/EG. Duitsland, Tsjechië, Polen de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Geschil over de betaling van (niet gemaakte) hypothetische herstelkosten die verzoekers van de verzekeraars vorderen. De vragen betreffen de omvang van de rechtstreekse vordering neergelegd in artikel 18 van de richtlijn, die personen die materiële schade of lichamelijk letsel hebben geleden met betrekking tot het verkeer van motorrijtuigen kunnen instellen tegen de verzekeraar van de wettelijk aansprakelijke partij.

Hof: Artikel 18 juncto artikel 3 van richtlijn 2009/103/EG moet aldus worden uitgelegd dat

– het zich niet verzet tegen een nationale regeling die, in geval van een rechtstreekse vordering van degene wiens voertuig schade heeft opgelopen in een verkeersongeval tegen de verzekeraar van de aansprakelijke persoon, als enige mogelijkheid om van deze verzekeraar vergoeding van de schade te verkrijgen, voorziet in de betaling van een financiële vergoeding;

– het zich verzet tegen wijzen van berekening van deze financiële vergoeding en voorwaarden voor de wijze van betaling ervan die in het kader van een krachtens dit artikel 18 ingestelde rechtstreekse vordering tot gevolg zouden hebben dat de krachtens artikel 3 van richtlijn 2009/103 op de verzekeraar rustende verplichting om de volledige schadevergoeding te dekken die de veroorzaker van de schade aan de benadeelde verschuldigd is, wordt uitgesloten of beperkt.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 23 maart 2023 – zaak C-590/21 – Charles Taylor Adjusting – Griekenland – ECLI:EU:C:2023:246 – [conclusie](#)

Erkenning en tenuitvoerlegging in een lidstaat van in een andere lidstaat gegeven beslissingen - Weigeringsgronden – Strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte lidstaat – Begrip ,openbare orde - Scheepsongeval - Verzekering – Schikkingsovereenkomst

Samenvatting onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 7 februari 2023 (ECER 22.3.23) - [C-86/23](#) - [HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung*](#)

Verkeersongeval – Schadevergoeding voor nabestaanden – Rome I en Rome II

Samenvatting onder: [IPR](#)

Vrij verkeer

HvJ – ARREST – 23 maart 2023 – zaak C-662/21 – Booky.fi – Finland – ECLI:EU:C:2023:239 – geen conclusie – [arrest](#)

Vrij verkeer van goederen - Maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking - Leeftijdsclassificatie volgens Finse wet – Online verkoop audiovisuele dragers - Opnames die in een andere lidstaat reeds geclassificeerd en gelabeld zijn

Artikel 34 VWEU. Artikel 36 VWEU. Booky.fi komt op tegen een besluit van het nationaal instituut voor audiovisuele media van Finland dat haar heeft gelast om in de informatie over de opnames van audiovisuele programma's die zij via haar webwinkel te koop aanbiedt, de leeftijdsgrens te vermelden waaronder die programma's niet mogen worden bekeken, op basis van de classificatie waarin de Finse regeling voorziet.

Vraag is o.a. of artikel 34 VWEU zich verzet tegen een uitlegging van de Finse wet betreffende audiovisuele programma's, die vereist dat audiovisuele dragers, op het tijdstip waarop zij in een webwinkel te koop worden aangeboden, reeds zijn geclassificeerd overeenkomstig deze Finse wet en de op deze classificatie gebaseerde aanduidingen van de leeftijdsgrens zijn toegevoegd aan de productinformatie, ofschoon de audiovisuele dragers in een andere lidstaat zijn geclassificeerd en gelabeld, maar nog niet zijn geleverd in Finland.

Hof: De artikelen 34 en 36 VWEU staan niet in de weg aan een regeling van een lidstaat die, ter bescherming van minderjarigen tegen audiovisuele inhoud die schadelijk kan zijn voor hun welzijn en hun ontwikkeling, vereist dat op een fysieke drager opgeslagen audiovisuele programma's die via een webwinkel worden verkocht, vooraf overeenkomstig het recht van die lidstaat aan een keuringsprocedure zijn onderworpen alsook op basis van leeftijdsgrenzen zijn geclassificeerd en dienovereenkomstig zijn gelabeld, ook wanneer die programma's reeds overeenkomstig het recht van een andere lidstaat aan een soortgelijke procedure zijn onderworpen en een soortgelijke classificatie en labeling hebben gekregen, voor zover die regeling geschikt is om de verwezenlijking van dat doel te waarborgen en niet verder gaat dan nodig is om dat doel te bereiken.

In dit verband is het niet van doorslaggevend belang dat een deel van de opnames die in de betrokken lidstaat in de handel kunnen worden gebracht vanuit een andere lidstaat, uitgesloten is van de werkingssfeer van die regeling, op voorwaarde dat een dergelijke beperking de verwezenlijking van de nagestreefde doelstelling niet ondermijnt. Dat de betrokken nationale regeling niet voorziet in een afwijking van dat vereiste wanneer kan worden vastgesteld dat de koper van een opname als bedoeld in deze regeling meerderjarig is, is hierbij evenmin van doorslaggevend belang.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 13 februari 2023 (23.3.23) - C-88/23 - Parfümerie Akzente

Interne markt - Oneerlijke handelspraktijken - Etikettering

Richtlijn 2000/31/EG. Parfümerie Akzente is een Duitse onderneming die via haar website (parfumdreams.se) reclame maakt voor haarverzorgingsproducten en andere cosmetische producten en deze verkoopt. De reclame en de verkoop op de website zijn gericht op de Zweedse markt en Zweedse consumenten. KTF beweerde dat Parfümerie Akzente zich inliet met oneerlijke marketingpraktijken en heeft in februari 2020 tegen die onderneming beroep ingesteld bij de Zweedse octrooi- en marktrechter (PMD). De PMD heeft de vorderingen van KTF toegewezen. Parfümerie Akzente is bij de verwijzende rechter in hoger beroep gegaan. KTF beweert dat de onderneming reclame heeft gemaakt voor bepaalde cosmetische producten in spuitbussen en deze verkocht heeft terwijl zij niet zijn geëtiketteerd in overeenstemming met de Zweedse voorschriften die richtlijn 75/324 uitvoeren en aanvullen. Parfümerie Akzente stelt dat richtlijn 2000/31 en de Zweedse voorschriften die de richtlijn uitvoeren een belemmering vormen in die zin dat de dienstverlener op het gebied van elektronische handel onderworpen is aan striktere voorschriften dan die waarin het relevante materiële recht van de lidstaat van vestiging voorziet.

Prejudiciële vragen

1. Verzet artikel 3, lid 2, van richtlijn 2000/31/EG, zich tegen een nationale wettelijke regeling volgens welke nationale regels, geen toepassing vinden binnen het gecoördineerde gebied indien de dienstverlener gevestigd is in en diensten van de informatiemaatschappij verstrekt vanuit een andere lidstaat, en indien niet is voldaan aan de voorwaarden om een uitzondering toe te passen overeenkomstig de desbetreffende nationale regels ter uitvoering van artikel 3, lid 4, van richtlijn 2000/31/EG?
2. Omvat het gecoördineerde gebied in de zin van richtlijn 2000/31/EG de reclame op de website van de verkoper voor en de onlineverkoop van een product waarvan wordt beweerd dat de etikettering ervan in strijd is met de vereisten die voor de goederen als zodanig gelden in de lidstaat van de consument die het product aanschafft?
3. Indien het antwoord op de tweede vraag bevestigend luidt, zijn dergelijke vereisten die gelden voor de levering en de producten als zodanig, overeenkomstig artikel 2, onder h), ii), van richtlijn 2000/31/EG eveneens uitgesloten van het gecoördineerde gebied, waar de levering van de goederen zelf een noodzakelijk onderdeel vormt van de onlinereclame en -verkoop, of wordt de levering van de goederen zelf geacht een nevenaspect te vormen van de onlinereclame en -verkoop, waarmee het onlosmakelijk is verbonden?
4. Welk gewicht heeft, in het licht van de tweede en de derde vraag, het feit dat de vereisten die gelden voor de goederen als zodanig voortvloeien uit nationale bepalingen die sectorspecifieke EU-wetgeving uitvoeren en aanvullen, met inbegrip van artikel 8, lid 2, van richtlijn 75/324/EEG en artikel 19, lid 5, van verordening (EG) nr. 1223/2009, en die inhouden dat de vereisten die gelden voor de goederen moeten worden nageleefd om de goederen in de betrokken lidstaat op

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – 7 maart 2023 - Koyan e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) - 54003/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0307JUD005400320

Sanctionering van mensenrechtenactivist en familie via intrekking verblijfsvergunning

Samenvatting onder: [Familieleven](#)

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – [Nederland](#) – 17 februari 2023 - Nederlandse omroep stichting, De Volkskrant en RTL Nederland t. Nederland – [20066/18](#) - [subject matter of the case](#)

Toegang tot documenten gevraagd door journalisten – MH17 – Recht op informatie

Artikel 10 EVRM. Klagers zijn NOS, RTL en De Volkskrant die toegang tot informatie hebben gevraagd over de aanpak van de regering met betrekking tot het onderzoek naar het neerhalen van vlucht MH17. Het gaat daarbij om alle verslagen van Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) en enkele passages van verslagen van de ambtelijke Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb). De gevraagde informatie werd gedeeltelijk vrijgegeven, sommige documenten werden geredigeerd, sommige werden volledig achtergehouden.

De ABRVS heeft op 25 oktober 2017 in laatste aanleg hierover uitspraak gedaan. Naar het oordeel van de ABRVS zijn NOS, Volkskrant en RTL "niet op onrechtmatige wijze belemmerd" in hun recht om inlichtingen van de overheid te ontvangen. Het belang bij openbaarheid weegt niet op tegen de belangen die met de weigering zijn beschermd, zoals de betrekkingen van Nederland met andere staten en internationale organisaties, de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen en het beschermen van persoonlijke beleidsopvattingen. Daarbij is voor de Afdeling bestuursrechtspraak van betekenis dat de minister een groot deel van de gevraagde informatie wel aan NOS, Volkskrant en RTL heeft verstrekt en dat ook via andere kanalen veel informatie over de MH17-ramp openbaar is gemaakt.

Klagers klagen op grond van artikel 10 EVRM dat de weigering om de documenten in kwestie openbaar te maken een onevenredige inbreuk maakte op hun recht als journalisten op informatie over onderwerpen van algemeen belang. Volgens hen hebben de nationale rechters die weigering niet naar behoren getoetst aan de normen van het Verdrag.

Vragen aan partijen: Is er sprake van een inmenging in de vrijheid van meningsuiting van de klagers, in het bijzonder hun recht om informatie te ontvangen en te verstrekken, in de zin van artikel 10, lid 1 EVRM? Zo ja, was die inmenging wettelijk voorgeschreven en noodzakelijk in de zin van artikel 10, lid 2 EVRM (zie Magyar Helsinki Bizottság t. Hongarije [GC], Šeks t. Kroatië, Saure t. Duitsland)?

[ABRVS ECLI:NL:RVS:2017:2883](#)

EHRM – ARREST – 23 maart 2023 - Udovychenko t. Oekraïne – [persbericht](#) – [arrest](#) - 46396/14 - ECLI:CE:ECHR:2023:0323JUD004639614

Vrijheid van meningsuiting - Ongerechtvaardigde civielrechtelijke sanctie voor te goeder trouw afgelegde feitelijke verklaringen aan de media door getuige

Artikel 10 EVRM. Klaagster was getuige van een verkeersongeval. Enkele dagen daarna heeft zij ten overstaan van journalisten verklaard dat zij drie personen uit de auto zag stappen en M.B., lid van de lokale gemeenteraad en tevens de zoon van een voormalig parlementslid (B), vanuit de bestuurdersdeur uit de auto kwam. De journalisten suggereerden later in artikelen dat M.B. betrokken is geweest bij het ongeval. M.B. en B zijn door de politie nimmer aangemerkt als verdachten. M.B. en B hebben een civiele vordering tegen klaagster ingesteld waarbij zij haar ervan beschuldigden dat zij een valse verklaring heeft afgelegd en daarmee de eer en reputatie

van M.B. en B hebben aangetast. Zij eisen dat klagster haar verklaring intrekt en een immateriële schadevergoeding betaalt. M.B. en B zijn in een civielrechtelijke procedure in het gelijk gesteld en klagster moest haar uiting aanpassen. Klagster klaagt over schending van haar recht op vrijheid van meningsuiting en haar recht op vrijheid van informatieverstrekking. Klagster stelt dat zij uitsluitend heeft verteld wat zij dacht te hebben waargenomen.

Het EHRM constateert dat het voor klagster zeer moeilijk of zelfs onmogelijk is om te bewijzen wat zij denkt gezien te hebben. Bovendien kan worden vastgesteld dat klagster geen beledigende of aanstootgevende woorden heeft gebruikt bij de beschrijving van hetgeen zij gezien heeft. Ook is niet vast komen te staan dat zij moedwillig schade heeft willen toebrengen aan M.B. en B. Nu de klagster haar uitlatingen te goede trouw heeft gedaan en dit ook mocht doen omdat zij niet gebonden was aan een geheimhouding is het oordeel van de Oekraïense rechter, dat de klagster haar woorden moest aanpassen, een inmenging op haar vrijheid van meningsuiting. Die inmenging streefde weliswaar een legitiem doel na, namelijk de rechten van anderen te beschermen, maar de inmenging was niet noodzakelijk in een democratische rechtsstaat gelet op het vorenstaande. EHRM: schending.

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – factsheets en guides

- 🔗 [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- 🔗 [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Deel II – Algemeen

Algemeen

Op 1 april treden belangrijke wijzigingen van de procedureregels van het Gerecht van de Europese Unie in werking. Met deze wijzigingen blijft het Gerecht streven naar een moderne en efficiënte rechtspleging – persbericht - PBL 73 van 10.3.2023

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina](#) [Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
13 april 2023 22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip

Datum	Onderwerp	Titel
<u>12 en 13 april 2023</u>	Asiel en migratie	<u>Webinar actualiteiten jurisprudentie HvJ</u> (regulier), Stichting migratierecht.
<u>14 april 2023</u>	MILIEU	<u>Expert Workshop on Climate Change, Human Rights and ECHR</u> , Florence, Italië, 9.00 – 18.30 uur
5-6 juni 2023	IPR	<u>Cross-border Civil Litigation: Facilitating the Handling of Cross-border Cases</u> Introductory pan-European legal seminar for court staff and bailiffs, in Brussel (alleen voor de Rechtspraak) Aanmeldingen lopen via de SSR: ssr.international@ssr.nl
<u>9-10 juni 2023</u>	IPR	<u>Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023</u> Bonn, Duitsland
19-20 juni 2023	STRAFRECHT	Training court staff and bailiffs in European cross border criminal law procedures; Language seminar for court staff and bailiffs Online (alleen voor de Rechtspraak). Aanmeldingen lopen via de SSR: ssr.international@ssr.nl

Nieuwsbrieven

Algemeen

- EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk (INTRO)
- Brussels law societies
- Information note ECHR
- Maandelijks Bulletin HvJ

Bestuursrecht

- Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak

Dataprotectie

- European data protection supervisor (EDPS) nieuwsbrief

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, (Bijzonder Strafrecht)

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)

[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA \(Handvest EU\) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU](#)
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
9.3.23	C-568/21	Staatssecretaris van J&V		ECLI:EU:C:2023:189			
30.3.23	C-338/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RVS:2021:1124		ECLI:EU:C:2023:269		
30.3.23	C-556/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RVS:2021:1929		ECLI:EU:C:2023:272		

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
31-3	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2023:508	IE; auteursrecht
15-3	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2023:975	Asiel en migratie
13-3	Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond	ECLI:NL:RBDHA:2023:3154	Asiel & migratie

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
17.2.23	Gecommuniceerde zaak	NOS e.a.	20066/18	10 EVRM	Vrijheid van meningsuiting; toegang tot documenten;
17.2.23	Gecommuniceerde zaak	Hogemann	18138/20	5 EVRM	Voorlopige hechtenis (sv stond in editie nr. 3 van de nieuwsbrief)

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
10.10.22	Finland	Familie recht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	<u>P16-2022-001</u> <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2021-002</u> <u>Persbericht</u> <u>2.6.21</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	<u>P16-2021-001</u> <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlements lid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2020-002</u> <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling –	Artikel 7 EVRM	<u>P16-2019 -001</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020

		Verwijzing naar andere bepaling			<u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>